

ΕΝΩΣΗ ΤΕΩΣ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ – ΕΥΡΩΒΟΥΛΕΥΤΩΝ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

***ΗΜΕΡΙΔΑΣ ΜΕ ΘΕΜΑ:
«Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ
ΠΟΡΩΝ»***

ΤΕΤΑΡΤΗ 14 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2007

ΕΝΩΣΗ ΤΕΩΣ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ – ΕΥΡΩΒΟΥΛΕΥΤΩΝ

ΗΜΕΡΙΔΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

«Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ»

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ:

- **Χρήστος Ζερεφός**, - Πρόεδρος Εθν. Αστεροσκοπείου Αθηνών – Ακαδημαϊκός *«Φυσικοί πόροι και κλιματικές αλλαγές»*
- **Γεώργιος Στουρνάρας** – Καθ. Υδρογεωλογίας και Τεχνικής Γεωλογίας του Εθν. Καπ. Παν. Αθηνών *«Προστασία των υδάτινων συστημάτων – τρωτότητα»*
- **Ουρανία Κλουτσιωνιώτη** – Αρχιτέκτων, Πολεοδόμος Χωροτάκτης Επιμελήτρια της Επιστημονικής Επιτροπής Ειδικότητας Αρχιτεκτόνων του ΤΕΕ *«Προστασία των Φυσικών πόρων και χωροταξικός σχεδιασμός»*
- **Χριστίνα Θεοχάρη** – Περιβαλλοντολόγος, Πολιτικός Μηχανικός, Επιμελήτρια της Μόνιμης Επιτροπής Θεμάτων Περιβάλλοντος του ΤΕΕ *«Η αειφόρος χρήση των φυσικών πόρων»*
- **Ευάγγελος Κουλουμπής** – τ. Υπουργός – Βουλευτής *«Πετρέλαια στον Ελληνικό χώρο»*
- Συζήτηση

ΤΕΤΑΡΤΗ 14 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2007

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΚΟΥΛΟΥΜΠΗΣ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ (Ε. ΚΟΥΛΟΥΜΠΗΣ): Κυρίες και κύριοι συγνώμη για τη μεγάλη καθυστέρηση, δεν τα πάμε καλά με την τεχνολογία από ό,τι φαίνεται. Κύριε Αντιπρόεδρε της Βουλής, κύριοι Βουλευτές, κύριε Γενικό Γραμματέα,

κυρίες και κύριοι συγχωρέστε με είναι τόσο πολλοί οι επώνυμοι, που θα αποφύγω να συνεχίσω ονομαστικά.

Θέλω να σας καλωσορίσω όλους στη σημερινή εκδήλωση που διοργανώνει η Ένωση τέως Βουλευτών και Ευρωβουλευτών με το Τεχνικό Επιμελητήριο. Θέλω να σταματήσω σε αυτή τη συνεργασία που ξεκινάει ανάμεσα στο Τεχνικό Επιμελητήριο και στην Ένωση τέως Βουλευτών και να ευχηθώ να υπάρχει συνέχεια κ. Πρόεδρε και κ. Πρόεδρε. Είναι μια αρχή, που εύχομαι να έχει συνέχεια.

Κυρίες και κύριοι σήμερα έχετε το πρόγραμμα θα μιλήσει ο κ. Χρήστος Ζερεφός Πρόεδρος του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών και ακαδημαϊκός με τίτλο «Φυσικοί πόροι και κλιματικές αλλαγές», στη συνέχεια ο κ. Γιώργος Στουρνάρας Καθηγητής Υδρογεωλογίας του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, με τίτλο «Προστασία των υδάτινων συστημάτων - τρωτότητα», στη συνέχεια η κα αρχιτέκτων πολεοδόμος κα Ουρανία Κλουτσινιώτη με θέμα «Προστασία των φυσικών πόρων και χωροταξικός σχεδιασμός», η κα Χριστίνα Θεοχάρη περιβαλλοντολόγος πολιτικός μηχανικός με θέμα «Η αειφόρος χρήση των φυσικών πόρων» και θα τελειώσω με δική μου ομιλία που αφορά γενικά στα πετρέλαια και ειδικότερα στα πετρέλαια στον ελληνικό χώρο.

Θα επακολουθήσει συζήτηση, θα επακολουθήσουν ερωτήσεις, οι ομιλίες όλων είναι σύντομες για να υπάρχει χρόνος να γίνουν αυτές οι ερωτήσεις και να επακολουθήσει αυτός ο διάλογος.

Θα παρακαλέσω τον Πρόεδρο της Ένωσης τέως Βουλευτών τον κ. Κωνσταντίνο Πυλαρινό, να μας κάνει ένα χαιρετισμό και να κηρύξει την έναρξη των εργασιών της ημερίδας.

Κ. ΠΥΛΑΡΙΝΟΣ: Κύριε Αντιπρόεδρε της Βουλής, κύριοι Βουλευτές, κύριε Γενικό Γραμματέα, κυρίες και κύριοι η προοδευτική επιδείνωση της κρίσης του περιβάλλοντος τις δυο τελευταίες δεκαετίες υπήρξε το έναυσμα μιας νέας δυναμικής, η οποία οδήγησε μεγάλο μέρος της παγκόσμιας κοινότητας στην αποδοχή μιας νοητής γραμμής άμυνας, τόσο σε παγκόσμιο όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Βεβαίως κάτι παρόμοιο με ακρίβεια δεν μπορεί να λεχθεί για το δικό μας ελλαδικό χώρο. Δυστυχώς, παρά τις πολλές μικρές ή μεγάλες

προσπάθειες της πολιτείας, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των διαφόρων φορέων και εκείνων των ανιδιοτελών περιβαλλοντικών και οικολογικών Οργανώσεων, οι οικονομικοί ανταγωνισμοί, η αλόγιστη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων και η απληστία συνεχίζουν να τραυματίζουν δραματικά την αειφορία στο έδαφος, το υπέδαφος και την ατμόσφαιρα.

Η αειφορία ως το κύριο συστατικό της βιώσιμης ανάπτυξης η οποία με τη σειρά της έρχεται ως όρος συνεκβανόν να ικανοποιήσει τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την απαίτηση και τη δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες, είναι για όλους ακόμη το αγωνιωδώς ζητούμενο.

Βεβαίως για να πραγματοποιηθεί η βιώσιμη ανάπτυξη θα πρέπει να συνδυαστούν η κοινωνική πρόοδος, που θα αναγνωρίζει και θα λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες όλων των πολιτών, με την αποτελεσματική περιβαλλοντική διαχείριση και τη διατήρηση υψηλών ρυθμών οικονομικής μεγέθυνσης και απασχόλησης.

Στόχος τέλος της βιώσιμης ανάπτυξης είναι μια καλύτερης ποιότητας ζωή για όλους τους πολίτες, τόσο γι' αυτούς που ζουν και δουλεύουν σήμερα όσο και για εκείνους των επομένων γενεών.

Η ταύτιση της ανάπτυξης όμως μόνο με την οικονομική μεγέθυνση δεν μπορεί πλέον να προσφέρει σύγχρονες αντικειμενικά παραδεκτές λύσεις. Αντίθετα είναι ορατό ότι οι μέχρι τώρα παραδοχές οδήγησαν σε οικονομικές κρίσεις και ανισότητες, που είναι υπεύθυνες για τις εντάσεις που εκδηλώνονται σε διάφορα ανά τον κόσμο τοπικά και περιφερειακά επίπεδα. Αλλά ακόμη και σε σοβαρές ανισοροπίες οι οποίες προκάλεσαν και προκαλούν ιδιαίτερα προβλήματα.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα μέρους των προβλημάτων που έχει δημιουργήσει ο παραδοσιακός τρόπος και οι στόχοι της σημερινής ψευτο-βιώσιμης ανάπτυξης σε διεθνές επίπεδο, είναι ότι πέρα των κλιματολογικών αλλαγών, το 1/4 του παγκόσμιου πληθυσμού διαβιώνει με εισόδημα λιγότερο από 1 δολάριο την ημέρα και το 1/5 του παγκόσμιου πληθυσμού δεν έχει πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας.

Η χώρα μας τα τελευταία χρόνια είναι αλήθεια ότι έχει πετύχει υψηλούς ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης. Το ζητούμενο όμως είναι να

διατηρηθούν και να αυξηθούν χωρίς να διαταραχθεί περαιτέρω ο κοινωνικός ιστός και χωρίς να υποβαθμιστεί το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον.

Σε περίπτωση που οι δυο αυτές συνιστώσες δεν ληφθούν υπόψη και δεν δρομολογηθούν ανάλογες δράσεις, θάπτον ή βράδιον θα οδηγήσουν σε συγκρούσεις και θα αποτελέσουν σημαντικό παράγοντα επιβράδυνσης της οποιασδήποτε οικονομικής μεγέθυνσης και κοινωνικής εξέλιξης.

Στην προσπάθεια αποτύπωσης της σημερινής ελληνικής πραγματικότητας διαπιστώνεται ότι τόσο το κοινωνικό όσο και το φυσικό περιβάλλον δέχονται πιέσεις οι οποίες προέρχονται από την ανθρώπινη δραστηριότητα και σχετίζονται με τους ρυθμούς ανάπτυξης της οικονομίας, αλλά και εκείνες των απαιτήσεων του ατομικού βιοτικού επιπέδου του κάθε πολίτη.

Και η ερώτηση: αυτό άραγε σημαίνει ότι για να προστατέψουμε το περιβάλλοντος θα πρέπει να σταματήσουν την οποιαδήποτε αναπτυξιακή δραστηριότητα; Η απάντηση ασφαλώς είναι όχι. Η στρατηγική της βιώσιμης ανάπτυξης παρέχει τη δυνατότητα χρησιμοποίησεως των τεχνολογικών και επιστημονικών επιτευγμάτων, με τρόπο ώστε να δημιουργηθούν εναλλακτικές πολιτικές προτάσεις, οι οποίες με τη σειρά τους να διασφαλίσουν την αύξηση της παραγωγικότητας, την αποτελεσματικότητα, την κοινωνική συνοχή με την παράλληλη συνετή διαχείριση των φυσικών πόρων.

Για την προστασία του ουσιώδους αναπτυξιακού στοιχείου που είναι η προαπαιτούμενη προστασία των φυσικών πόρων, το Τεχνικό Επιμελητήριο της Ελλάδος με τον Πρόεδρο του κ. Αλαβάνο και η Ένωση των τέως Βουλευτών και Ευρωβουλευτών, διοργανώνουν τη σημερινή ημερίδα και ευχαριστούμε ιδιαίτερα τους διαπρεπείς εισηγητές και όλους όσοι παρευρίσκονται στην αίθουσα και μας τιμούν με την παρουσία τους.

Σας ευχαριστούμε θερμά κ. Ζερεφέ, κ. Στουρνάρα, κα Θεοχάρη, κα Κλουτσινιώτη και εσάς κ. Κουλουμπή για την καλοσύνη που είχατε σήμερα να έρθετε και να μας διαφωτίσετε πάνω σε κρίσιμα και ειδικά θέματα. Ευχαριστώ κι εσάς όλους για την παρουσία σας.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Παρακαλείται ο Πρόεδρος του Τεχνικού Επιμελητηρίου κ. Γιάννης Αλαβάνος να μας κάνει το χαιρετισμό του.

Γ. ΑΛΑΒΑΝΟΣ: Κατ' αρχήν θα ήθελα να ευχαριστήσω πάρα πολύ τον Πρόεδρο της Ένωσης των διατελεσάντων Βουλευτών και Ευρωβουλευτών που έδωσε την ευκαιρία γι' αυτή τη διοργάνωση με το Τεχνικό Επιμελητήριο και την προσωπική χαρά σε εμένα να συνεργαστώ με ένα φορέα, που ξέρω ότι ο πατέρας μου είχε μεγάλη συμμετοχή παλιότερα.

Θα μπορούσα να χρησιμοποιήσω πολλές εκθέσεις από αυτές που όλοι διαβάζουμε τα τελευταία χρόνια για να περιγράψω αυτό ακριβώς που είπε ο κ. Πυλαρινός με λιγότερα λόγια. Πολύ συνοπτικά τα είπε ο κ. Πυλαρινός εγώ με λιγότερα λόγια απλώς θα αναφερθώ στην τελευταία έκθεση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για την παγκόσμια προοπτική του περιβάλλοντος, που αναφέρει ότι οι επόμενες γενιές θα παραλάβουν ένα πλανήτη υπό κατάρρευση, γιατί οι αλλαγές στο κλίμα είναι σημαντικές και η άπληστη κατανάλωση των φυσικών πόρων είναι ραγδαία.

Σημειώνει αυτό που επίσης είπε ο Πρόεδρος ότι θίγονται πια οικονομίες στο κέντρο τους, η βιωσιμότητα των οικονομιών με αυτές τις πολιτικές. Δεν μιλάμε πια μόνο με περιβαλλοντικές λογικές, μιλάμε και με καθαρά οικονομικές λογικές.

Προειδοποίησε επίσης η Επιτροπή Περιβάλλοντος των Ηνωμένων Εθνών γιατί η διεθνής κοινότητα δεν αντιλαμβάνεται έγκαιρα τα μηνύματα τα οποία δίνονται και περιγράφονται σε αυτές τις εκθέσεις και νομίζω ότι η δική μας χώρα αγνόησε ίσως πάρα πολλά μηνύματα όπως είναι αυτό της ερημοποίησης πολύ σημαντικό, δεν μπόρεσε όμως να αγνοήσει αυτό που ζήσαμε με τραγικό τρόπο το καλοκαίρι, τις συνέπειες από τις πυρκαγιές. Συνέπειες αυτών των γεγονότων.

Το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας έχει σε πάρα πολλά θέματα τοποθετηθεί κι έχει κάνει προτάσεις, τόσο για τις φυσικές καταστροφές που σχετίζονται με την αξιοποίηση των φυσικών πόρων, όσο και γι' αυτούς καθαυτούς τους φυσικούς πόρους.

Συνεργάζεται με πάρα πολλούς φορείς, την Κ.Ε.Δ.Κ.Ε., την Ε.Ν.Α.Ε., τη Γ.Σ.Ε.Ε., το Δικηγορικό Σύλλογο, το Γεωτεχνικό Επιμελητήριο, τον Πανελλήνιο Ιατρικό Σύλλογο στις προτάσεις. Αν κάτι μπορούμε να καταγράψουμε, είναι ότι εμείς παρεμβαίνουμε σε αυτές τις προτάσεις με μια λογική ότι πρέπει να ληφθούν άμεσα μέσα, μεσοπρόθεσμα και

μακροπρόθεσμα, αλλά βλέπουμε από μεριάς της πολιτείας –κάτι που διαχρονικά ισχύει- ότι αυτό που ενδιαφέρει είναι τα άμεσα μέτρα και πολλές φορές ακυρώνουν τα επόμενα μέτρα, τα μεσοπρόθεσμα και τα μακροπρόθεσμα και φοβόμαστε ότι και τώρα μπορεί να είμαστε σε αυτό το φαινόμενο γιατί έχουμε επισημάνει και ελλείψεις στο συντονισμό και ελλείψεις στον προγραμματισμό, για μια περίπτωση που είναι πια κραυγαλέα, για το πώς πρέπει να παρέμβουμε.

Ένα άλλο θέμα της επικαιρότητας το οποίο θα επικαλεστώ στο πολύ σύντομο χαιρετισμό μου, είναι η συζήτηση για τα γενικά χωροταξικά πλαίσια και τα ειδικά πλαίσια, είναι ο κ. Μπαλτάς που θα μπορούσαμε να πούμε ότι ηγείται αυτής της συζήτησης.

Εμείς κρίνουμε ότι είναι πολύ θετικό ότι επιτέλους μετά από 35 χρόνια που το Σύνταγμα της Ελλάδας έχει προβλέψει κάτι τέτοιο προχωράμε, ώστε να έχουμε κάποια έστω κείμενα – βάση τώρα, τα οποία στη συνέχεια θα μπορούν να τα εξελίσσουμε, παρά να είμαστε εν κενώ.

Αλλά στη συζήτηση που γίνεται στο Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού εμείς θα παρέμβουμε με αυτή τη λογική ότι είναι θετικά αυτά τα κείμενα με πολύ μεγαλύτερο προβληματισμό βέβαια στο ειδικό πλαίσιο για τον τουρισμό, κάνοντας όμως μια σειρά παρατηρήσεις. Δυο θα ήθελα να αναφέρω τώρα.

Η μια είναι ότι λείπει η έννοια της ποιότητας και ως λέξη ακόμη από το εθνικό χωροταξικό πλαίσιο και εμείς δίνουμε πολύ μεγάλη βαρύτητα. Το 2008 για το Τεχνικό επιμελητήριο είναι έτος ποιότητας προδιαγραφών και τυποποίησης και πραγματικά προσπαθούμε και θα προσπαθήσουμε να διαπεράσουμε αυτή τη λογική όχι μόνο στο ίδιο το Τεχνικό Επιμελητήριο που έχουμε πολύ μεγάλη ανάγκη, αλλά και σε όλους τους τομείς. Θα το κάνουμε με πολύ μεγάλη πίστη.

Το δεύτερο είναι κάτι που ανέπτυξε ο Πρόεδρος ο κ. Πυλαρινός, το θέμα δηλαδή της σύγκρουσης μεταξύ της ανταγωνιστικότητας, της κοινωνικής συνοχής και του περιβάλλοντος. Εμείς κρίνουμε ότι δίνει μεγαλύτερο βάρος και στρέφεται προς την ανταγωνιστικότητα το εθνικό χωροταξικό πλαίσιο, σε σχέση με τους δυο άλλους τομείς και θεωρούμε ότι δεν είναι σωστό και πιστεύω ότι και από τις σημερινές συζητήσεις και από την

παρέμβαση που ακούσαμε ήδη του κ. Πυλαρινού, αυτό θα τεκμηριωθεί ακόμη περισσότερο.

Το λέμε αυτό ξέροντας ότι υπάρχουν προβλήματα δύσκολα ακόμη και στην Ελλάδα. Αν πάρουμε μόνο και μόνο το θέμα της εξοικονόμησης ενέργειας είναι ένα ερωτηματικό ποια στάση πρέπει να κρατήσουμε για την αξιοποίηση με ποιες μεθόδους και σε τι έκταση του λιγνίτη στην Ελλάδα, τι θα κάνουμε με τα κοιτάσματα πετρελαίου όταν το πετρέλαιο πια έχει αυτή την ανοδική πορεία και για τους λόγους που την έχει, ή πως θα παρέμβουμε στη σωστή πολιτική που ακολουθείται για κίνητρα για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, αλλά που εμείς σαν Τεχνικό Επιμελητήριο θεωρούμε ότι έχουν δοθεί κίνητρα προς λάθος κατεύθυνση, όπου θα έχουμε πρόβλημα και προς τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, αλλά και αδυναμία να αναπτύξουμε μια ελληνική βιοτεχνία – βιομηχανία, που θα αξιοποιήσει αυτά τα πολύ μεγάλα κίνητρα, τα οποία δίνονται.

Θα ήθελα να σημειώσω άλλη μια παρέμβαση του Τεχνικού Επιμελητηρίου: μαζί με τη διεθνή Ένωση Αρχιτεκτόνων ένα διαγωνισμό για την εγκατάσταση πληθυσμών που έχουν πληγεί από φυσικές καταστροφές με χρήση βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, ο οποίος τελείωσε πριν από ένα μήνα και έχει δώσει πολύ καλές προτάσεις.

Η λογική είναι να εγκαθίστανται οι πληθυσμοί οι οποίοι υφίστανται τις συνέπειες από τις φυσικές καταστροφές με χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για μεγαλύτερο διάστημα από ό,τι επιτρέπει το να μπαίνουν σε κάποια κοντέινερ, έτσι ώστε να μπορέσουμε να κάνουμε τις παρεμβάσεις με μεγαλύτερη άνεση χρόνου και αυτές οι προτάσεις είναι στη διάθεση και του Υπουργείου Χωροταξίας και του Υπουργείου Ανάπτυξης και των Ελλήνων κατασκευαστών για να τις αξιοποιήσουν.

Είναι ένας διεθνής διαγωνισμός και οι προτάσεις δεν είναι των Ελλήνων αρχιτεκτόνων μόνο, είναι κυρίως ξένων αρχιτεκτόνων κι άλλων ειδικοτήτων μηχανικών, αλλά τις θέτουν στη διάθεση της χώρας μας για να μπορέσει να κάνει μια πρωτοπορία.

Τελειώνοντας θα ήθελα να πω ότι σε αυτή τη λογική ακριβώς που σας είπα ότι εμείς θέλουμε να υπάρχουν πολιτικές προοπτικής, πολλές φορές βρεθήκαμε σε σύγκρουση με τις επιλογές της νομοθετικής και κυρίως

της εκτελεστικής εξουσίας. Κατανοούμε ότι αυτές οι επιλογές γίνονται κάτω από το βάρος πολύ μεγαλύτερης ευθύνης από ότι εμείς έχουμε ως προτείνοντες ή ελέγχοντες, σύμφωνα με το ρόλο μας και τις ανάγκες να υπάρχουν πολύ μεγαλύτερες συνθέσεις από αυτές που εμείς έχουμε ίσως στο μυαλό μας όταν κάνουμε τις προτάσεις.

Αλλά παρ' όλα αυτά και με αυτή την κατανόηση, θεωρούμε ότι οι λογικές που ακολουθούνται στην Ελλάδα είναι πολύ μικρής εμβέλειας χρόνου. Θεωρούμε τη συνεργασία μας με την Ένωση των τέως Βουλευτών ως πολύ σημαντική από αυτή την άποψη, γιατί ξέρουμε ότι συμμετέχουν σε αυτή την Ένωση άνθρωποι οι οποίοι έχουν γράψει ιστορία μας στον τόπο μας κι έχουν συμβάλει πάρα πολύ στην εξέλιξη και στην ανάπτυξη αυτού του τόπου με την ιδιότητα αυτή που εμάς κάπου μας φέρνει σε αντιπαλότητα, αλλά τώρα ξέρουμε ότι απελευθερωμένοι από τις δεσμεύσεις, με τις εμπειρίες που έχουν, με ωριμότητα και σοφία ο λόγος τους μπορεί να έχει πολύ μεγαλύτερη βαρύτητα κι εκεί πραγματικά πιστεύω ότι θα βρεθούμε πολύ κοντά σε θέματα σαν κι αυτά που θίγει η σημερινή ημερίδα, αλλά και σε πολλά άλλα που μπορούμε να συνεργαστούμε. Ευχαριστώ πολύ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστώ τον Πρόεδρο του Επιμελητηρίου. Παρακαλώ τον ακαδημαϊκό κ. Χρήστο Ζερεφό να πάρει τον λόγο, για την ομιλία του με τίτλο «Φυσικοί πόροι και κλιματικές αλλαγές».

ΧΡ. ΖΕΡΕΦΟΣ: Κύριε Αντιπρόεδρε της Βουλής των Ελλήνων, κύριοι Βουλευταί, κύριε Γενικέ, κύριοι και κυρίες Ευρωβουλευταί, αξιότιμες κυρίες και αξιότιμοι κύριοι. Κύριε Πρόεδρε να ευχαριστήσω για την πρόσκληση να σας πω ορισμένες σκέψεις που σχετίζονται με την ανάλωση των φυσικών πόρων, τους οποίους φυσικούς πόρους, όπως γνωρίζουμε όλοι, έχουμε δανειστεί από τα παιδιά μας, τα εγγόνια μας και τις μετέπειτα γενεές.

Ένα παράδειγμα αγαπητέ μου Πρόεδρε του Τεχνικού Επιμελητηρίου προς αποφυγή και προς μίμηση, είναι το καλλιεπές κτίριο στο οποίο βρισκόμεθα. Ωραίο κτίριο, αλλά όλοι είμαστε ιδρωμένοι με τα παράθυρα ανοιχτά. Αυτό τα λέει όλα νομίζω και αυτό δείχνει πώς μπορούμε αν θέλουμε να κατασπαταλήσουμε φυσικούς πόρους και πώς μπορούμε από την άλλη μεριά να μην σπαταλήσουμε φυσικούς πόρους. Διότι το πετρέλαιο που καίει, ή το φυσικό αέριο για να θερμανθεί το κτήριο προφανώς είναι και αυτοί μέρος των φυσικών πόρων.

Θα σας κάνω μια σύντομη αναδρομή στο πώς φτάσαμε σε αυτό το πρόβλημα. Στο πρόβλημα αυτό έφτασε η ανθρωπότητα αφού έκανε τα εξής πρώτα λάθη, τα οποία ήταν αναμενόμενα. Από την ώρα που έγινε η λεγόμενη βιομηχανική επανάσταση, δηλαδή η χειρωνακτική εργασία αντικαταστάθηκε από μηχανές, έπρεπε να βρεθούν τρόποι κινήσεως αυτών των μηχανών. Και οι τρόποι βρέθηκαν στο πετρέλαιο και στο κάρβουνο, πρώτα στο κάρβουνο και μετά στο πετρέλαιο.

Μέσα στην περίοδο από την έναρξη της βιομηχανικής επανάστασης, δηλαδή από τα μέσα του 19ου αιώνα μέχρι σήμερα, έχουμε καταναλώσει τόση ενέργεια όση κατανάλωσε η ανθρωπότητα από τότε που γνωρίζουμε την ύπαρξη του ανθρώπου στον πλανήτη.

Μέσα στα 150 χρόνια αυτά, έχουμε παραγάγει τόσο διοξείδιο του άνθρακος από τη χρήση των πετρελαίου και άνθρακος όση επήρε περίπου 1,5 δισεκατομμύριο χρόνια στη φύση να αφαιρέσει με τη διαδικασία της φωτοσύνθεσης από το πρωτόγονο ατμοσφαιρικό περιβάλλον του πλανήτη μας. Περίπου πριν από 3 δισεκατομμύρια χρόνια. Μέσα στα τελευταία 30 χρόνια καταστρέψαμε τόσο όζον όσο χρειάστηκε στη φύση να παράγει μέσα σε 1,5 δισεκατομμύριο χρόνια.

Διαπιστώνεται ότι οι μεταβολές είναι συνταρακτικές και πολύ μεγάλες. Μέσα σε λίγες δεκαετίες αλλάξαμε πράγματα τα οποία η φύση τα δημιούργησε μέσα σε δισεκατομμύρια χρόνια. Ακριβώς εκεί είναι το πρόβλημα το οποίο ερχόμαστε σήμερα να αντιμετωπίσουμε, να συζητήσουμε και να βρούμε λύσεις.

Σας διαβεβαιώ κ. Πρόεδρε ότι υπάρχουν λύσεις, υπάρχει η τεχνολογία, το ζήτημα είναι κατά πόσο υπάρχει η πολιτική βούλησις σε παγκόσμιο επίπεδο -δεν είναι εθνικά τα θέματα- να λυθούν αυτά τα ζητήματα. Είμαστε έτοιμοι, έλεγα σε κάποιους, να δημιουργήσουμε τα καινούργια εμπίσματα των νέων πηγών ενέργειας;

Είμαστε έτοιμοι να αποδεχτούμε το μοντέλο που δημιούργησε η Ισλανδία; Η οποία απεξαρτητοποιείται από πετρέλαιο και άνθρακα από το 2010. Ήδη σήμερα που μιλάμε η Ισλανδία το 95% της ενέργειάς της το παίρνει από το ηφαίστειο που έχει. Της υπολείπεται ένα 5%, είχαν βάλει ως στόχο το 2010.

Εμείς είχαμε σχέση με την Ισλανδία διότι ήμασταν το μόνο εργαστήριο -ήδη όταν ήμουν στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης- που εγκαταστήσαμε ένα σταθμό στον αρκτικό κύκλο έξω από το Ρέικιαβικ. Και αυτό έγινε το '92, όταν διαπιστώθηκε τότε η αραίωση του στρώματος του όζοντος, θα τα έχετε δει στις εφημερίδες κατά καιρούς.

Και θυμάμαι ότι μου έλεγαν οι συνάδελφοι εκεί -ο σταθμός είχε και την ελληνική σημαία- ότι: εμείς, λέει, πάμε να απεξαρτητοποιηθούμε τελείως από το πετρέλαιο. Πριν καν ξεκινήσει αυτή η πλειοδοσία ενδιαφέροντος από όλους τους απανταχού της γης πολιτικούς, μια πλειοδοσία η οποία όπως ξέρετε έχει μεγιστοποιηθεί μετά από την περίφημη έκθεση Στερν, η οποία ανακοινώθηκε κατά παραγγελία του Βρετανικού Κοινοβουλίου στον κ. Στέρν, ανώτατο υπάλληλο της Παγκοσμίου Τράπεζας, ο οποίος αφού έκανε την ανακοίνωση εξηφανίσθη. Και είναι γνωστό γιατί εξηφανίσθη.

Όταν έγινε η ανακοίνωση αυτή, υπήρχε το ξεκίνημα αυτού που ονομάζεται χρηματιστήριο αγοράς δικαιωμάτων εκπομπής αερίων του θερμοκηπίου. Αγόρασαν τότε, και στο χρηματιστήριο του Λονδίνου και στο Παρίσι και στη Φρανκφούρτη, έναντι 4 δολαρίων τον ισοδύναμο τόνο εκπομπής άνθρακα, κυρίως από ορισμένες χώρες όπως το Μπαγκλαντές και άλλες, που δεν έχουν εκπομπές και επομένως δικαιούνται και αυτοί να ρυπαίνουν. Αυτή είναι η λογική αυτού του συστήματος.

Το χρηματιστήριο ξεκίνησε με την αξία αυτή στα 4 δολάρια, έφτασε τα 25 προ της εκθέσεως Στερν, και εν συνεχεία όταν διαπιστώθηκε ότι οι περισσότερες χώρες εδήλωσαν ότι δεν έχουν ανάγκη αγοράς δικαιωμάτων εκπομπής, με τον ένα ή τον άλλο αλχημιστικό ή στατιστικό τρόπο η μετοχή έπεσε και σήμερα έχει πάει στο 1 δολάριο.

Αυτή είναι η γενική οικονομική σκηνή στην οποία καλούμεθα να ζήσουμε, όπως είπε ο κ. Πρόεδρος, μέσα σε ένα πετρέλαιο του οποίου συνεχώς αυξάνει η τιμή.

Στην Ελλάδα έχουμε το πλεονέκτημα να έχουμε τον άνθρακα, αλλά δυστυχώς και τα έχουμε κάνει μούσκεμα, όχι μόνο διότι είναι βρεγμένος ο άνθραξ, αλλά και διότι δεν αναπτύξαμε τις παράπλευρες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, τις οποίες θα έπρεπε να έχουμε αναπτύξει.

Τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στη χώρα μας σήμερα τις εκμεταλλευόμαστε περίπου μέχρι 4%. Διακουμούνται οι εκτιμήσεις, αλλά ο μέσος όρος, από αυτά που έχω τουλάχιστον διαβάσει, είναι περίπου 4%. Ο στόχος όπως ξέρετε της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι στα προσεχή λίγα χρόνια να πάμε στο 20%. Και μπορούμε να πάμε.

Όπως με έχουν διαβεβαιώσει συνάδελφοι ειδικότεροι εμού στα θέματα της γεωθερμίας, μπορούμε με τα ηφαίστεια που έχουμε να αποκτήσουμε σχεδόν ανεξαρτησία από το πετρέλαιο. Πολλοί θεωρούν ότι τα ηφαίστεια που έχουμε μπορούν να καλύψουν μέχρι 20% των αναγκών μας από το πετρέλαιο και τον άνθρακα. Εγώ το αμφισβητώ. Και θα σας πω με τον εξής απλό τρόπο της απλής μεθόδου των τριών.

Πώς οι Ισλανδοί, που έχουν ένα ηφαίστριο, το οποίο δεν ισοδυναμεί με το άθροισμα των τριών δικών μας (τα τρία δικά μας είναι η Σαντορίνη, είναι η Μήλος, είναι η Νίσυρος) και είναι και ένα τέταρτο πολύ ενδιαφέρον, το Γυαλί. Και είναι και όλη η ανατολική πλευρά του Αιγαίου Πελάγους, από την οποία αντλούν γεωθερμία οι γείτονές μας εις την Τουρκία και θερμαίνουν σήμερα που μιλάμε 300.000 ιδιωτικά σπίτια με γεωθερμία. Εμείς δεν έχουμε ούτε ένα. Και είναι ζήτημα αν έχουμε ένα.

Και αν κάνουμε ένα, αυτό θα έχει γίνει υπό τον όρον και εφόσον έχει πάρει επιδότηση. Όχι με τη λογική του ιδίου του ταμιεύοντος κατοίκου ο οποίος ευαισθητοποιείται, γνωρίζει το πρόβλημα και επενδύει γνωρίζοντας ότι μέσα σε πέντε, έξι, δέκα χρόνια θα αποσβέσει την επένδυσή του. Και μετά από κει και πέρα θα παίρνει ελεύθερη ενέργεια χωρίς να χρειάζεται να εξαρτάται από τις διακυμάνσεις του πετρελαίου ή τους άλλους περιορισμούς, τους οποίους δυστυχώς είμεθα υποχρεωμένοι, με τα αυτοκίνητα που έχουμε, με τον τρόπο με τον οποίο θερμαινόμαστε, με τον τρόπο με τον οποίο ζούμε, ή ψυχόμαστε, να ακολουθούμε.

Δηλαδή δυστυχώς το ζήτημα ανάγεται σε δύο τομείς: Ο ένας είναι ο τομέας της ενημέρωσης. Η σημερινή ημερίδα είναι ένα παράδειγμα ανταλλαγής σκέψεων μεταξύ ανθρώπων που έχουν δει αυτή τη μεταβολή του περιβάλλοντος. Σας θυμίζω ότι πριν από κάποιες δεκαετίες όσοι φωνάζαμε γι' αυτά τα θέματα θεωρούμεθα ότι είχαμε λάθος. Μάλιστα δε εθεωρείτο ότι, συγκεκριμένα ο ομιλών τη διατριβή μου την είχα κάνει στο όζον και στις κλιματικές αλλαγές το 1970, και δυστυχώς τότε δεν είχε αντιληφθεί ο κόσμος

ότι υπάρχουν κλιματικές αλλαγές, δεν είχε αντιληφθεί ότι αλλάζουν όλα, και μάλιστα αλλάζουν κατά τρόπο εξαιρετικά επικίνδυνο, πιστέψτε με.

Η αλλαγή η κλιματική δεν είναι η υπερθέρμανση αυτή που φοβούνται όλοι, δεν είναι δηλαδή μόνο οι καύσωνες που περιμένουμε. Αν και είναι μείζον θέμα, είδατε φέτος είχαμε, όπως το είπατε κύριε Πρόεδρε, τέσσερις καύσωνες.

Το φετινό έτος ξέρετε είναι από τα πιο ακραία έτη σε όλη την ιστορία των μετρήσεων που έχουμε στο Αστεροσκοπείο Αθηνών. Είναι ένα έτος στο οποίο έχουμε λειψυδρία, για την οποία θα μιλήσει ο συνάδελφος ο κ. Στουρνάρας, έχουμε σχεδόν 30% μείωση των αποθεμάτων, έχουμε ένα έτος με μείωση της υγρασίας του εδάφους, η οποία βοήθησε να γίνουν πυρκαγιές, να πάρουν την έκταση που πήραν, και ένα έτος το οποίο μοναδική φορά στην ιστορία που ξέρουμε είχε τέσσερις συνεχείς καύσωνες.

Δεν ήταν ανεμώδες το θέρος, τα μελήματα δεν ήταν ιδιαίτερα, αλλά όμως ήταν οι καύσωνες και η ξηρασία η οποία ευνόησε πάρα πολύ, μαζί βεβαίως με την αισχίστη διαχείριση του δάσους από όλες τις υπηρεσίες τις εμπλεκόμενες. Διότι το δάσος είναι όπως, εγώ δεν έχω μαλλιά για να μιλάω, αλλά όσοι έχουν μαλλιά γνωρίζουν ότι πρέπει να τα περιποιούμαστε, να τα καθαρίζουμε, να τα κόβουμε, να τα χτενίζουμε.

Έτσι θέλει και το δάσος. Το δάσος θέλει περιποίηση. Και αν δεν περιποιηθούμε το δάσος, το δάσος είναι έτοιμο να καεί. Και θα καεί ούτως ή άλλως. Είτε από κεραυνό, είτε από αμέλεια, είτε από οποιαδήποτε άλλη εχθρική ή βλακώδη πράξη κάνει κάποιος.

Επομένως, για να επανέλθω και για να μαζέψω τη συζήτηση, γιατί ξέρω ότι είναι περιορισμένος ο χρόνος μας, θα ήθελα να πω το εξής: Ενεργειακά η Ελλάδα μπορεί να είναι ανεξάρτητη. Και μπορεί να είναι ανεξάρτητη διότι έχει γεωθερμία, ηλιακή ενέργεια, αιολική ενέργεια και το μέγιστο της ενέργειας που ζητά, όπως θα διαβεβαιώσει και ο πρώην υπεύθυνος της ΔΕΗ, είναι το καλοκαίρι.

Έχει αλλάξει η συσχέτιση. Την ενέργεια παλιά τη ζητούσαμε πιο πολύ το χειμώνα, τώρα με την εξέλιξη του φαινομένου του θερμοκηπίου και της κλιματικής αλλαγής, ζητάμε πιο πολύ το καλοκαίρι. Και το πρόβλημα που έχει το σύστημά μας να «πέσει», όπως λέγεται, είναι το καλοκαίρι.

Το καλοκαίρι όμως έχουμε –προσέξτε με σας παρακαλώ- τους πιο σταθερούς ανέμους μετά τους αληγείς ανέμους στη Χαβάη. Η σταθερότης των ανέμων στο Αιγαίο πέλαγος είναι περίπου 95%. Η αιολική ενέργεια που μπορείτε να αντλήσετε ασφαλώς είναι ίση –έχω σχετική δημοσίευση, το 1976 το δημοσίευσα αυτό σε έγκριτο ξένο περιοδικό- έχουμε την ίδια πυκνότητα ενέργειας στο Αιγαίο Πέλαγος με την ηλιακή ενέργεια. Δηλαδή ο άνεμος μπορεί να μας δώσει όσο και ο ήλιος. Η μοναδική χώρα που το έχει αυτό.

Επομένως το καλοκαίρι που έχουμε την αιχμή, πραγματικά μπορούμε να απεξαρτητοποιηθούμε και ας μη χρησιμοποιήσουμε το Γυαλί, και ας μη χρησιμοποιήσουμε τη Σαντορίνη ή κανένα άλλο ηφαίστειο. Τα μεγέθη είναι τεράστια. Και λυπάμαι που το λέω, και η άγνοια είναι τεράστια.

Χρειάζεται μετά λόγου γνώση. Όχι «μετά λόγου γνώσεως», αλλά γνώση, βαθιά γνώση, την οποία αυτή τη στιγμή η διεθνής κοινότητα την έχει. Και νομίζω ότι το παράδειγμα που έδωσε η Ισλανδία και δίδει η Σουηδία, η οποία απεξαρτητοποιείται το 2020, θα έπρεπε να είναι το φωτεινό παράδειγμα και για τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Θα σας πω το εξής ενδιαφέρον, με την υπόθεση των αερίων του θερμοκηπίου. Αυτές τις ημέρες γίνεται ένα συνέδριο στη Βαρκελόνη, στο οποίο συνέδριο συνεδριάζουν επιστήμονες και εκπρόσωποι κρατών της γνωστής διακυβερνητικής επιτροπής για την κλιματική αλλαγή. Και η συζήτηση είναι τι θα γίνει για την μετά Κιότο εποχή.

Είναι ενδιαφέρον ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση έσπευσε να πλειοδοτήσει λέγοντας ότι μονομερώς η Ευρωπαϊκή Ένωση θα μειώσει μέχρι το 2020 τις εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου κατά 20%. Σήμερα οι εκπομπές αυτές της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο σύνολο των εκπομπών είναι 15%. Επομένως το 20% μετά από 12 χρόνια θα είναι, αν παραμείνουν τα πράγματα όπως είναι, μόλις 3% στο σύνολο, στο παγκόσμιο σύνολο.

Δυστυχώς είναι ακόμα λιγότερο. Διότι το 2020 οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, η Κίνα και η Ινδία θα εκπέμπουν το 60%. Σήμερα συνολικά και οι τρεις εκπέμπουν το 40%, τότε θα εκπέμπουν το 60%. Η Ευρώπη τότε θα εκπέμπει το 10%, όχι το 15% που εκπέμπει σήμερα. Και το αποτέλεσμα είναι ότι εμείς, σαν σύνολο χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν

μπορούμε να σταθεροποιήσουμε το κλίμα. Το 2% αυτό, που έρχονται κάποιες χώρες μαζί μας, και 3% και 4% να γίνει, δεν αρκεί.

Επομένως χρειάζεται πολιτική κίνηση σε ευρύ επίπεδο. Όχι πολιτική κίνηση για βιοκαύσιμα, προσέξτε, τα βιοκαύσιμα δεν είναι λύση. Τα βιοκαύσιμα οδηγούν πρώτον στο ίδιο αποτέλεσμα, διότι τα αζωτούχα λιπάσματα που χρησιμοποιούνται και θα χρησιμοποιηθούν για να παραχθούν περισσότερα βιοκαύσιμα, διότι όσο αυξάνει η ζήτηση αυξάνει και η ανάγκη παραγωγής, αυτά τα αζωτούχα λιπάσματα παράγουν υποξείδιο του αζώτου, το οποίο είναι ένα από τα ισχυρότερα θερμοκηπικά αέρια. Με μονάδα το διοξείδιο του άνθρακα, το υποξείδιο του αζώτου είναι 5 έως 20 φορές πιο ισχυρό στο φαινόμενο του θερμοκηπίου. Ζει δε το ίδιο, πάνω από 100 χρόνια.

Επομένως τα βιοκαύσιμα δεν είναι λύση. Αντιθέτως δε, ακριβαίνουν, έχουν και το κακό ότι ακριβαίνουν όλα τα αγροτικά προϊόντα, διότι αντικαθίσταται το σιτάρι από βιοκαύσιμο, το οποίο θα το κάψουμε, αντί να το φάμε. Δηλαδή θα τεθεί το δίλημμα: Τι θέλετε κυρίες και κύριοι; να το κάψουμε ή να το φάμε; Αυτό είναι το πρόβλημα των βιοκαυσίμων.

Έχουμε μπροστά μας, για να μην σας κουράζω, ορισμένους απλούς τρόπους που μπορούμε όλοι να τους κάνουμε. Και νομίζω αυτό μπορούμε να κάνουμε αυτή τη στιγμή. Οι παγκόσμιες πολιτικές αποφάσεις θα πρέπει να παρθούν νομίζω μετά από μεγάλο αγώνα. Έχετε μεγάλο βάρος και φόρτο κύριε Γενικό στο ΥΠΕΧΩΔΕ, πολύ μεγάλο, δεν μπορείτε να φανταστείτε πόσο μεγάλο βάρος έχετε και θα έχετε από το 2008 και μετά. Διότι θα υποστείτε την πίεση την παγκόσμια να επιδοτήσετε τα βιοκαύσιμα.

Άκουσα το λόγο του κ. Κλίντον όταν ήρθε εδώ, ο οποίος υπερθεμάτισε υπέρ των βιοκαυσίμων και δίνει το στίγμα του πώς θα πάει το μέλλον, και συνομίλησα, είχα την τιμή, με τον κ. Αλ Γκορ, με τον οποίο μείναμε και κατ' ιδίαν, ο οποίος μου είπε ακριβώς τα ίδια. Δηλαδή και το τέως Αντιπρόεδρος και ο τέως Πρόεδρος λένε ακριβώς τα ίδια πράγματα.

Επομένως το ζήτημα δεν είναι τόσο απλό. Θα πρέπει εμείς στην Ελλάδα να κάνουμε κάποια εθνική στρατηγική απεξάρτησης από το πετρέλαιο και τον άνθρακα. Η εθνική στρατηγική αυτή, προς Θεού, δεν θα πρέπει να στηριχθεί στις πρακτικές που έκανε η ΔΕΗ στη Μήλο. Όπως ξέρετε, στη Μήλο πήγαν, άνοιξαν μια τρύπα, οι άνθρωποι που έκαναν την τρύπα δεν γνώριζαν

ότι αυτά τα ρευστά τα γεωθερμικά τα επαναφέρουμε στο έδαφος, δεν το βγάζουμε και το αμολάμε, διότι αυτό βρωμάει, αυτό οξειδώνει. Και οξειδώθηκαν και μύρισε ο τόπος και οι κάτοικοι ακούν «γεωθερμία» και αν πάτε να μιλήσετε για γεωθερμία στο Αιγαίο σας παίρνουν με τις ντομάτες. Δεν τη δέχονται τη γεωθερμία. Αλλά η αιτία είναι ότι δώσαμε κακό παράδειγμα.

Επομένως αυτά τα πράγματα θα πρέπει σιγά-σιγά να τα διδάξουμε, θα πρέπει ο κόσμος να συνειδητοποιήσει ότι υπάρχουν περιοχές όπως είναι η Πτολεμαΐδα, η Κοζάνη, όπου είναι οι περιοχές που δίνουν την ενέργειά τους σε όλη την υπόλοιπη χώρα. Έτσι λοιπόν θα υπάρξουν ή υπάρχουν περιοχές στη χώρα μας, όπως είναι το Αιγαίο, το οποίο πραγματικά μπορεί να δώσει όχι μόνο ηλεκτρισμό απευθείας, μπορεί να παραγάγει υδρογόνο το οποίο θα μεταφερθεί και θα καεί στα αυτοκίνητα εδώ.

Αυτό που κάνουν οι Ισλανδοί. Οι Ισλανδοί, σε λίγο όλες οι μηχανές τους θα δουλεύουν με υδρογόνο. Το υδρογόνο το παράγουν από τη γεωθερμία. Εμείς ήδη έχουμε ένα πιλοτικό πρόγραμμα, το οποίο από τον άνεμο παρήγαγε υδρογόνο, του ΚΑΠΕ, όπως ξέρετε, και αυτό δεν χρησιμοποιήθηκε. Το κάναμε, το δείξαμε, ήρθαν οι κάμερες και σταματήσαμε.

Το πρόβλημά μας λοιπόν κύριε Πρόεδρε είναι να μη σταματάμε τις κάμερες, να πηγαίνουμε μετά, να συνεχίζει δηλαδή η προσπάθεια. Και είμαι βέβαιος ότι εάν η παιδεία μας περιλάβει τέτοιες δράσεις, δηλαδή πρώτον να ενημερωθεί ο κόσμος ότι αν μειώσει το θερμοστάτη κατά 1 βαθμό το χειμώνα και τον αυξήσει κατά 3 βαθμούς το καλοκαίρι, σε ένα τυπικό κτίριο με κεντρικό σύστημα θέρμανσης-ψύξης, κερδίζεται σε εκπομπές αερίων θερμοκηπίου 4%, όσο περίπου ήταν ο στόχος του προ το Κιότο.

Επομένως με μια μικρή κίνηση, χωρίς να έχετε καμία αλλαγή, ούτε στη συμπεριφορά σας ούτε στο αν θα φοράτε πιο χοντρές πιτζάμες ή όχι στο σπίτι, έχετε ένα όφελος 4-5%, το οποίο μεταφράζεται και σε χρήματα στην τσέπη. Το ίδιο ισχύει και για τις άλλες μεθόδους θέρμανσης, ψύξης, κίνησης.

Δεν μπορεί τα κροκοδείλια δάκρυα των απανταχού ισχυρών να οδηγούν σε νέα εργοστάσια παλαιάς τεχνολογίας. Όπως η Volkswagen έχει ανοίξει εργοστάσιο έξω από το Πεκίνο τώρα. Δεν μπορεί να δίδεται παλιάς τεχνολογίας, κάθε βδομάδα να δημιουργείται από ένα εργοστάσιο που καίει άνθρακα στην Κίνα σήμερα και η διεθνής κοινότητα να το επικροτεί.

Και μάλιστα να στέλνει και ειδικούς για να τους μεταφέρουν την τεχνογνωσία, την οποία εμείς χρησιμοποιήσαμε, διαπιστώσαμε το λάθος και τώρα αντί να διδάξουμε αυτούς τους αφυπνιζόμενους γίγαντες, Κίνα και Ινδία, διότι αυτοί είναι το μέλλον του πλανήτη, αντί να τους διδάξουμε από τα λάθη μας, τους ωθούμε να ακολουθήσουν το ίδιο κακό παράδειγμα. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστώ τον κ. Ζερεφό.

Παρακαλώ τον κ. Στουρνάρα. «Προστασία των υδάτινων συστημάτων – τρωτότητα». Αυτός είναι ο τίτλος της ομιλίας του Καθηγητή. Η παράκληση είναι να συντομεύσουμε όσο γίνεται για να υπάρχει χρόνος για να κάνουμε κάποιο διάλογο στο τέλος.

Γ. ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ: Ευχαριστώ πάρα πολύ την Ένωση Βουλευτών και Ευρωβουλευτών για τη μεγάλη τιμή την οποία μου έκανε προσκαλώντας με σαν εισηγητή στην ημερίδα αυτή. Και παίρνω το θάρρος να ευχαριστήσω και εκ μέρους του νερού. Παίρνω το θάρρος και την άδεια του νερού να σας ευχαριστήσω και εκ μέρους του, διότι του δίνετε ένα βήμα να μιλήσει σήμερα.

Μετά τον μελίρρυτο κ. Ζερεφό, ο οποίος αναφέρθηκε στο σύνολο των φυσικών πόρων, εγώ θα περιοριστώ σε ένα μόνο φυσικό πόρο, στο νερό, να επισημάνω τα βασικά του προβλήματα και την πολύ μεγάλη και κακή κληρονομιά που φέρει στον 21^ο αιώνα, ένα σύνολο προβλημάτων που θα τα αντιμετωπίσουμε.

Και όλα αυτά γιατί υπάρχει μία θεμελιώδης αρχή στην περιβαλλοντική γεωλογία που λέει ότι όλοι οι ρύποι αργά ή γρήγορα, άμεσα ή έμμεσα, τροποποιημένοι ή ως έχουν, θα καταλήξουν σε έναν υδάτινο αποδέκτη. Δηλαδή το νερό είναι ο τελικός αποδέκτης των πάντων.

Η θάλασσα ήταν το λίκνο της ζωής θα λέγαμε. Το νερό σαν ποτάμι, λίμνη, θάλασσα, καταρράκτης, υδροφόρος ορίζοντας έχει σημαδέψει, έχει γράψει θα λέγαμε την ιστορία, τις επιστήμες.

(Προβολή διαφανειών)

Από εδώ θα ξεκινήσω καταρχήν. Και επειδή θα ακουστούν κάποιες γενικότητες κατά μερικούς, μη νομίζετε ότι δεν μας ενδιαφέρουν αυτά τα πράγματα, μας ενδιαφέρουν και πάρα πολύ μάλιστα, γιατί, όπως ο Χέμινγουέι έγραφε, «μη ρωτάς για ποιον χτυπάει η καμπάνα, η καμπάνα

χτυπάει για σένα, έτσι και η καμπάνα χτυπάει για μας, για όλους, σε σχέση με το νερό.

Η ζωή λοιπόν ξεκίνησε στη θάλασσα, το νερό με όλες τις μορφές του έχει σημαδέψει, έχει γράψει θα λέγαμε τη μυθολογία, την ιστορία, τη θρησκεία, τη θρησκευσιολογία, την επιστήμη, τη φιλοσοφία, αντιπροσωπεύει το αγίασμα και την κάθαρση θα λέγαμε σε όλες τις θρησκείες, έχει γεννήσει δοξασίες, θρύλους, παραμύθια, έχει αναπτύξει κι έχει καταστρέψει πολιτισμούς, έχει πνίξει πόλεις, χώρες, έχει διψάσει λαούς και έχει παρασύρει τεράστιους όγκους υλικών προς τη θάλασσα στο δρόμο προς το πανεπίπεδο.

Αποτελεί το βασικό αντικείμενο –περνάω λίγο γρήγορα τις διαφάνειες γιατί πληροφορήθηκα λίγο αργά για το χρόνο της ομιλίας- το σώμα του ανθρώπου αποτελείται από 70% νερό, και σαν σώμα το καλύτερο που θα είχαμε να δείξουμε ήταν της Αφροδίτης προφανώς. Η ίδια η ζωή είναι το νερό, διότι ξέρετε υπάρχουν οργανισμοί οι οποίοι ζουν χωρίς αέρα, αλλά χωρίς νερό δεν ζει κανένας οργανισμός.

Το νερό μετασχηματίζεται, έχει έναν αέναο μετασχηματισμό από βροχοπτώσεις, κατακρημνίσματα τα οποία πέφτουν στη γη και μοιράζονται, άλλα εξατμοδιαπνέονται, άλλα απορρέουν επιφανειακά στο επίπεδο, πάνε στη θάλασσα και άλλα κατεισδύουν για να εμπλουτίσουν τους υδροφόρους ορίζοντες.

Ωστόσο το νερό είναι η γέφυρα που ενώνει θα λέγαμε τον αβιοτικό κόσμο με τον έμβιο κόσμο. Και επικαλούμαι βιολόγους αυτή τη φορά, αλλά θα ακούσετε και γεωεπιστήμονα μετά, είναι ο όρος «συμβιωτικός πλανήτης» από τη βιολόγο Margulis, την Αμερικανίδα, η οποία απέδειξε ότι το αβιοτικό περιβάλλον δεν είναι απλώς ένα μέσο παθητικό πάνω στο οποίο ή μέσα στο οποίο ζει και αναπτύσσεται ο έμβιος κόσμος, αλλά συνυπάρχει, συμβιώνει με τον έμβιο κόσμο σε ένα βαθμό ασύλληπτο να το φανταστούμε σε πρώτη φάση.

Αυτό όμως είχε προηγηθεί από τον Βερνάρσκι, ο οποίος το είπε σε μια εποχή που η επιστήμη δεν ήταν έτοιμη να τον ακούσει, ο οποίος είπε ότι μία βασική γεωλογική δύναμη –και ξέροντας τις γεωλογικές δυνάμεις, ενδογενείς και εξωγενείς, σεισμούς, τεκτονικοί κ.ο.κ.- πρόσθεσε ότι η ζωή είναι μια βασική γεωλογική δύναμη, και μάλιστα έδωσε και έναν περίφημο ορισμό

της ζωής, έξοχο ορισμό της ζωής, την οποία απεκάλεσε «ζωογονημένο ύδωρ», δηλαδή ταύτισε το νερό με τη ζωή.

Η υπόθεση της γαίας είναι οι νέες ανακαλύψεις και οι νέες απόψεις, ότι τα χαρακτηριστικά των αερίων και των πετρωμάτων συνδέονται με τη ζωή και το μεταβολισμό των έμβιων οργανισμών. Η θεωρία της υπερθάλασσας, ότι η ενεργή συμβίωση κατέστησε φιλική την αρχικώς εχθρική ξηρά όταν η ζωή μετανάστευσε από τη θάλασσα στην ξηρά. Η σχέση ανθρώπου και περιβάλλοντος έχει να κάνει με τον τομέα της χρήσης γης, τον τομέα των φυσικών πόρων και τον τομέα της επαναδιάθεσης των υποπροϊόντων της ανθρώπινης δραστηριότητας.

Το νερό είναι παντού παρόν και σε όσα είπαμε προηγουμένως, διότι αποτελεί τη γέφυρα της συμβίωσης ανόργανου και οργανικού κόσμου αλλά και γιατί στις χρήσεις γης είναι το νερό που καθορίζει τις χρήσεις γης, το νερό είναι φυσικός πόρος το ίδιο και το νερό είναι αυτό που πλήττεται κυρίως από την επαναδιάθεση των υποπροϊόντων της ανθρώπινης δραστηριότητας.

Να περάσουμε λίγο γρήγορα τις διαστάσεις. Η φιλοσοφική διάσταση, έτσι όπως προδιαγράφεται, υποβαθμίζει τη δυνατότητα να συνειδητοποιήσει ο άνθρωπος ότι είναι μέρος του κόσμου και δεν είναι κάτι έξω και πάνω από το περιβάλλον. Η ιστορική διάσταση έχει να κάνει με την παγκοσμιότητα κυρίως, ότι σήμερα οτιδήποτε συμβαίνει δεν αφορά μικρά τμήματα του πλανήτη αλλά αφορά το σύνολο. Και το είδαμε πρόσφατα και το βλέπουμε με το φαινόμενο του θερμοκηπίου κ.ο.κ. Η πολιτική διάσταση, να μην την αναπτύξουμε διότι δεν ξέρω πού υπάρχει καθεστώς που δεν αντιμετωπίζεται με τη λογική της μεγιστοποίησης του κέρδους.

Εδώ όμως είναι ένα σημαντικό, η οικονομική διάσταση, διότι ο άνθρωπος κουβαλάει μία κληρονομιά που έχει περάσει στο DNA του εδώ και 16.000 ή 20.000, ανάλογα πόσο μας λένε οι παλαιοανθρωπολόγοι, όπου ήξερε ότι από το περιβάλλον μπορεί και πρέπει να παίρνει. Και βεβαίως δεν μπορεί να κάνει και αλλιώς, διότι και για να επιζήσει απλώς ο άνθρωπος είναι υποχρεωμένος να εκμεταλλευτεί το φυσικό περιβάλλον και το νερό. Βλέπει όμως σήμερα ότι είναι υποχρεωμένος και να δαπανήσει για το περιβάλλον, και αυτό ξέρετε του έρχεται λίγο δύσκολο να το χωνέψει, δυσανασχετεί, δυστροπεί και αυτό συνιστά ένα πολύ μεγάλο κενό σήμερα.

Η τεχνολογική διάσταση, να την περάσω λίγο γρήγορα. Η επιστημονική διάσταση. Εδώ λοιπόν είναι η κληρονομιά του νερού στον 21^ο αιώνα. Με τι μας έρχεται ο 21^{ος} αιώνας: Έχουμε μία ποσοτική ανεπάρκεια, η οποία οφείλεται σε πρωτογενή και δευτερογενή αίτια.

Πρώτα απ' όλα έχουμε μια χωρική ανισοκατανομή των βροχοπτώσεων. Δηλαδή έχουμε περιοχές που αλλού βρέχει πολύ, αλλού δεν βρέχει καθόλου, ή αλλού βρέχει με κάποιους ρυθμούς και εν πάση περιπτώσει δεν έχουμε την ίδια προσφορά νερού παντού.

Έχουμε την αύξηση του πληθυσμού αλλά και την αύξηση του βιοτικού επιπέδου. Θα δείτε παρακάτω κάποια διαγράμματα που δείχνουν την παγκόσμια κατανάλωση νερού, η οποία τα τελευταία 20-30 χρόνια έχει πάρει μία πολύ μεγάλη ανοδική τάση. Και η μεγάλη ανοδική τάση δεν οφείλεται σε άλλο λόγο παρά στην Ασία. Και η αύξηση της κατανάλωσης στην Ασία δεν οφείλεται τόσο στην αύξηση του επιπέδου ζωής των κατοίκων, αλλά στον υπερπληθυσμό. Καταλαβαίνετε ότι έχει συμπαράσχει όλη την κατανάλωση, την παγκόσμια κατανάλωση νερού προς τα πάνω.

Έχουμε την ερημοποίηση, για την οποία θα δούμε μερικά πράγματα στη συνέχεια. Τις κλιματικές αλλαγές, οι οποίες κλιματικές αλλαγές έχουν διαταράξει τα ισοζύγια και τις προβλέψεις. Και μάλιστα η Διεθνής Ένωση Υδρογεωλόγων -την οποία έχω την τιμή να εκπροσωπώ, όπως την Ελληνική Επιτροπή Υδρογεωλογίας- έχει αναπροσαρμόσει όλες τις επιστημονικές επιτροπές, τις βασικές επιστημονικές επιτροπές, και τους έχει προσθέσει «υπό καθεστώς κλιματικών αλλαγών».

Δηλαδή, το καρστικό νερό, εκμετάλλευση και διαχείριση νερού, «υπό τις κλιματικές αλλαγές», όλα υπό τις κλιματικές αλλαγές. Είναι η σύγχρονη πραγματικότητα την οποία πρέπει να αντιμετωπίσουμε και δεν ξέρω πώς θα αντιμετωπίσουμε όταν και οι ίδιοι οι κλιματολόγοι λένε ότι είμαστε μέσα στην καρδιά των γεγονότων και ακόμα δεν έχουμε βρει πού μπορούμε να πατήσουμε και πού μπορούμε να βασιστούμε για να κάνουμε κάποιες προβλέψεις αξιόπιστες.

Έχουμε μία ποιοτική υποβάθμιση, που είναι η μόλυνση, η ποιοτική υποβάθμιση του νερού, ή και η υφαλμύρωση, που είναι μία πλευρά

της, αλλά η μόλυνση – ρύπανση είναι η υλοποίηση αυτού που είπα προηγουμένως, ότι όλα καταλήγουν στους υδάτινους αποδέκτες.

Έχουμε το μεγάλο θέμα του «νερό και πόλεμος». Δηλαδή αυτό που λίγο-πολύ ακούγεται στο καφενείο ότι ο επόμενος πόλεμος θα γίνει για το νερό έχει μία βάση, διότι έχουμε πόλεμο με το νερό και πόλεμο με μέσο, με όπλο το νερό. Και θα δούμε στη συνέχεια τέτοια παραδείγματα.

Μπορώ να σας πω από τώρα ας πούμε ότι αυτό δεν είναι καινούριο, από τη μυθολογία έχει ξεκινήσει η ιστορία, από τον Ηρακλή, ο οποίος ήταν υδραυλικός μηχανικός κατά τα άλλα, ο οποίος τι έκανε: στον πόλεμο εναντίον των Μινύων, του λαού της Κωπαΐδας, η οποία είναι μια κλειστή λεκάνη και αποστραγγιζόταν από κάποιες καταβόθρες, είπε στους Θηβαίους να βουλώσουν τις καταβόθρες. Τις βούλωσαν λοιπόν τις καταβόθρες και πνίγηκε ο λαός των Μινύων, δεν είχε πού να φύγει το νερό.

Είναι δηλαδή μία ιστορία που φτάνει μέχρι τις μέρες μας και μάλιστα στη γειτονιά μας. Και όχι μόνο για τα διακρατικά νερά, με τα οποία έχουμε έντονα προβλήματα γιατί τα ποτάμια τα δικά μας έρχονται από τη Βουλγαρία κυρίως και από τα Σκόπια -έχουμε βέβαια κι ένα ποτάμι που φεύγει από μας και πάει στην Αλβανία, τον Αώο- αλλά το μεγάλο πρόβλημα είναι στη Μέση Ανατολή με τη διαμόρφωση της τουρκικής υδατικής υπερδύναμης σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Μέσης Ανατολής, και η συνεχιζόμενη κρίση στο Ισραήλ όπου υπάρχει το αμυντικό δόγμα του Ισραήλ που λέει ότι κάθε επέμβαση στον Ιορδάνη συνιστά casus belli, ρητά και κατηγορηματικά. Και το εφαρμόζει. Μάλιστα και η Τουρκία εφαρμόζει την υδατική πολιτική της, εκβιάζοντας ακόμα και κάποιες χώρες, όπως στην περίπτωση του Οτσαλάν έκλεισε τα φράγματα του Ευφράτη και ανάγκασε τη Συρία να απελάσει τον Οτσαλάν, δηλαδή απλά πράγματα.

Έχουμε την ιδιωτικοποίηση αλλά και το νερό θύμα του πολέμου, διότι έχουμε πάρα πολύ μεγάλα επίπεδα ρύπανσης από τις πολεμικές επιχειρήσεις.

Και βεβαίως καταλήγουμε στις παγκόσμιες κλιματικές αλλαγές, που και μόνες τους συνιστούν μία κληρονομιά του 20^{ου} αιώνα στον 21^ο.

Να περάσουμε αυτά τα πράγματα, είναι μια διαφάνεια που λέει ότι η γη είναι σε μια απόσταση από τον ήλιο που είναι ιδανική για να υπάρχει

υγρόσφαιρα, διότι αν ήταν πιο κοντά θα εξατμιζόταν το νερό, αν ήταν πιο μακριά θα ήταν μονίμως παγωμένο.

Κάποια στατιστικά στοιχεία της UNESCO που λένε πόσος πληθυσμός της γης δεν έχει πρόβλημα σε νερό και εγκαταστάσεις υγιεινής ανθρώπινες, ή τις αρρώστιες οι οποίες οφείλονται στο νερό, κυρίως διαρροϊκές αρρώστιες.

Να το διάγραμμα που σας έλεγα, αυτή είναι η παγκόσμια κατανάλωση νερού και αυτή είναι η Ασία, αν δεν κάνω λάθος. Οι υπόλοιπες ήπειροι βλέπετε ότι έχουν μία λογική αύξηση. Είναι το κόκκινο, λόγω της αύξησης της κατανάλωσης στην Ασία. Και να οι περιοχές όπου το πρόβλημα γίνεται μεγάλο, στις διάφορες χρονικές περιόδους.

Ενώ η έλλειψη νερού δημιουργεί προβλήματα, και η περίσσεια δημιουργεί προβλήματα. Αυτό είναι από το τελευταίο τσουνάμι, και βλέπετε δυστυχώς ότι αυτοί οι άνθρωποι δεν έχουν καταλάβει περί τίνος πρόκειται, γελάνε διότι νομίζουν ότι απλώς θα γίνουν μούσκεμα, αυτό είναι το τραγικό της ιστορίας. Εδώ είναι μια συνηθισμένη πλημμύρα στην Ξάνθη, τη δική μας, όπου κατέστρεψε τις υποδομές.

Η λειψυδρία και η ξηρασία είναι δύο έννοιες που συγχέονται. Θα λέγαμε, πολλές φορές αποδίδουμε στον κακό μας τον καιρό τις δικές μας τις αβελτηρίες ή τις ελλείψεις και τα λάθη, διότι επιστημονικά η λειψυδρία είναι μία μειωμένη προσφορά νερού σε σχέση με διαμορφωμένες ανάγκες, ενώ η ξηρασία είναι μία μειωμένη προσφορά νερού σε σχέση με διαμορφωμένους μέσους όρους. Δηλαδή εάν η βροχόπτωση στην Ελλάδα αποκλίνει αρνητικά κατά πολύ από τον μέσο όρο, τον παραδεκτό μέσο όρο σήμερα, μιλάμε για ξηρασία. Αλλά εάν έχουμε έλλειψη νερού σε σχέση με τις ανάγκες που έχουμε διαμορφώσει εμείς οι ίδιοι, τότε έχουμε μια λειψυδρία. Αυτά δεν ταυτίζονται πάντα.

Εδώ είναι ένας ύπουλος κίνδυνος, ο οποίος δεν είναι ορατός, δεν φαίνεται, δεν τον αντιλαμβάνεται κανείς εύκολα. Το σεισμό τον καταλαβαίνει, την πλημμύρα την καταλαβαίνει, την ερημοποίηση δεν την καταλαβαίνει. Και έλεγα προηγουμένως σε μία συζήτηση έξω ότι κάναμε φέτος την Ημέρα της ερημοποίησης μία εκδήλωση για την ερημοποίηση στο ΔΗΜΟΚΡΙΤΟ και αν εξαιρέσει κανείς τους δικούς μας ανθρώπους οι

υπόλοιποι που ήρθαν ήταν 20 άνθρωποι περίπου. Δηλαδή το σύνολο των ακροατών ήταν 40 άνθρωποι. Κανάλια κανένα.

Απερήμωση βέβαια από την άλλη μεριά είναι η προσπάθεια που γίνεται για την αποκατάσταση της φύσης. Και θα λέγαμε ότι σε γενικές γραμμές όταν λέμε «έρημο» να μην πηγαίνει το μυαλό μας μόνο στη Σαχάρα ή στις αμμώδεις εκτάσεις, με την έννοια αυτή έρημοι είναι και οι στέπες της Ασίας και της Ευρώπης, είναι δηλαδή οι περιοχές όπου το νερό που εξατμίζεται γενικά είναι μικρότερο από το νερό το οποίο πέφτει, υπάρχει ένα υδατικό έλλειμμα και η ζωή προσαρμόζεται στο συγκεκριμένο υδατικό έλλειμμα αυτό.

Να λοιπόν ο χάρτης ο οποίος είναι υιοθετημένος από την UNESCO, με τις περιοχές οι οποίες βρίσκονται ήδη σε κατάσταση ερημοποίησης και αυτές οι οποίες απειλούνται άμεσα με ερημοποίηση. Αν εξαιρέσει κανείς τις περιοχές αυτές και τις περιοχές των πόλων -εδώ πέρα είναι οι έρημοι, οι έτσι κι αλλιώς έρημοι, κι εδώ είναι οι πολικές περιοχές- βλέπετε λοιπόν πόσο υπαρκτός και παγκόσμιος είναι ο κίνδυνος της ερημοποίησης, κάτι που αφορά την Ελλάδα, και σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ελληνικής Επιτροπής Ερημοποίησης υπάρχουν περιοχές στην Ελλάδα που ήδη έχουν μπει στο κόκκινο πια.

Εδώ είναι τα αίτια της ερημοποίησης: το κλίμα, η φυσιογεωγραφία, η γεωλογία, το έδαφος, η υδρολογία και η υδρογεωλογία, οι ανθρώπινες επιδράσεις και άλλες ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής. Η Αράλη, που έχει μειωθεί περίπου κατά το 1/2.

Υπάρχει σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την ερημοποίηση με ιδιαίτερη μνεία, λόγω της ιδιομορφίας της Μεσογείου και σε σχέση με τις κλιματικές αλλαγές οι οποίες επιδεινώνουν το πρόβλημα, για τη Μεσόγειο.

Η πράσινη διπλωματία είναι μια διάχυτη έννοια, δεν υπάρχουν κάποιοι πράσινοι διπλωμάτες, αλλά σε όλα τα επίπεδα, είτε κοινοβουλευτικά είναι είτε κυβερνητικά, είτε της νομοθετικής εξουσίας είτε της εκτελεστικής, υπάρχουν άνθρωποι και φορείς και ρεύματα θα λέγαμε που ενδιαφέρονται και υπάρχει μία διάχυτη πράσινη διπλωματία, που ίσως αποτελεί σε αυτό τον τομέα και μια μεγάλη ελπίδα.

Να ο Ηρακλής ο οποίος πνίγει τους Μινύες, να η υπερδύναμη της Τουρκίας, βλέπετε τη διαφορά στα αποθέματα. Είναι μια τεράστια υπερδύναμη, υδατική υπερδύναμη στην περιοχή. Και μάλιστα η Τουρκία ξεκινάει ένα σχέδιο για να φτιάξει τη «νέα Καλιφόρνια», να αρδεύσει περίπου το 10% της Τουρκίας. Και επειδή δεν βρίσκει χρηματοδοτικούς οργανισμούς παγκοσμίως, γιατί φοβούνται τις αντιδράσεις, και κυρίως τις αντιδράσεις των άλλων χωρών, το κάνει με ίδια μέσα, και για να καθυσυχάσει λίγο τις όμορες χώρες, ή τις ισλαμικές χώρες, έχει εκτρέψει δύο ποταμούς, τον «Σειχάν» και τον «Γκειχάν» οι οποίοι πέφτουν στη Μεσόγειο και τους στέλνει στο Ομάν και στη Μέκκα νερό, για να τους καθυσυχάσει και να προχωρήσει απερίσπαστη στο έργο αυτό.

Αυτές είναι οι σύγχρονες πολεμικές επιβαρύνσεις του νερού. Βλέπετε στο Βιετνάμ -να αρχίσουμε από δω επιλεκτικά- ο πορτοκαλής παράγοντας ο οποίος χρησιμοποιήθηκε από τα αεροπλάνα για να προκαλέσει την πτώση των φύλλων των δέντρων. Για να μπορούν να βλέπουν κάτω από τα δέντρα, διότι οι Βιετκόγκ κρυβόντουσαν κάτω από τις φυλλωσιές όπως καταλαβαίνετε. Αυτός όμως ο πορτοκαλής παράγοντας έχει ανιχνευθεί σήμερα σε όλα τα υδατικά συστήματα, επιφανειακά και υπόγεια της ευρύτερης περιοχής, όχι μόνο του Βιετνάμ. Διότι ξέρετε, τα υδατικά συστήματα δεν ξέρουν από όρια κρατών, μετακινούνται από το ένα κράτος στο άλλο και οι καταγραφές που έχουν γίνει δείχνουν τη διασπορά αυτού του πορτοκαλή παράγοντα σε πάρα πολύ μεγάλο εύρος.

Στο Ιράκ εμπλουτισμένο ουράνιο, στη Γιουγκοσλαβία ανάλογα, στο Αφγανιστάν, στα οπλικά συστήματα «Χαρπ» τα γνωστά και στα χημικά και βιολογικά όπλα. Δηλαδή είναι οι περιπτώσεις όπου το νερό πια είναι το ίδιο θύμα πολέμου. Και στις σύγχρονες πυρηνικές δοκιμές βεβαίως, με την προσβολή των υδατικών συστημάτων.

Η ιδιωτικοποίηση του νερού είναι ένα άλλο θέμα, δεν μας επιτρέπει ο χρόνος να μπούμε αλλά δημιουργεί πάρα πολύ σοβαρά προβλήματα. Και μάλιστα και ένας από τους θεωρητικούς του καπιταλισμού, ο Θόροου, είπε ότι πρέπει να γίνουν από τον ίδιο τον καπιταλισμό επενδύσεις, όχι μόνο στην εκπαίδευση αλλά σε ορισμένα βασικά συστατικά στοιχεία της ζωής με πρώτο απ' όλα το νερό.

Κάτι που και ο δικός μας Υφυπουργός κ. Ξανθόπουλος, που είναι Καθηγητής στο Πολυτεχνείο, συμφώνησε μαζί του. Και μάλιστα, απαντώντας και σε λογοπαίγνια δημοσιογράφων που του έλεγαν: «μα στη λογική του κερδώς Ερμή πάνε όλα», είπε ο κ. Ξανθόπουλος και προς τιμήν του, ότι: «ο Κερδώς Ερμής κατά τη μυθολογία ήταν λίγο μύωψ και αρκετά απατεώνας».

Η ρύπανση λοιπόν, η οποία μπορεί να προέλθει είτε σαν ποσοτική ανεπάρκεια είτε από υδατική ποιοτική ανεπάρκεια, μπορεί να προκληθεί είτε από δυσμενείς κλιματικές συνθήκες από μία γεωλογική εξέλιξη, δηλαδή σαν φυσιολογική εξέλιξη της γεωλογικής εξέλιξης μιας περιοχής, ή και από ένα ατύχημα, μια διαρροή ρύπου, είναι μια μορφή φυσικής καταστροφής.

Οι κύριες αιτίες στην καθημερινότητά μας είναι πριν απ' όλα η γεωργία. Με δύο τρόπους, πρώτον διότι είναι ο μεγαλύτερος καταναλωτής νερού, πάνω από το 80% του νερού πάει στη γεωργία και συνεχίζουμε και επιμένουμε να ποτίζουμε θεσσαλικό κάμπο με τα κανονάκια μέρα μεσημέρι, όταν το μισό νερό εξατμίζεται πριν φτάσει στο έδαφος. Αλλά συγχρόνως επειδή η γεωργία έχει μετατραπεί από εκτατική σε εντατική αγροτική παραγωγή.

Είναι κυρίως τα φυτοφάρμακα και τα λιπάσματα, τα αζωτούχα λιπάσματα όπως είπε και ο κ. Ζερεφός, τα οποία δεν απορροφώνται από το έδαφος, όπως τα φωσφορικά, παραμένουν στο έδαφος, παραλαμβάνονται από το νερό και διαχέονται σε όλη τη σειρά. Και δημιουργούν και το υποξείδιο του αζώτου κατά τη χρήση τους, που είναι ένα θερμοκηπιακό συστατικό βασικό.

Η κτηνοτροφία, η βιομηχανία, οι σκουπιδότοποι, αυτό το ζούμε κάθε μέρα. Η Ευρώπη έχει ξεπεράσει τους ΧΥΤΑ κι εμείς ακόμα προσπαθούμε να φτιάξουμε ΧΥΤΑ. Και σε όλη την Ελλάδα έχουμε 5-6 όλους κι όλους. Τα νεκροταφεία, τα οποία μας πειράζουν τώρα, διότι δεν είναι απομονωμένα, περικυκλώνονται από δομημένη περιοχή. Και αν πάτε να δείτε την εκσκαφή για μια πολυκατοικία δίπλα στο νεκροταφείο θα καταλάβετε τι εννοώ. Υπόνομοι – βόθροι, μεταλλευτική δραστηριότητα, πετρελαιοειδή, ραδιενεργά. Αυτά όλα ήταν ενταγμένα στη λογική μιας ομιλίας μεγαλύτερης.

Αυτό είναι το σενάριο της ρύπανσης, ότι ο ρύπος θα πρέπει να περάσει και να φτάσει τον πρώτο στόχο που είναι η προσβολή του υδατικού συστήματος και μετά μέσα από αυτό να συνεχίσει να πάει στην υδροληψία, γεώτρηση ή πηγή. Και το μπάι-πας που μπορεί να κάνει ο ρύπος σε ορισμένα πετρώματα όπως τα καρστικά πετρώματα είναι να κυλήσει επιφανειακά και μέσω μιας καταβόθρας να πάει απευθείας στον υδατικό πόρο, κάτι που εξαφανίζει κάθε μέτρο προστασίας και οτιδήποτε προληπτικό μέτρο έχουμε πάρει.

Έχουμε κάποιες αρχές για τη διαχείριση της κρίσης, σε επίπεδο καταστολής. Αυτό είναι το σχήμα της εκτίμησης της επικινδυνότητας. Αυτό, για τους λάτρεις των εξισώσεων, εκφρασμένο με μία εξίσωση.

Και σαν επιμύθιο, ενώ άρχισα με τον Χέμινγκουέι να τελειώσω με τη Σάντρα Ποστέλ, η οποία είπε ότι σήμερα έχει χαθεί ο σεβασμός στο νερό γενικά, και στο άγριο ποτάμι και στους υδρότοπους και σε όλα αυτά τα πράγματα, και το νερό έχει καταντήσει να είναι ένας φυσικός πόρος προς εκτροπή, προς αποξήρανση, προς άντληση, προς εκμετάλλευση και οτιδήποτε άλλο.

Αλλά αυτό βέβαια δεν είναι σωστό, το βλέπουμε και δυστυχώς όσο περνάει ο καιρός θα το βλέπουμε και καλύτερα. Το «καλύτερα» βέβαια σημαίνει ότι θα το βλέπουμε πιο καθαρά, αλλά όχι ότι θα είναι καλύτερη η κατάσταση, εάν δεν αλλάξουν κάποια πράγματα θα είναι χειρότερη η κατάσταση.

Και το πολιτικό μήνυμα το οποίο εγώ τουλάχιστον δίνω και στους φοιτητές είναι ότι μέσα στα κριτήρια με τα οποία κανείς επιλέγει μία τοπική αυτοδιοίκηση ή επιλέγει μία κυβέρνηση, θα πρέπει να υπάρχει και η θέση που παίρνει για τα θέματα του περιβάλλοντος σήμερα, δεν μπορεί να τα αγνοήσει κανείς αυτά τα πράγματα, είναι βασικά.

Και μέσα στα θέματα του περιβάλλοντος, επειδή το νερό είναι το πιο ευπαθές, το πιο ευάλωτο θα λέγαμε και το πιο εν χρήση στοιχείο του περιβάλλοντος, είναι οι θέσεις τις οποίες παίρνουν και η τοπική αυτοδιοίκηση και η κεντρική διοίκηση σε σχέση με τα υδατικά συστήματα.

Έχετε μεγάλη ευθύνη λοιπόν στο ΥΠΕΧΩΔΕ, σας την έχουμε επισημάνει πολλές φορές, έχουμε προσφέρει τη βοήθειά μας και θα την

προσφέρουμε και στο μέλλον, διότι βλέπουμε όλοι ότι το νερό έχει μια πάρα πολύ βαριά κληρονομιά την οποία πρέπει να διαχειριστούμε εμείς τώρα στον 21^ο αιώνα. Ευχαριστώ πάρα πολύ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Παρακαλώ την κα Ράνια Κλουτσινιώτη. Ο τίτλος της ομιλίας της είναι: «Προστασία των Φυσικών πόρων και χωροταξικός σχεδιασμός».

Ζητάμε συγγνώμη γιατί όλοι οι ομιλητές είχαν προετοιμαστεί για ομιλίες 30 λεπτών. Και οι καθηγητές είναι πολύ δύσκολο τα 30 λεπτά να τα κάνουν 10 και 15. Έχει τόσο ενδιαφέρον όμως το θέμα.

ΟΥΡ. ΚΛΟΥΤΣΙΝΙΩΤΗ: Θα μιλήσω για ένα θέμα που είναι εξίσου σημαντικό με τα προηγούμενα. Δεν συνηθίζουμε να συνδέουμε την προστασία του τοπίου με το χωροταξικό σχεδιασμό στην καθημερινότητα, κάνουμε πάρα πολύ κακά. Η χωροταξία είναι κάτι που είναι πολύ πεζό, αλλά που κάθε μέρα όλοι μας την ασκούμε. Την ασκεί το δημόσιο με τα χρήματα τα οποία διαθέτει για έργα και δράσεις σε όλες τις περιοχές της χώρας και την ασκούμε κι εμείς οι ίδιοι με τον τρόπο που επενδύουμε, που χτίζουμε τα σπίτια μας, που κατοικούμε κλπ.

Το θεσμικό πλαίσιο της τεκμηρίωσης του χωροταξικού σχεδιασμού, και στην Ελλάδα σήμερα αλλά και παντού, είναι απόλυτα συνυφασμένο φυσικά με την προστασία των φυσικών πόρων. Έχουμε και νόμο για τη χωροταξία στην Ελλάδα σήμερα. Το άρθρο 2 δηλαδή που αναφέρεται στους στόχους της χωροταξίας αναφέρεται ακριβώς στην προστασία των φυσικών πόρων.

Οι προτάσεις αν θέλετε ρύθμισης του χώρου έτσι κι αλλιώς στοχεύουν ευθέως στη μείωση της κατανάλωσης των φυσικών πόρων, γιατί όταν με συγκεκριμένα μέτρα και δράσεις προωθούμε την ιδέα της συμπαγούς πόλης έναντι της εκτός σχεδίου δόμησης, τι σημαίνει αυτό: Σημαίνει ότι ο άνθρωπος κατοικεί σε έναν αρκετά περιορισμένο –όχι πάρα πολύ- χώρο, όπου τα δίκτυα που χρειάζεται η πολιτεία να του παρέχει, είτε επιφανειακά είναι αυτά (οδικά, σιδηροδρομικά κλπ.) είτε υπόγεια (ύδρευσης, νερού και όλα αυτά που είπαν οι προηγούμενοι ομιλητές) είναι περιορισμένα και έχουμε επομένως μία μείωση της κατανάλωσης έναντι της απληστίας στην κατανάλωση, που συνεπάγεται ας πούμε η εκτός σχεδίου δόμηση και στην

ουσία αυτό που έχουμε στη χώρα μας, η κατανάλωση όλου του ελληνικού χώρου.

Υπάρχει και στην Ελλάδα αλλά και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης μία φραστική μόλυνση σε αυτά τα θέματα της χωροταξίας και της προστασίας του περιβάλλοντος. Θέλω να πω, υπερτονίζονται θετικά χαρακτηριστικά και θετικές προσπάθειες, που όμως τα αποτελέσματά τους δεν έχουν καμία ανάγκη να υπερτονίζονται με αυτό τον τρόπο. Κι αυτό δεν είναι ένα πρόβλημα μόνο της Ελλάδας, προφανώς είναι ένα πρόβλημα όλης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των αναπτυσσόμενων χωρών, που κατά κανένα τρόπο ούτε οι πολιτικές τους ούτε οι δράσεις τους δεν στοχεύουν στη μείωση της κατανάλωσης.

Επιπλέον έχουμε και το εξής πρόβλημα στους κατοίκους της Ελλάδας: Οι κάτοικοι της χώρας μας εντέχνως σκέφτονται ότι καλό περιβάλλον –δεν ξέρω πώς έχει εμφυτευτεί αυτή η ιδέα του καλού περιβάλλοντος- που είναι κάτι άπιαστα και όνειρα, πάρα πολύ ωραία μέρη, γαλάζιες θάλασσες κλπ. και καθόλου δεν το συνδέουν με το περιβάλλον της καθημερινής τους ζωής και στη βάση αυτή δεν έχουν καμία απαίτηση να βελτιώνεται η καθημερινότητά τους.

Με αυτή την έννοια θα έλεγα ότι για τις τοπικές κοινωνίες και για τις κυβερνήσεις φυσικά, η χωροταξία στην Ελλάδα σήμερα παρουσιάζει ενδιαφέρον στο βαθμό που συνδέεται με την ακόμη μεγαλύτερη εκμετάλλευση της γης και του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, δηλαδή αυτά τα δύο στοιχεία που υποτίθεται ότι αποτελούν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας. Ο χώρος και το περιβάλλον αντιμετωπίζονται ακόμη σήμερα στην Ελλάδα, και αλλού βέβαια, ως μέσα προσπορισμού χρημάτων, να κλείνουν τρύπες σε ελλειμματικούς προϋπολογισμούς κλπ.

Επομένως θα έλεγα το εξής, ότι υπάρχει ένας δεύτερος αν θέλετε στόχος της χωροταξίας, που δεν συνδέεται με την καθημερινότητα των κατοίκων, ο οποίος είναι να δίνει ένα περιβάλλον βεβαιότητας στις αναπτυξιακές δραστηριότητες. Να ξέρει δηλαδή ο επενδυτής τι μπορεί να κάνει και πού μπορεί να πάει.

Είμαι λίγο απότομη και σύντομη εξαιτίας του χρόνου, καταλαβαίνετε τα λέω συμπυκνωμένα, δεν θα τα έλεγα έτσι συμπυκνωμένα και απότομα, όμως πρέπει να το πούμε.

Έχουμε λοιπόν μπροστά μας αυτή τη στιγμή ένα σχέδιο Κοινής Υπουργικής Απόφασης, που είναι το Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο, το οποίο προωθείται από το ΥΠΕΧΩΔΕ. Είναι η δεύτερη φορά το 2003, το Δεκέμβρη του 2003, επί Υπουργίας Βάσως Παπανδρέου -ήμουν μέλος του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας ως εκπρόσωπος του Τεχνικού Επιμελητηρίου- υπήρξε και ένα άλλο σχέδιο το οποίο ήρθε, εμείς ως Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας θεωρήσαμε ότι παρόλο που δεν ήταν ικανοποιητικό, δεν ήταν καλό, καλύτερα να έχουμε κάτι παρά να μην έχουμε τίποτα. Το ψηφίσαμε, πέρασε ομόφωνα από το Εθνικό Συμβούλιο, με πολύ μεγάλη πίεση, από μέρους μου τουλάχιστον, σε διάφορους φορείς όπως ήταν ο ΣΕΒ, η ΓΣΕΕ κλπ. Αυτό έχω εισηγηθεί και στο Τεχνικό Επιμελητήριο να κάνει και για το παρόν.

Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι το παρόν καλύπτει κάποιους όρους οι οποίοι αλλάζουν τους όρους της καθημερινότητας των Ελλήνων πολιτών, δηλαδή με τις δράσεις που προτείνει, και θα διευκολύνουν το μέλλον μας και θα διευκολύνουν την προστασία των φυσικών πόρων. Είναι συστηματικά ασαφές και γενικόλογο.

Αυτά που ξέρουμε εμείς γι' αυτές τις συστηματικότητες -εγώ ασκώ αυτό το επάγγελμα 40 χρόνια στην Ελλάδα- είναι ότι ακριβώς χρησιμοποιούνται για να αφήνουν τη δυνατότητα σε οποιονδήποτε Υπουργό -φυσικά δεν είναι μόνο στον παρόντα, για Όνομα του Θεού- να μπορεί να δράσει αυτός με τον τρόπο που θέλει για κάθε πράγμα το οποίο πρέπει εκείνη τη στιγμή να προωθήσει για λόγους εθνικής σκοπιμότητας, φυσικά δεν είναι για την τσέπη του για κανένα τρόπο.

Θα σας πω μερικά πράγματα ας πούμε, πολύ λίγα. Υπάρχουν ορισμένες διαπιστώσεις. Αντιγράφω: «Την κυριότερη απειλή κατά της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελεί η κατανάλωση χώρου από την άναρχη οικιστική ανάπτυξη». Σωστή διαπίστωση. Ποιο είναι το μέτρο που προτείνεται γι' αυτό; Μέτρο: «Για το δραστικό περιορισμό της δίδεται η κατεύθυνση σταδιακού περιορισμού της εκτός σχεδίου δόμησης και ενίσχυσης της συγκέντρωσης νέων παραγωγικών μονάδων σε οργανωμένους υποδοχείς».

Μα αυτό το μέτρο έχει ήδη αποτελέσει μέτρο για τις ελληνικές κυβερνήσεις, έχουν ληφθεί μέτρα, δεν επιτρέπεται η κατάτμηση πλέον όπως επιτρεπόταν πριν το 2003 κλπ. Δηλαδή αυτό δα μας έλειπε. Έχουμε κάνει μεγάλες αρτιότητες, ζώνες οικιστικού ελέγχου, έχουν γίνει αυτά τα πράγματα. Δεν θα μπαίνουν μόνο οι νέες παραγωγικές μονάδες σε οργανωμένους υποδοχείς, το δικό μας ζήτημα είναι πώς οι παραγωγικές μονάδες, όλες οι βιομηχανίες και οι βιοτεχνίες, που είναι διάσπαρτες σε όλο το χώρο, σε όλο τον οικιστικό ιστό, θα μπορέσουμε κλπ.

Δεύτερον. Έχει καταδειχθεί πλέον -και είναι σαφές, το λένε όλες οι κυβερνήσεις, και τούτη και η προηγούμενη κλπ.- η Ελλάδα είναι μία Περιφέρεια, αυτό πρέπει να το καταλάβουμε όλοι. Μας λένε ότι θα μειώσουμε τις Περιφέρειες από 13 σε 7, 5, 3, ό,τι θέλετε. Ψέματα είναι αυτό. Διότι δεν υπάρχει άλλη Περιφέρεια παρά μία. Μία εκλεγμένη κυβέρνηση έχουμε. Περιφέρεια πλέον στην Ευρωπαϊκή Ένωση, και από πάρα πολλά χρόνια, σημαίνει αιρετοί Περιφερειάρχες, αιρετά Περιφερειακά Συμβούλια κλπ. Λοιπόν, στην Ελλάδα έχουμε μία περιφέρεια, η Αθήνα είναι το κέντρο της, έχει κι ένα παρατηγηματάκι, που είναι η Θεσσαλονίκη και τίποτε άλλο, και όλος ο άλλος ο χώρος.

Λοιπόν, θέλουμε να αποκεντρώσουμε; Μπορεί και να μη θέλουμε, μια χαρά, να έχουμε ένα κέντρο και να τελειώνουμε. Υπάρχουν και Περιφέρειες στην Ευρωπαϊκή Ένωση που έχουν 11 εκατομμύρια και 13 εκατομμύρια κατοίκους, όσο η Ελλάδα. Εάν θέλουμε όμως να αποκεντρώσουμε, τη μία αυτή περιφέρεια πρέπει να την κάνουμε κάποιον αριθμό, 3, 4, 5, 6, 7, δεν ξέρω ποιο.

Σε αυτό το σχέδιο το συγκεκριμένο, ούτε εδώ, ούτε καν κριτήρια δεν έχουμε τι θα κάνουμε, δεν προτείνει. Μα είναι δυνατόν; Το γράφει και το σχέδιο του 2003, το λέμε κάθε μέρα, βγαίνουν οι εφημερίδες κάθε μέρα και λένε πρωτοσέλιδα: «μειώνονται οι Περιφέρειες». Τίποτα δεν γίνεται γι' αυτό.

ΟΜΙΛΗΤΗΣ: (Μιλάει εκτός μικροφώνου) Περιφέρεια δεν είναι ο τρόπος διοίκησης ...

ΟΥΡ. ΚΛΟΥΤΣΙΝΙΩΤΗ: Όχι – όχι, κατά κανένα τρόπο, μιλάω για πολιτική αποκέντρωση.

ΟΜΙΛΗΤΗΣ: Περιφέρεια είναι έννοια φυσική, γεωγραφική κλπ.

ΟΥΡ. ΚΛΟΥΤΣΙΝΙΩΤΗ: Καλά, εντάξει. Δεν σας διέκοψα εγώ. Θα μιλήσετε, δικαίωμά σας είναι.

Λέω το εξής πάντως, ότι ο τρόπος που αντιμετωπίστηκαν οι πρόσφατες πυρκαγιές ακριβώς, που δεν μπόρεσαν να αντιμετωπιστούν, είναι ακριβώς εκ του γεγονότος ότι όλα έπρεπε από το κράτος των Αθηνών να τα βρούμε.

Επίσης έχουμε και το εξής στην Ελλάδα, ότι δεν υπάρχει καμία προσπάθεια, και μια πλήρης αδιαφορία, να ταυτιστούν κάπως ή να προχωρήσουν κάπως παράλληλα οι έννοιες δημόσιο και ιδιωτικό συμφέρον. Το ιδιωτικό συμφέρον αντιπαλεύει συνεχώς το δημόσιο συμφέρον, έχει αποκλίνουσα συνεχώς πορεία, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να αναληφθούν δράσεις που προφανώς να ικανοποιούν και τα ιδιωτικά συμφέροντα, αλλιώς δεν γίνεται, αλλά και το κοινό καλό.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα –και θα τελειώσω εκεί- είναι ότι, όπως ξέρετε όλοι, το πρόγραμμα «ΦΥΣΗ 2000», το «NATURA» που λέμε, το 25% του εθνικού χερσαίου εδάφους από το 2000 είναι περιοχή NATURA. Πολύ καλά. Και τι κάνουμε με αυτό; Απολύτως τίποτα. Όχι μόνο δεν κάνουμε τίποτα, αλλά επειδή ζούμε και στα νησιά, εγώ προσωπικά ζω και σε νησί πάρα πολύ χρόνο, οι άνθρωποι το μισούν το NATURA. Αντί δηλαδή οι άνθρωποι να χαίρονται που έχουν όλα αυτά τα ειδικά χαρακτηριστικά και παράλληλα και τα ειδικά πολιτιστικά χαρακτηριστικά, η πολιτεία έχει δράσει, οι κάτοικοι έχουν δράσει και συνεχίζουμε όλοι να δρούμε με τέτοιο τρόπο που όλα αυτά θεωρούνται επαχθή για τα συμφέροντά μας.

Αμα συνεχίσουμε με αυτό τον τρόπο, εντάξει, θα έχουμε κάποια κείμενα, θα έχουμε μερικές κατευθύνσεις, αλλά πάντως χωροταξικό σχεδιασμό με την έννοια της προστασίας των φυσικών πόρων και του τοπίου δεν νομίζω ότι μπορεί να έχουμε.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Είχα υποσχεθεί στη Ράνια να τη συγχαρώ εάν ήταν σύντομη στην ομιλία της. Λοιπόν, δυο φορές συγχαρητήρια.

Η κα Χριστίνα Θεοχάρη θα μας μιλήσει και ο τίτλος είναι: «Η αειφόρος χρήση των φυσικών πόρων».

ΧΡ. ΘΕΟΧΑΡΗ: Ευχαριστώ κύριε Πρόεδρε. Έχω κάνει αρκετές περικοπές για να είμαι συνεπής και να μη σας αγχώσω.

Κύριοι Βουλευτές, κύριε Γενικό Γραμματέα, κυρίες και κύριοι, οι φυσικοί πόροι περιλαμβάνουν τόσο τις πρώτες ύλες που είναι απαραίτητες για τις περισσότερες δραστηριότητες του ανθρώπου, όσο και τα διάφορα στοιχεία του περιβάλλοντος, όπως είναι ο ατμοσφαιρικός αέρας, το νερό, το έδαφος, τα οποία συντηρούν τη ζωή στον πλανήτη μας.

Η συνετή διαχείριση αυτών των πόρων αποτελεί το θεμέλιο της αειφόρου ανάπτυξης. Αυτό έχει αναγνωριστεί σε διεθνές επίπεδο και στην παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής του Γιοχάνεσμπουργκ το 2002, όπου συμφωνήθηκε ότι η προστασία και η διαχείριση των φυσικών πόρων αποτελούν πρωταρχικούς στόχους και βασικές προϋποθέσεις της αειφόρου ανάπτυξης.

Στις μέρες μας βρισκόμαστε ως παγκόσμια κοινότητα αντιμέτωποι με δύο δυσοίωνα σενάρια. Το ένα αφορά στην εξάντληση ή στην έλλειψη των φυσικών αποθεμάτων, με συνέπεια την υπονόμευση της μελλοντικής οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Και το δεύτερο αφορά στην υποβάθμιση της ποιότητας του περιβάλλοντος, από τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούνται οι πόροι, σε βαθμό που να απειλούνται τα οικοσυστήματα και η ποιότητα της ανθρώπινης ζωής.

Ενίοτε δε συμβαίνει οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις της χρήσης μη ανανεώσιμων πόρων, όπως είναι για παράδειγμα τα μέταλλα, τα ορυκτά, τα ορυκτά καύσιμα, να είναι πιο ανησυχητικές από την ενδεχόμενη έλλειψή τους. Στην περίπτωση για παράδειγμα των ορυκτών καυσίμων υπάρχει το οξύ πρόβλημα της εκπομπής των αερίων του φαινομένου του θερμοκηπίου, στα οποία αναφέρθηκε ενδελεχώς ο κ. Ζερεφός, τα οποία αποτελούν πραγματικά ένα οξύ πρόβλημα για την παγκόσμια κοινότητα περισσότερο από την ανησυχία για το πότε θα τελειώσουν αυτά τα αποθέματα.

Προκειμένου δε για τους ανανεώσιμους πόρους, όπως είναι για παράδειγμα το καθαρό νερό, τα αλιεύματα, το έδαφος κλπ, είναι η απώλεια βιοποικιλότητας και ενδιαιτημάτων, που αποτελεί μείζον πρόβλημα.

Ας δούμε λίγο τους φυσικούς πόρους σε σχέση με τους αναπτυξιακούς στόχους. Τον Μάρτιο του 2000 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έθεσε έναν φιλόδοξο στόχο για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Και ποιος ήταν αυτός: Να καταστεί η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά

την υψηλίο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή και σεβασμό στο περιβάλλον. Για την υλοποίηση δε αυτού του προγράμματος κρίθηκε αναγκαίος ένας ρυθμός αύξησης του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος της τάξης του 3%.

Σε ό,τι αφορά τώρα στη χρήση των φυσικών πόρων σε σχέση με την αύξηση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος, γίνεται η παραδοχή ότι στο μέλλον θα χρειάζονται λιγότεροι πόροι ανά μονάδα ΑΕΠ, δεδομένου ότι βελτιώνεται η παραγωγικότητα των πόρων. Αυτό σαν παραδοχή.

Επειδή όμως οι βελτιώσεις στην παραγωγικότητα των πόρων δύσκολα καλύπτουν τους οικονομικούς στόχους που έχουμε θέσει, υπάρχει ορατός ο κίνδυνος να συνεχιστεί ή και να επιδεινωθεί η αύξηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Για να αντισταθμιστεί λοιπόν αυτή η κατάσταση έχει διατυπωθεί η εξής πρόταση: Να αποσυνδεθεί η οικονομική ανάπτυξη από την υποβάθμιση του περιβάλλοντος.

Τι είναι λοιπόν η αποσύνδεση, γιατί κατά τη γνώμη μου είναι μία πολύ κρίσιμη παράμετρος και μία κρίσιμη προσέγγιση. Εκφράζει λοιπόν η αποσύνδεση μία νέα αντίληψη για τα πράγματα, μία νέα κουλτούρα αν θέλετε, που αναφέρεται στο διαχωρισμό των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την αναπτυξιακή διαδικασία.

Υπάρχουν εν προκειμένω δύο σημαντικοί συσχετισμοί. Πρώτον, η οικονομική ανάπτυξη έναντι της χρήσης των πόρων. Και δεύτερον, η οικονομική ανάπτυξη έναντι των περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Έχουμε και στις δύο περιπτώσεις τη σχετική αποσύνδεση και την απόλυτη αποσύνδεση. Τι σημαίνει αυτό:

Αν η οικονομία προχωράει με έναν «α» ρυθμό και η κατανάλωση των φυσικών πόρων με ένα μικρότερο αλλά και αυτόν αυξανόμενο, τότε έχουμε μία σχετική αποσύνδεση. Εάν όμως η οικονομία προχωράει με έναν «α» ρυθμό όμως η κατανάλωση των φυσικών πόρων είναι σταθερή ή μειώνεται, τότε έχουμε απόλυτη αποσύνδεση. Και αυτό είναι το ευκαίριο, το ζητούμενο. Το ίδιο συμβαίνει εν προκειμένω και με τη διασύνδεση μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης και περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Η διαδικασία της αποσύνδεσης είναι επίπονη και θέτει επί τάπητος ζητήματα που αφορούν σε όλες τις κοινωνικές ομάδες. Δηλαδή τους παραγωγούς, παράδειγμα τις επιχειρήσεις, τους καταναλωτές και τους πολίτες εν γένει. Αλλά εμπλέκει τις δημόσιες και αυτοδιοικητικές δομές και υπηρεσίες εξίσου.

Οι επιχειρήσεις λοιπόν, οι οργανισμοί, οι καταναλωτές, θα πρέπει να αναπτύξουν και να υιοθετήσουν πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης με λιγότερες επιπτώσεις στο περιβάλλον. Είναι μια νέα προσέγγιση, μια νέα οπτική. Απαιτούνται όμως παράλληλα και στοχευμένες δημόσιες πολιτικές, με σαφείς μακροπρόθεσμους στόχους για τον προγραμματισμό των επενδύσεων και την καινοτομία.

Εδώ, πέραν της νομοθεσίας, έχουμε και διάφορα εργαλεία, τα οποία είναι πάρα πολύ χρήσιμα. Είναι αυτό για παράδειγμα της περιβαλλοντικής πιστοποίησης. Να αναφερθώ στην περιβαλλοντική πιστοποίηση των προϊόντων (το ΥΠΕΧΩΔΕ εν προκειμένω έχει τον πρώτο ρόλο), στην περιβαλλοντική πιστοποίηση (το IMAS ή το ISO 14000) των δραστηριοτήτων και διάφορα άλλα εργαλεία εθελοντικού χαρακτήρα, τα οποία εξ αυτού του γεγονότος έχουν μεγαλύτερη αξία, γιατί αν θέλετε μιλούν στο φιλότιμο παρά σε αυτό που η νομοθεσία -η οποία ούτως ή άλλως πρέπει να εφαρμόζεται- απευθύνεται.

Πέραν αυτών των εργαλείων όμως, απαιτείται και ένας κατάλληλος μηχανισμός αξιολόγησης του βαθμού συμβατότητας των πολιτικών επιλογών στους διαφόρους τομείς, με το γενικό στόχο της αποσύνδεσης της οικονομικής μεγέθυνσης από τις επιπτώσεις της χρήσης των πόρων.

Εδώ έχουμε ένα άλλο εργαλείο, το οποίο θα πρέπει να προωθήσουμε και ως χώρα, είναι αυτό των δεικτών, των «δεικτών της αειφορίας» όπως λέμε. Θα πρέπει δηλαδή να ποσοτικοποιήσουμε τα αποτελέσματα των πολιτικών που εφαρμόζονται. Και αυτό είναι πολύ σημαντικό εργαλείο γιατί έτσι μπορεί να έχουμε μια εικόνα για το πού βαδίζουμε και αν οι πολιτικές τις οποίες εφαρμόζουμε είναι σωστές.

Θα αντιπαρέλθω τις επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον από τη χρήση των πόρων, αναφερόμενη μόνο σε δύο σημεία. Υπάρχουν πόροι

φυσικοί οι οποίοι έχουν πολύ σοβαρές επιπτώσεις, για παράδειγμα ο αμίαντος, και γι' αυτό το λόγο από την 1/1/2005 απαγορεύτηκε καθ' ολοκληρία στην Ευρωπαϊκή Ένωση η εξόρυξη, η εμπορία και η χρήση του.

Και έχουμε κι έναν άλλο τομέα, αυτό των αποβλήτων. Εδώ υπάρχουν πολλά ιστορικά γεγονότα, στην ιστορία του περιβάλλοντος δηλαδή πλέον εντάσσονται. Να αναφερθώ μόνο στη νόσο της Μιναμάτα, μία περίπτωση δηλητηρίασης με μεθυλοϋδράργυρο από απόβλητα. Είναι ένα από τα πολλά γεγονότα που συνέβησαν και τα οποία οδήγησαν στην αντιμετώπιση της διαχείρισης των αποβλήτων με περιβαλλοντικά κριτήρια μεταξύ άλλων.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας δε, επιβεβαιώνει ότι οι περιβαλλοντικοί παράγοντες έχουν επιπτώσεις στην υγεία του πληθυσμού. Και ένα παράδειγμα μιας πρόσθετης έκθεσης αναφέρεται ότι τα αιωρούμενα σωματίδια προκαλούν ετησίως περίπου 100.000 θανάτους στην Ευρώπη. Είναι στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας. Άρα υπάρχουν και επιβεβαιωμένα δεδομένα.

Με δυο λόγια, τι σημαίνει αιεφόρος χρήση των φυσικών πόρων. Είναι πρώτον η διασφάλιση της διαθεσιμότητας και δεύτερον η διαχείριση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Που ειρήσθω εν παρόδω, οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις δεν είναι πάντα γνωστές, αλλά μερικές φορές βρισκόμαστε και προ εκπλήξεων, καθώς δεν έχει αναλυθεί όλο το φάσμα της χρήσης των πόρων, άρα και των επιπτώσεών τους.

Οι μέχρι τώρα παρεμβάσεις αφορούσαν κυρίως σημειακές πηγές επιπτώσεων στο περιβάλλον, στις πολύ αρχικές ή στις τελικές φάσεις του κύκλου ζωής. Προσφάτως όμως το ενδιαφέρον στράφηκε σε πιο διάχυτες πηγές περιβαλλοντικών επιπτώσεων που οφείλονται στη χρήση των προϊόντων.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο τώρα υπάρχει μια συντονισμένη προσπάθεια αντιμετώπισης του θέματος με τις επιμέρους στρατηγικές. Η μία αφορά στους φυσικούς πόρους, η άλλη αφορά στην πρόληψη και ανακύκλωση των αποβλήτων και η τρίτη αφορά στην ολοκληρωμένη πολιτική προϊόντων για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών επιπτώσεών τους. Δεν θα προχωρήσω στην επεξήγηση των στρατηγικών.

Ωστόσο, η ταυτόχρονη αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων που προκαλούν οι πόροι και τα προϊόντα στα διάφορα στάδια του κύκλου ζωής τους θα βελτιώσει την κατανόηση των αλληλεπιδράσεων. Με ποιο τρόπο δηλαδή τα μέτρα για να περιορίσουμε τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις σε ένα στάδιο μπορεί να αυξήσουν τις επιπτώσεις σε ένα άλλο. Είναι κι αυτό μία πολύ σημαντική παράμετρος.

Απαιτείται λοιπόν μία συνεπής προσέγγιση, και μάλιστα με γνώμονα ολόκληρο τον κύκλο ζωής του προϊόντος. Είναι αυτό που λέμε: «από την κούνια μέχρι τον τάφο».

Οι πολιτικές τώρα που επηρεάζουν τη χρήση των πόρων και τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις τους. Είναι καταρχήν η οικονομική πολιτική. Είναι η φορολογική πολιτική. Κι εδώ θα πω ότι στην παραδοσιακή της έκφραση έχουμε υπερφορολόγηση της εργασίας και υποφορολόγηση της χρήσης των πόρων, κι αυτό ετέθηκε εις τη Λευκή Βίβλο του Ζακ Ντελόρ, το πάλοι ποτέ, στη συνέχεια αφέθηκε, αλλά θα πρέπει ίσως κάποια στιγμή να διερευνηθεί ακόμα περισσότερο, γιατί πραγματικά εμπεριέχει στοιχεία αλλαγών που μπορεί να βοηθήσουν στην αειφόρο χρήση των πόρων.

Είναι η γεωργική πολιτική και ειδικότερα η Κοινή Αγροτική Πολιτική, η οποία στη νέα της έκφραση περιλαμβάνει την περιβαλλοντική διάσταση πάρα πολύ έντονα. Είναι η αλιευτική πολιτική, και μάλιστα επίσης για τον ίδιο λόγο η Κοινή Αλιευτική Πολιτική. Είναι η ενεργειακή πολιτική, στην οποία έγιναν αναφορές. Και η πολιτική των μεταφορών.

Ένας πολύ σημαντικός τομέας επίσης παρέμβασης είναι αυτός της έρευνας και της καινοτομίας, μέσα από την ανάπτυξη τεχνολογιών περιβάλλοντος. Να αναφέρω το πρόγραμμα της περιβαλλοντικής τεχνολογίας του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος, το οποίο είναι πραγματικά ένα σημαντικό πλαίσιο και αναδεικνύει όλες τις παραμέτρους ανάπτυξης των τεχνολογιών περιβάλλοντος με τα υπέρ τους, τόσο σε ό,τι αφορά το περιβάλλον όσο και σε ό,τι αφορά την παρουσία της Ευρώπης στον κόσμο σαν τεχνολογική δύναμη. Αυτά πολύ εν τάχει.

Εν κατακλείδι θα ήθελα να πω τα εξής: Βασικό στοιχείο της αειφόρου χρήσης των φυσικών πόρων αποτελεί η εξισορρόπηση διαφορετικών στόχων και επιλογών με σωστή κατανόηση των πιθανών

αλληλεπιδράσεων. Η ύπαρξη μηχανισμού για το συσχετισμό των πολιτικών επιλογών με το γενικό στόχο της αποσύνδεσης της οικονομικής ανάπτυξης από τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της χρήσης των φυσικών πόρων παραμένει ένα κεντρικό ζητούμενο. Σας ευχαριστώ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Αφού ευχαριστήσω και την κα Χριστίνα Θεοχάρη, θα έχετε διαβάσει από το πρόγραμμα ότι είμαι ο τελευταίος ομιλητής, έτσι θα κάνετε λίγο υπομονή ακόμη. Η ομιλία η δική μου αναφέρεται γενικότερα στο πετρέλαιο και ειδικότερα για τα πετρέλαια στον ελληνικό χώρο.

Κυρίες και κύριοι, η ξέφρενη πορεία θα έλεγα του μαύρου χρυσού τα τελευταία χρόνια, ιδίως τον τελευταίο χρόνο, έχει φέρει στα πρόθυρα νευρικής κρίσης όλες τις καταναλώτριες χώρες. Το πετρέλαιο έγινε πια η θηλιά στις οικονομίες τους. Να σας δώσω ένα στοιχείο. Για αύξηση 1 δολαρίου στο βαρέλι η επιβάρυνση της Ελλάδας, μόνο της Ελλάδας, είναι 150 εκατομμύρια δολάρια το χρόνο. Μόνο για αύξηση 1 δολαρίου.

Κυρίες και κύριοι στο Υπουργείο Ενέργειας πήγα τον Ιούλιο του 1982. Πράγματι, το αντικείμενο του Υπουργείου ήταν και ενδιαφέρον και σημαντικό. Θα έλεγα όμως ότι ο τομέας του πετρελαίου ήταν συναρπαστικός, αλλά εκείνη την εποχή ήταν ιδιαίτερα επικίνδυνος.

Από τις πρώτες μέρες που ανέλαβα τις ευθύνες αυτού του Υπουργείου, η χώρα μας βρέθηκε στα πρόθυρα του πολέμου με την Τουρκία. Η χώρα μας κινδύνευε να εμπλακεί σε πόλεμο με την Τουρκία για λόγους που είχαν σχέση με τις δραστηριότητες του Υπουργείου Ενέργειας. Και η χώρα μας οδηγείτο σε πόλεμο και κανένας δεν φρόντισε να ενημερώσει τον αρμόδιο Υπουργό. Δυστυχώς αυτό είναι μια τραγική θα έλεγα ελληνική πραγματικότητα, να μην ενημερώνεται η εκάστοτε νέα πολιτική ηγεσία από την προηγούμενη. Είναι γιατί στην Ελλάδα δεν υπάρχει δημόσια διοίκηση.

Τι αλήθεια είχε συμβεί, που πραγματικά με άφησε ξάγρυπνο για πολλές μέρες εκείνη την εποχή: Η κοινοπραξία που εκμεταλλευόταν τον Πρίνο είχε αναλάβει τις έρευνες σε μια εκτεταμένη περιοχή που περιλάμβανε και τμήματα ανατολικά της Θάσου, που αμφισβητούνταν από τους Τούρκους. Ενώ εμείς τα χωρικά ύδατα τα ορίζουμε στα 12 μίλια, όπως ορίζονται εξάλλου διεθνώς, οι Τούρκοι επέμεναν στα 6 μίλια.

Η κοινοπραξία ζητούσε με επιμονή από την ελληνική κυβέρνηση να της δώσει άδεια για έρευνα σε αυτή την περιοχή ανατολικά της Θάσου. Η σχετική άδεια δεν της δινόταν για λόγους εθνικής ασφάλειας. Η αναστολή αυτή συνεχίστηκε μέχρι παραμονές των εκλογών του 1981. Και δόθηκε αυτή η άδεια για έρευνες με περίεργο τρόπο, για να μην πω τίποτε άλλο.

Μετά τις εκλογές (18/10/81), η νέα κυβέρνηση, η νέα άπειρη θα έλεγα κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, ανέχθηκε ή δεν κατάλαβε ότι γινόντουσαν αυτές οι έρευνες, που είχαν αρχίσει το Φεβρουάριο του 1982. Και όταν οι έρευνες αυτές συνεχίστηκαν ανατολικά της Θάσου στη θέση Μπάμπουρα, ουσιαστικά η Τουρκία μάς έστειλε τελεσίγραφο πολέμου. Ούτε λίγο ούτε πολύ είπε: θα πάω να βάλω γεωτρύπανο δίπλα στο δικό σας γεωτρύπανο.

ΟΜΙΛΗΤΗΣ: Ήταν πέραν των 6 μιλίων;

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Οι έρευνες ήταν μεταξύ 6 και 12 μιλίων. Και στήσαμε πράγματι γεωτρύπανο με τους όρους που σας είπα.

Μπροστά σε αυτό τον κίνδυνο πολέμου, ενημέρωσα τον Πρωθυπουργό και στη συνέχεια με διαπραγματεύσεις με την κοινοπραξία καταλήξαμε στην αναβολή των ερευνών μέχρι που να εκλείψουν οι λόγοι εθνικής ασφάλειας που τις επέβαλαν.

Κυρίες και κύριοι όλη αυτή η ιστορία είχε και το εξής καλό: Μετά από τις έρευνες που κάναμε και το γεωτρύπανο που βάλαμε, προέκυψε ότι υπάρχει βεβαιότητα για σημαντικό πετρελαϊκό δυναμικό στην περιοχή αυτή, στη θέση δηλαδή Μπάμπουρα. Πετρελαϊκό δυναμικό που θα μπορούσε να καλύψει τις ανάγκες μας σε ποσοστό από 30 μέχρι 45%. Τεράστια κοιτάσματα δηλαδή πετρελαίου στη θέση Μπάμπουρα.

Για να φύγουμε από τα δικά μας, κυρίες και κύριοι, και να μιλήσουμε για το γενικότερο θέμα, είναι φανερό ότι στο πετρέλαιο γίνονται κερδοσκοπικά παιχνίδια. Ποιος όμως τα προκαλεί και ποιος δημιουργεί τις πετρελαϊκές κρίσεις πολλοί αναρωτιούνται. Πολλοί πάντως υποστηρίζουν ότι τις κρίσεις τις προκαλούν οι Ηνωμένες Πολιτείες, και για να μην αμφισβητείται η παγκόσμια κυριαρχία τους και για να πλήττουν τους ανταγωνιστές τους.

Και η Ευρώπη, αγαπητοί φίλοι, είναι η ανερχόμενη δύναμη, είναι ο επικίνδυνος ανταγωνιστής και γι' αυτό τα παιχνίδια που γίνονται και με το πετρέλαιο και με το ευρώ. Τα παιχνίδια με το πετρέλαιο είναι σίγουρο ότι θα

συνεχιστούν, ότι δεν θα σταματήσουν, γιατί τα οφέλη, και τα οικονομικά και τα πολιτικά, είναι τεράστια.

Αλήθεια, πώς μπορούμε να αντιδράσουμε σε αυτή την ξέφρενη πορεία του μαύρου χρυσού; Τι μπορούν να κάνουν οι καταναλώτριες χώρες μπροστά στον κίνδυνο που τις απειλεί; Εγώ θα έλεγα να δούμε τι κάνει ο αντίπαλος. Ο αντίπαλος, προκειμένου να αυξήσει τις τιμές, σταματά, περιορίζει, συγκρατεί την παραγωγή τους σε επίπεδα χαμηλότερα από τη ζήτηση. Βγάζει δηλαδή λιγότερο πετρέλαιο απ' ό,τι θέλει η αγορά.

Και νομίζω ότι το μεγάλο όπλο που διαθέτουμε, που διαθέτουν οι χώρες που καταναλώνουν πετρέλαιο, όλες, είναι να μειώσουμε τα στρατηγικά αποθέματα ασφαλείας από 90 μέρες σε 60 μέρες. Πρέπει να σας διευκρινίσω ότι κάθε χώρα υποχρεούται να διατηρεί αποθέματα ασφαλείας 90 ημερών. Είναι ένα τεράστιο ποσόν πετρελαίου.

Που εάν μπορούσαμε δηλαδή να κερδίσουμε αυτά τα 2,5 δισεκατομμύρια βαρέλια από αυτή τη μείωση των στρατηγικών αποθεμάτων εγώ νομίζω ότι θα μπορούσε να πέσει η τιμή του βαρελιού ακόμη και κάτω από 50 δολάρια το βαρέλι. Μη σας φαίνεται περίεργο, δεδομένου ότι οι περισσότερες ποσότητες που βγαίνουν, το κόστος τους είναι κάτω από 5 δολάρια το βαρέλι. Δηλαδή υπάρχουν τεράστια περιθώρια.

Τώρα αγαπητοί φίλοι θα σας πω δυο λόγια για τα ελληνικά πετρέλαια, νομίζω ότι αυτό είναι και το θέμα που ενδιαφέρει περισσότερο όλους μας.

Κυρίες και κύριοι, εδώ και πολλά χρόνια Έλληνες και ξένοι επιστήμονες πίστευαν και πιστεύουν ότι υπάρχουν σημαντικά κοιτάσματα πετρελαίου στον ελληνικό χώρο. Το μοναδικό όμως κοιτάσμα που αξιοποιήθηκε μέχρι τώρα στη χώρα μας είναι του Πρίνου στη θαλάσσια περιοχή της Θάσου. Το ξέρουμε όλοι. Ήταν ένα κοιτάσμα σημαντικό, που έδινε 30.000 βαρέλια την ημέρα και κάλυπτε το 10% των αναγκών της χώρας. Αυτό όπως ξέρουμε όλοι έχει φτάσει στο τέλος του.

Τι κάνουμε από δω και πέρα, με τις έρευνες. Ξέρουμε ότι υπάρχουν στον ελληνικό χώρο μεγάλες ποσότητες πετρελαίου. Συνεπώς έγιναν εκτεταμένες έρευνες σε όλο σχεδόν τον ελληνικό χώρο (στο Αιγαίο, στο Ιόνιο, Παξούς, Κατάκωλο, Ζάκυνθος, Ήπειρος, Θερμαϊκός, Στρυμωνικός κλπ).

Πολύ σύντομα θα σας έλεγα ότι τα συμπεράσματα των ερευνών αυτών συνοπτικά αξιολογούνται ως εξής:

Παρόλο που υπήρχαν σε πολλές θέσεις σοβαρές ενδείξεις για ύπαρξη κοιτασμάτων, ιδίως στους Παξούς και στη Ζάκυνθο (πριν βάλουμε δηλαδή το γεωτρύπανο ήμασταν 99% σίγουροι ότι θα βρούμε μεγάλες ποσότητες), δυστυχώς δεν βρήκαμε. Βρήκαμε μόνο ένα μικρό κοίτασμα στο Κατάκωλο, που μας έδινε 1.000 βαρέλια τη ημέρα, πολύ μικρό κοίτασμα, και μάλιστα με πολύ υψηλό κόστος εξαγωγής (40 δολάρια το βαρέλι).

Θα πρέπει να σας σημειώσω ότι οι φάσεις των ερευνών για ανακάλυψη πετρελαίων (υδρογονανθράκων) είναι κατά σειρά: γεωφυσικές, σεισμικές και γεωτρήσεις. Το σίγουρα αποτέλεσμα είναι μόνο με γεωτρήσεις.

Βέβαια υπάρχει εδραία η πεποίθηση κυρίες και κύριοι ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες με τους δορυφόρους γνωρίζουν επακριβώς όλα τα δήθεν γι' αυτούς άγνωστα κοιτάσματα πετρελαίου, με όλα τα χαρακτηριστικά τους (θέση, ποσότητα, βάθος, δυσχέρειες κλπ). Και όποτε θέλουν, όποτε πάνε να τελειώσουν κάποια κοιτάσματα, έτσι τα βρίσκουν. Το 1970 λέγαμε ότι το 1995 τελειώνουν τα πετρέλαια. Το 1995 είπαμε το 2040, το 2040 θα πούμε το 2100 κλπ.

Πετρέλαια σε αμφισβητούμενες από τους Τούρκους περιοχές. Θα αναφερθώ σε δύο μόνο περιπτώσεις που παρουσιάζουν ενδιαφέρον, και η δεύτερη αφορά τον Μπάμπουρα, που όπως είπαμε παρουσιάζει εξαιρετικά μεγάλο ενδιαφέρον.

Η πρώτη περίπτωση αφορά τη σύμβαση ΕΛΒΙΟ, όπως λέγεται. Στις 30/10/72 υπογράφεται μεταξύ ελληνικού δημοσίου και αυτής της εταιρείας σύμβαση έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων σε θαλάσσια περιοχή του κεντρικού Αιγαίου, εκτάσεως 4.500 τ.μ. Η περιοχή αυτή βρίσκεται ανάμεσα στη Μυτιλήνη και στη Λήμνο και είναι μια περιοχή που αμφισβητείται κι αυτή από τους Τούρκους.

ΟΜΙΛΗΤΗΣ: (Μιλάει εκτός μικροφώνου) ... των 12 μιλίων;

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Αυτό σας λέω εγώ, ότι είναι σε αμφισβητούμενη από τους Τούρκους περιοχή. Δεν είναι δηλαδή ξεκάθαρα σε δική μας περιοχή.

Αυτή την εταιρεία ΕΛΒΙΟ, έτσι πληροφοριακά, την έχει αγοράσει ο γνωστός Ελληνοαμερικάνος Τζον Άθενς. Από έρευνες που έγιναν

προκύπτει ότι σε αυτή τη θέση υπάρχουν μεγάλες πιθανότητες για ύπαρξη κοιτασμάτων πετρελαίου. Εξάλλου για λογαριασμό της ΔΕΠ έγινε για το ευρύτερο Αιγαίο μελέτη από τη γαλλική «BSCP», θυγατρική εταιρεία του Institut Francais du Petrole, που δείχνει ότι υπάρχουν πολύ ενδιαφέρουσες περιοχές σε όλο το Αιγαίο. Φαίνεται ότι σε όλο το Αιγαίο έχουμε πολλές ενδιαφέρουσες περιοχές. Η ΔΕΠ όμως, με εντολή της κυβερνήσεως, δεν προχώρησε σε έρευνες στη θαλάσσια περιοχή του Αιγαίου για ευνόητους λόγους. Στο Ιόνιο, που ήμασταν καθαρή περιοχή για μας, δυστυχώς δεν ήρθαν τα πράγματα ευνοϊκά, όπως περιμέναμε.

Για τα πετρέλαια τώρα ανατολικά της Θάσου, όπως ήδη σας έχω αναφέρει, η κοινοπραξία που εκμεταλλεύεται τον Πρίνο είχε σύμβαση για μια εκτεταμένη περιοχή που περιλαμβάνει και τμήματα ανατολικά της Θάσου που αμφισβητούνται από τους Τούρκους. Η περιοχή παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον γιατί υπάρχει η βεβαιότητα για ύπαρξη σοβαρών κοιτασμάτων. Όμως φθάσαμε, όπως σας είπα, στα πρόθυρα πολέμου με τους Τούρκους, λόγω ερευνών ανατολικά της Θάσου, σε περιοχή μεταξύ 6 και 12 μιλίων στα χωρικά ύδατα.

Πάντως, από τις γεωτρήσεις που κάναμε στον Μπάμπουρα το 1982, σήμερα υπάρχει, όπως σας είπα, βεβαιότητα για πετρελαϊκό δυναμικό που θα μπορέσει να δώσει από 120.000 βαρέλια μέχρι 180.000 βαρέλια την ημέρα. Δηλαδή μια ποσότητα που μπορεί να καλύψει από 30 μέχρι 45% των αναγκών της χώρας. Η ημερήσια κατανάλωση στην Ελλάδα είναι 400.000 βαρέλια την ημέρα.

Και μόνο η σωστή εκμετάλλευση αυτών των κοιτασμάτων θα μπορούσε κατά την άποψή μου να απογειώσει την εθνική μας οικονομία. Και είναι κρίμα να μην αξιοποιούμε αυτά τα κοιτάσματα.

Για τα πετρέλαια του Μπάμπουρα απειλήθηκε πολεμική σύρραξη με τους Τούρκους το '82. Η Τουρκία υποστηρίζει ότι υπάρχουν δυο συμφωνίες, η μια συμφωνία Καραμανλή – Ετσεβίτ του 1976 και η άλλη συμφωνία της Βουλιαγμένης, το 1988, Παπανδρέου – Οζάλ. Τις δυο αυτές συμφωνίες που αναφέρουν οι Τούρκοι, η Ελλάδα, απ' ό,τι τουλάχιστον εγώ γνωρίζω, δεν δέχεται την ύπαρξή τους.

Πάντως, ανεξάρτητα αν υπάρχουν αυτές οι συμφωνίες ή δεν υπάρχουν, μπροστά στα νέα δεδομένα των σχέσεών μας με την Τουρκία αλλά και της Τουρκίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση και τις προοπτικές που διανοίγονται γι' αυτήν, πιστεύω ότι ο Έλληνας Υπουργός Εξωτερικών, η Ελληνίδα Υπουργός Εξωτερικών σήμερα, έχει χρέος να βάλει το θέμα στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Και συγκεκριμένα να το βάλει στα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης.

Κυρίες και κύριοι είναι τόσο σημαντικά τα κοιτάσματα πετρελαίου στον Μπάμπουρα αλλά και σε άλλες περιοχές του Αιγαίου, που η αξιοποίησή τους, όπως σας είπα, θα απογείωνε την ελληνική οικονομία. Και είναι κρίμα που δεν έχει ακόμη βρεθεί λύση. Σας ευχαριστώ για την υπομονή σας.

Τελείωσε και ο τελευταίος ομιλητής και θα αρχίσουμε τώρα ερωτήσεις ή μικρές τοποθετήσεις.

κ. ΠΕΝΤΑΡΑΚΗΣ: (Αρχικά μιλάει εκτός μικροφώνου) Κύριε Πρόεδρε θα είμαι σύντομος, όπως επιβάλλει και η σοβαρότητα του θέματος αλλά και ο λίγος χρόνος που μας δίνεται.

Καταρχήν εκφράζω το θαυμασμό μου, εκφράζω τα συγχαρητήριά μου προς όλους τους υπευθύνους για τη διοργάνωση αυτής της ημερίδας. Είναι ένα εξαιρετικά σημαντικό θέμα και θα έπρεπε να απασχολήσει, εν προκειμένω απευθύνομαι και στον αξιότιμο κ. Πρόεδρο, σημερινό Πρόεδρο του Τεχνικού Επιμελητηρίου, αλλά και στους διοργανωτές τέως Βουλευτές και Ευρωβουλευτές κλπ., διότι οι φυσικοί πόροι είναι ένα εξαιρετικά σημαντικό δείγμα παγκόσμιο αλλά και ελληνικό.

Και θα ήθελα να πω ότι ελάχιστα είπαμε τελικά για φυσικούς πόρους γενικότερα, διότι αυτό τουλάχιστον κατάλαβα εγώ όταν διάβασα την πρόσκληση της ... Υπηρεσίας του Τεχνικού Επιμελητηρίου, ότι θα συζητήσουμε γενικότερα για φυσικούς πόρους.

Για παράδειγμα, δεν ειπώθηκε τίποτα για μεταλλεία, ή ελάχιστα πράγματα. Στην Ελλάδα υπάρχουν 43.000 γραμμάρια χρυσού στην ανατολική Μακεδονία και στη Θράκη. Είπαν όλες οι Υπηρεσίες να εκμεταλλευτούμε το χρυσό και όμως οι τοπικές αρχές -δεν γνωρίζω για ποιους λόγους- είπαν όχι. Όταν ειπώθηκε από την αρχή, μια αυστραλιανή εταιρεία ξεκίνησε την προσπάθεια και προσέφερε σε ένα διαγωνισμό -ο κ. Κουλουμπής δεν ήταν

πλέον Υπουργός, ήμουν ο αρμόδιος υπεύθυνος σε αυτή την περίπτωση- προσέφερε 1 δις 50 εκ. δρχ. για περαιτέρω έρευνες και κάποιοι άλλοι προσέφεραν 150 εκ. Και ειπώθηκε να προτιμήσουμε τα 170 εκ. Αυτά είναι τρελά πράγματα.

Όταν πήγα στον τότε Υφυπουργό Βιομηχανίας, διπλώνει την πρότασή τους κύριοι και τη βάζει στα σκουπίδια. Και μου λέει: Κύριε Πενταράκη, είναι για τα σκουπίδια. Του λέω: Κύριε Υπουργέ... Είναι αυτός που τα αδέρφια του είναι εδώ από πίσω μεγαλοκαταστηματάρχες. Και του λέω: Κύριε Υπουργέ ...

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Κύριε Πενταράκη, δεν χρειάζονται τέτοιες λεπτομέρειες. Αν έχετε ερώτηση.

κ. ΠΕΝΤΑΡΑΚΗΣ: Λοιπόν, εν πάση περιπτώσει. Μίλησε ο κ. Ζερεφός για το γεωθερμικό δυναμικό. Κύριε Ζερεφέ σας παρακαλώ να ακούσετε, λέω υπεύθυνα αυτά τα οποία αναφέρω και είμαι έτοιμος, κατά προτίμηση το Τεχνικό Επιμελητήριο, που είναι το δεύτερο σπίτι μου –ας είμαι συνταξιούχος, δεν πειράζει- να συζητήσω με οποιονδήποτε θέλει υπεύθυνα γι' αυτά τα οποία θα πω.

Το γεωθερμικό δυναμικό της χώρας αντιπροσωπεύει: Μήλος. Ο κ. Κουλουμπής ο ίδιος ως Υπουργός είπε: 70.000 KW. Σήμερα είναι καταμετρημένα 120.000 KW. Και αυτό το γεωθερμικό δυναμικό, κύριε Ζερεφέ -σας συχαίρω ειλικρινά, γιατί είναι ένα ειδικότερο θέμα, είναι εξειδικευμένο θέμα- αυτό το γεωθερμικό δεν είναι απλώς εξαντλούμενη μορφή γεωθερμικής ενέργειας, είναι ανανεώμενη. Γιατί η εστία θέρμανσης είναι 280 με 340 βαθμούς Κελσίου.

Ξέρετε γιατί σταμάτησε; Διότι κάποιοι κύριοι στην Κεφαλληνίας και Πατησίων είπαν ότι αυτό λέει... Μα για Όνομα του Θεού. Οι Ιταλοί εκμεταλλεύονται εδώ και 60 χρόνια το γεωθερμικό τους δυναμικό και κλιματίζουν και θερμαίνουν τις... Η Νέα Ζηλανδία, αγαπητοί μου κύριοι, τροφοδοτείται με ηλεκτρική ενέργεια από το 1953 μέχρι σήμερα από το γεωθερμικό της δυναμικό αποκλειστικά. Η Νέα Ζηλανδία, δίπλα από την Αυστραλία. Όλος ο κόσμος, όλη η υδρόγειος εκμεταλλεύεται το γεωθερμικό της δυναμικό.

Εμένα η εκτίμησή μου είναι –μπορεί να είμαι υπερβολικός σε αυτό και γι' αυτό δεν λέω- είναι ότι περίπου 500.000 KW είναι το γεωθερμικό δυναμικό της χώρας. Και το είπα αυτό στην πρότασή μου για τα αέρια του θερμοκηπίου στο ΥΠΕΧΩΔΕ. Ο κ. Πρόεδρος γνωρίζει ότι είχα εξουσιοδοτηθεί από την Επιστημονική Επιτροπή στην οποία είχα την τιμή να υπηρετώ, να προσφέρω υπηρεσία, εθελοντικά αυστηρά, τις ασήμαντες αμοιβές μου τις έστελνα και τις στέλνω εις την ανατολικό Αιγαίο, εκεί τις στέλνω.

Λοιπόν, τελείωσα για το γεωθερμικό δυναμικό και κάνω έκκληση κύριε Πρόεδρε σε όλους τους παρόντες, σε όλους τους κυρίους που προέρχονται από το Ελληνικό Κοινοβούλιο και το Ευρωκοινοβούλιο, να δουν πιο ανοιχτά το γεωθερμικό δυναμικό της χώρας. Είμαστε η μόνη χώρα στον κόσμο, το λέω υπεύθυνα αυτό κύριε Ζερεφέ, είμαστε η μόνη χώρα στον κόσμο που δεν έχουμε κάνει ούτε ένα βήμα.

Απλώς κάποιιοι, όπως είναι για παράδειγμα ο Δήμος Νιγρίτας, κάνουν μια ψιλοεκμετάλλευση ξηραίνοντας ζωοτροφές παράλληλα με την τροφοδοσία των θερμών πηγών. Όλος ο κόσμος τις θερμές πηγές τις λέει «host springs», οι Ιάπωνες, αυτοί. Εμείς τις λέμε «ιαματικές πηγές» από τον αθάνατο Ιπποκράτη, του οποίου έχω και τους 6 τόμους αγορασμένους από δω κοντά. Του Ιπποκράτη και του Ασκληπιού. Γιατί δεν έχει αποδειχθεί ότι έχουν πράγματι ιαματικό σκοπό.

Το επόμενο που θέλω να σημειώσω...

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Έχετε ξεπεράσει το χρόνο.

κ. ΠΕΝΤΑΡΑΚΗΣ: Κύριε Πρόεδρε με συγχωρείτε, αν θέλετε τελειώνω σε ένα λεπτό.

Σχετικά με το νερό, συγχαίρω τον κ. Στουρνάρα, και γείτονα της γυναίκας μου από το σπίτι. Τέλος πάντων, ξέρω την καταγωγή σας, σας ξέρω και είμαστε άλλωστε συνάδελφοι. Έχω κάνει πρόταση, και αυτή είναι γνωστή σε τρία Υπουργεία, στο γραφείο του Πρωθυπουργού και στο Τεχνικό Επιμελητήριο για λύσεις οι οποίες μπορεί να σώσουν, να συμβάλουν τρομερά στην εξοικονόμηση νερού, στον περιορισμό ή στον αποκλεισμό της υφαλμύρωσης στην Ελλάδα και πανευρωπαϊκά και ίσως και παγκοσμίως.

Και αυτό δεν το έφερα εγώ στο μυαλό μου, το άντλησα από πληροφορίες από το Υπουργείο από την Κύπρο, την οποία επισκέφθηκα το

προπερασμένο Πάσχα, στοιχεία τα οποία επιβεβαίωσα από το Εμπορικό Τμήμα της Κυπριακής Πρεσβείας, στην οποία έστειλα και ευχαριστήρια.

Δεν θα ήθελα να μιλήσω περισσότερο διότι έχω επεκταθεί αρκετά, αλλά είμαι στη διάθεσή σας, στη διάθεση οποιουδήποτε για να συζητήσουμε όλα αυτά τα θέματα, διότι έχω δουλέψει περίπου πενήντα χρόνια στον ιδιωτικό και στο δημόσιο τομέα, ξεκινώντας από τη Πτολεμαΐδα, της οποίας είμαι και ο θεμελιωτής του Ενεργειακού Κέντρου, μαζί με κάποιον Αυστριακό μεταλλειολόγο. Ευχαριστώ πολύ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Κι εγώ σας ευχαριστώ.

ΟΜΙΛΗΤΗΣ: (Μιλάει εκτός μικροφώνου) ... στον παρατατικό.

κ. ΠΕΝΤΑΡΑΚΗΣ: Δεν είναι στον παρατατικό. Και τώρα κύριέ μου προσφέρω υπηρεσία, προσφέρω δουλειά εθελοντικά, σαν να είμαι... Αλλά δεν δέχομαι ούτε το παραμικρό. Προσφέρω και πληρώνω και τηλέφωνα και ταξίδια κλπ. χωρίς να αντλώ ούτε το παραμικρό όφελος έμμεσο ή άμεσο. Ευχαριστώ πάρα πολύ κύριε Πρόεδρε.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Παρακαλώ τον κ. Λευτέρη Βερυβάκη.

Λ. ΒΕΡΥΒΑΚΗΣ: Ευχαριστώ κύριε Πρόεδρε. Ήρθα για να ακούσω μόνον, και αν τυχόν δεν ανεφέρετο από σας -που όπως θυμάστε ήσαστε αυτός που μου δώσατε το Υπουργείο- το θέμα των πετρελαίων ειδικά, και συγκεκριμένα το '81 – '82, δεν είχα καμία πρόθεση να πάρω το λόγο.

Τον παίρνω το λόγο γιατί από χρόνια πολλά πάνω σε αυτό το θέμα υπάρχει μία γενικότερη σύγχυση, την οποία εγώ θεωρώ στο βάθος πολιτική. Το 1981-82 ήταν ακριβώς όπως το είπατε. Το 1985-86, που κατέληξε εις την κρίση του '87, ξεκίνησε από αποφάσεις τις οποίες κατά βάση πήρα εγώ, αλλά αφού για δυο φορές τις είχα περάσει από το Υπουργικό Συμβούλιο.

Πριν από τις εκλογές του 1985, επειδή ακριβώς επέιζαν, θέτοντας το θέμα από πλευράς της εταιρείας η οποία εκμεταλλευόταν τα πετρέλαια της Ελλάδος, μετά από νέα διαπραγμάτευση, στην οποία παίρναμε 15% και 25%, μην ξανααναφερθώ σε αυτά -τα οποία επεστράφησαν μετά ταύτα εις την εταιρεία- δώσαμε την άδεια για έρευνες, καταρχάς εντός αιγιαλίτιδος ζώνης και εν συνεχεία ενδεχομένως και πέραν ταύτης.

Βεβαίως αυτό οδήγησε σε μία γενικότερη εμπλοκή. Λυπάμαι δε να πω ότι στην εμπλοκή ανεμίχθη η κυβέρνηση και η αντιπολίτευση με πολιτικά κριτήρια. Διότι τελικά ο καβγάς από την κυβέρνηση και την αντιπολίτευση οδήγησε σε μία πολιτική που για μένα ήταν προάγγελος της πολιτικής των γκρίζων ζωνών.

Η Τουρκία από πολλά χρόνια έβαζε το θέμα των γκρίζων ζωνών σε όλα τα διεθνή φόρα. Εγώ ευτύχησα ή δυστύχησα να εκπροσωπήσω το Ελληνικό Κοινοβούλιο στο Ευρωπαϊκό (τότε ήταν Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση), όπου είχα πολλές φορές δει πώς οι Τούρκοι επέμεναν για το θέμα των γκρίζων ζωνών και δεν το εγκατέλειψαν μέχρι, που βεβαίως πολύ αργότερα, εκεί είναι τα περίεργα, με τα Ίμια και τα υπόλοιπα είχαμε ανοιχτά την υπόθεση των γκρίζων ζωνών δημόσια.

Το 1985 και '86, εάν τυχόν τελικά, διότι υπήρξε πίεση από έξω και από μέσα, δεν ηκολουθείτο μία πολιτική η οποία δεν ήθελε με τίποτε να αντιμετωπίσει το θέμα των πετρελαίων κατά τον τρόπο που καταρχάς φαίνεται έγινε σκέψη αλλά δεν συνεχίστηκε, ασφαλώς και θα είχαμε μία συνολικώς διαφορετικότερη πολιτική.

Η πολιτική η οποία όλα αυτά τα χρόνια ακολουθείται έχει ένα δίλημμα και το ξέρουμε πάρα πολύ καλά. Θα πρέπει να υπερασπιστεί επί των ορίων τα ελληνικά δικαιώματα, ή θα πρέπει τελικά όλα αυτά να γίνουν με διάλογο; Ο Καραμανλής σωστά πήγε να το αντιμετωπίσει καταρχάς, κάνοντας συνυποσχητικό. Το οποίο συνυποσχητικό –το είπατε κιόλας- πήγε να πάει την υπόθεση εις το Διεθνές Δικαστήριο, αλλά οι Τούρκοι επειδή άλλαξαν θεωρία και σωστά καθοδηγούμενοι από τις όπισθεν αυτών ευρισκόμενες εταιρείες, απέσυραν όλες τις περί του διεθνούς δικαίου αντιλήψεις, θεωρίες, ακόμη και συμφωνίες, και άρχισαν να μιλάνε για την περίφημη «ΕΚΒΙΤΑΣ».

Αποτέλεσμα λοιπόν όλης αυτής της ιστορίας ήταν τελικά: Εμείς, ακολουθώντας την ήσσονα πολιτική, να μαζευτούμε και σήμερα να έχουμε, στο όνομα όλης αυτής της ιστορίας, ακόμη και την αμφισβήτηση του ημίσεως του Αιγαίου. Γιατί αυτό είναι η πραγματικότητα.

Το ερώτημα λοιπόν δεν είναι μόνο πετρέλαια. Είναι πετρέλαια και -το αναφέρατε πάρα πολύ καλά- όπου θα έλυναν το πρόβλημα της

Ελλάδος. Το ερώτημα είναι: Η Ελλάς υπερασπίζεται λίγο, πολύ, εις ακέραιον, ή πόσο τα όποια δικαιώματα εκ του διεθνούς δικαίου;

Αν τυχόν το βάλετε εκεί, θα πούμε όλοι -εγώ τουλάχιστον αυτό υποστηρίζω- ότι είναι ένα πολύ γενικότερο θέμα, το οποίο δεν συναιρείται με το αν θα μπει ή δεν θα μπει η Τουρκία στην Ευρώπη. Η Τουρκία την Ευρώπη δεν θα μπει. Αλλά προσέξτε, και αν δεν μπει, ή και μπει, θα έχουμε προβλήματα τα οποία θα τα αντιμετωπίζουμε στο Αιγαίο, όχι μόνο στο πετρέλαιο, αλλά σε όλα ανεξαιρέτα τα πεδία. Αυτή είναι η γνώμη μου. Το ερώτημα λοιπόν το οποίο απευθύνω είναι: Έχουμε πολιτικό πρόβλημα, ή έχουμε μόνο πρόβλημα πετρελαίου; Εδώ η απάντηση.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστώ τον κ. Λευτέρη Βερυβάκη.

Παρακαλώ τον κ. Βασίλη Κεδίκογλου να πάρει το λόγο.

B. ΚΕΔΙΚΟΓΛΟΥ: Ευχαριστώ. Καταρχήν, επιτρέψτε μου να πω ότι το προϊόν της βραδιάς Πρόεδρέ μου είναι η ομιλία σας, την οποία αν συμπληρώσετε και με τα γεγονότα που ξέρετε πολύ καλά ως τη κρίση του '87, νομίζω ότι είστε υποχρεωμένος να κάνετε ένα υπόμνημα προς την Υπουργό των Εξωτερικών. Όμως επιτρέψτε μου να σημειώσω ότι δεν μπορώ να κατανοήσω πώς ξεκινώ να κάνω κάτι πριν το νομοθετήσω. Εμείς δεν είχαμε νομοθετήσει τα 12 μίλια. Πώς έγιναν αυτά τώρα, είναι αυτό που είπατε, προς διαπραγμάτευση.

Μετά από αυτό, το οποίο θεωρώ σημαντικό ότι βγήκε απόψε από εδώ, όταν λέω «από εδώ» εννοώ από την Ένωση και τη συνεργασία με το Τεχνικό Επιμελητήριο, μπαίνω στα θέματα των ομιλιών σας. Απόψε είχαμε κάποιες ομιλίες -επιτρέψτε μου να πω- φοβιστικές, γιατί αυτό νομίζω είναι η σωστή λέξη. Φοβιστικές. Δηλαδή αν φύγεις από δω νομίζεις ότι τελείωσε η ζωή σε λίγο.

Όχι κύριοι, με συγχωρείτε. Η φύσις ουδέν μάτην ποιεΐ και η φύσις έχει τους νόμους της και ο κύριος νόμος της φύσης είναι η αναπαραγωγή, η βελτίωση και η διαίωνιση των ειδών. Όσα και αν καταστρέψουμε εμείς, ό,τι κι αν κάνουμε, δυσχεραίνουμε την ευημερία μας, δυσχεραίνουμε τη ζωή μας, αλλά δεν καταστρέφεται η ζωή. Η ζωή είναι αιώνια, αρχίζει και τελειώνει συνεχώς.

Απαντώ πρώτα στον κ. Ζερεφό, ο οποίος μίλησε για τις πυρκαγιές. Κύριε Ζερεφέ, έχετε δει πουθενά κανένα δάσος, δρυός ή

βελανιδιάς να έχει υποστεί πυρκαγιά; Κατάγομαι από την Εύβοια, που στο βόρειο μέρος της έχουμε θαυμάσια πεύκη και έχουμε και θαυμάσιο δάσος δρυός. Ακούστηκε ποτέ στους ιστορικούς χρόνους πυρκαγιά σε δάσος δρυός; Γνωρίζετε ότι το κουκουνάρι, ο κόκκος, όση πυρκαγιά κι αν γίνει, όσους βαθμούς κι αν ανέβη δεν καίγεται ποτέ;

Το γνωρίζετε ότι το 1976-1977 είχαμε πυρκαγιές στη βόρεια Εύβοια, όπου κάηκε όλη η περιοχή ανάντι της Αγίας Άννας μέχρι τα Βασιλικά ολόκληρη. Κάνετε τον κόπο να περάσετε από εκεί να δείτε τι πράσινο είναι; Λοιπόν, υπάρχουν δάση τα οποία από τη φύση είναι καμωμένα κατά περιόδους να καίγονται. Και δεν είναι θέμα αν για κάποια δέκα, είκοσι, τριάντα χρόνια κάποια περιοχή έχει χαμηλότερη βλάστηση ή λιγότερα δέντρα. Η ζωή δεν είναι δέκα, είκοσι, τριάντα χρόνια, η ζωή είναι αιώνια, αιωνιότητα.

Κύριοι, είπατε σημαντικά πράγματα σχετικά με τη χρήση της γεωθερμίας, των ηφαιστειών κλπ. Αυτά για να σταθούν πρέπει να πάρουμε μία πολιτική απόφαση. Εδώ είμαστε πολιτικοί εμείς. Και πολιτική σημαίνει η τέχνη του εφικτού, να επέμβουμε να αλλάξουμε κάτι, να επέμβουμε στην κοινωνική πορεία. Αυτά όλα τα θέματα πρέπει να εκλαϊκευτούν. Εγώ είμαι μηχανικός πολιτικός και δεν έχω διαβάσει πώς χρησιμοποιείται το ηφαίστειο για να αναπαραγάγει ενέργεια από τη Σαντορίνη που θα έρθει ως ηλεκτρισμός στη Στερεά Ελλάδα. Αυτά πρέπει να εκλαϊκευτούν.

Όπως επίσης η γεωθερμία. Ακούγεται, λέγεται, πιλότοι κλπ., αλλά δεν έχω διαβάσει να έχει κοινωνικοποιηθεί το θέμα, να εκλαϊκευτεί, να γίνει αντικείμενο του κάθε Έλληνα, του οποίου η τσέπη ιδρώνει, φωνάζει, του οποίου η καρδιά στενεύεται, ότι μπορεί να λύσει κάποιο πρόβλημα με την ενέργεια ιδιαίτερα σας λέω που είναι τόσο οξύ.

Τώρα, πάω σε ένα τελευταίο θέμα, στη χωροταξία. Το θέμα της χωροταξίας –και με αυτό θα τελειώσω- αλλά πριν πάω σε αυτό, δυο λέξεις για τον αμιάντο. Απαγορεύτηκε, λέει, ο αμιάντος. Ναι, απαγορεύτηκε ο αμιάντος, αλλά δεν σημαίνει ότι δεν θα χρησιμοποιηθεί κάποτε. Η τεχνολογία μας ακόμα δεν έχει φτάσει στο σημείο αυτό το φυσικό πόρο να τον χρησιμοποιούμε ωφέλιμα. Θα κάνει κάποια χρόνια. Δέκα; πέντε; είκοσι; δεν γνωρίζω. Πάντως δεν υπάρχει τίποτε που να παράγει η φύσις αυτοκαταστροφικώς, δεν υπάρχει κανένα τέτοιο δείγμα.

Πάμε λοιπόν στο θέμα της χωροταξίας. Κύριοι, αγαπητοί φίλοι, η Ελλάδα είναι η χώρα των Περιφερειών. Και όταν λέμε των Περιφερειών, η κάθε μια Περιφέρεια, η Ρούμελη, η Στερεά Ελλάδα, η Ήπειρος, η Θεσσαλία, η Μακεδονία, η Πελοπόννησος, έχει τα δικά της χαρακτηριστικά. Παραγωγικά, ποιοτικά, πολιτιστικά, ιστορικά και πολλά άλλα «-ικά» που θα μπορούσα να βάλω στο τέλος. Το θέμα είναι ότι αυτή η χώρα πρέπει να αναπτυχθεί με τις Περιφέρειες, για να μην έχει κανένα πρόβλημα περιβαλλοντικό. Αλλά για να αναπτυχθεί με τις Περιφέρειες, πρέπει να υπάρχει και πολιτική περιφερειακή.

Τι γίνεται εδώ και χρόνια με την ένταξή μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση; Έχουμε συμφωνήσει και πληρώνουμε όλοι αβρότατα και κατασκευάζουμε τους οδικούς άξονες. Καμιά αντίρρηση. Αλλά αν δεν παραχθούν παράλληλα και προηγουμένως αυτοί οι άξονες που οδηγούν την παραγωγή στους οδικούς άξονες, στους λιμένες, στους εμπορευματικούς σταθμούς, το αποτέλεσμα ποιο είναι; Όλη η οικονομία να απλώνεται κατά μήκος των αξόνων και να γίνεται το παλιό αγαπητέ μου Πρόεδρε «από την πόλη στην οικουμενούπολη», το θυμάσαι το 1960, όταν το αντιμετωπίσαμε με τη ρήση του Δοξιάδη.

Μία χώρα είναι περιφερειακά ανεπτυγμένη όταν οι Περιφέρειες προσφέρουν πρώτον, απασχόληση με αίσθημα μονιμότητας. Όταν έχουν αναπτυχθεί όλοι οι ντόπιοί τους πόροι. Άλλο το μέλι της Ρούμελης, άλλο το μέλι τη Ευβοίας, άλλο το μέλι της Θεσσαλίας, άλλο το μέλι της Μακεδονίας. Είναι χώρα των Περιφερειών. Δεν είναι γεωγραφικές οι ενότητες, δεν είναι μόνο γεωγραφικές, χωρίζονται. Αλλά η καθεμιά έχει το δικό της μικροκλίμα καταρχήν. Καμιά σχέση δεν έχει το μικροκλίμα της Ρούμελης με το μικροκλίμα της Πελοποννήσου.

Λοιπόν, προϋπόθεση για να προχωρήσει η περιφερειακή ανάπτυξη είναι να κάνουμε μία παρέμβαση, όπως μπορούμε, και να αναπτυχθούν οι υποδομές στις Περιφέρειες, παράλληλα με τους άξονες, ή και μάλιστα κατά προτεραιότητα, έτσι ώστε το προϊόν εύκολα να πηγαίνει, αφού θα υπάρχει παραγωγή θα υπάρχει και απασχόληση, γιατί χωρίς παραγωγή απασχόληση δεν υπάρχει, μετά να πάει στους άξονες. Διαφορετικά δεν μπορεί να μιλάμε για περιφερειακή ανάπτυξη.

Και είναι χρήσιμο να δούμε το χάρτη και να κοιτάξουμε την Ελλάδα. Η Ελλάδα κατά την κορυφογραμμή της Πίνδου, ανατολικά έχει

σχετικώς ικανοποιητικό οδικό δίκτυο. Κοιτάξτε και δυτικά τι γίνεται. Δεν υπάρχει τώρα δρόμος από τα Τρίκαλα στην Άρτα, δεν υπάρχει δρόμος από την Καρδίτσα στο Καρπενήσι. Ευχαριστώ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Η κα Σπενζάρη έχει το λόγο.

κα ΣΠΕΝΤΖΑΡΗ: (Αρχικά μιλάει εκτός μικροφώνου) Καταρχήν θα ήθελα να σας συγχαρώ και να σας ευχαριστήσω σήμερα για τις ομιλίες σας. Η αλήθεια είναι ότι έχουμε ... πάρα πολύ καιρό, και για τα θέματα της ερημοποίησης και για τα θέματα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας αλλά βεβαίως και για τις περιβαλλοντικές ... όχι μόνο εδώ στη χώρα μας.

Και θα ήθελα να ξέρω επίσης, οι υδάτινοι πόροι έχουν κάποια σημασία αυτή τη στιγμή να μπορούμε να τους χρησιμοποιήσουμε σε διαφορετικούς χώρους; Παραδείγματος χάρη, άκουγα τόσο καιρό ότι ενώ έχουμε ποταμούς δεν γίνεται η εκτροπή τους, γιατί υπάρχει πρόβλημα. Παραδείγματος χάρη ο Αχελώος. Θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί;

ΟΜΙΛΗΤΗΣ: Όχι μόνο.

κα ΣΠΕΝΤΖΑΡΗ: Και όχι μόνον, ασφαλώς, και πολλοί άλλοι. Θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί επ' ωφελεία των καλλιεργειών για να αναπτύξουμε τη χώρα μας;

Δεύτερον. Ένα μεγάλο πρόβλημα, και το οποίο το αντιλαμβάνομαι, αλλά όταν πριν από πάρα πολλά χρόνια καταστρεφόταν από τους Αμερικανούς ο Αμαζόνιος και έμπαιναν τα τρακτέρ και κατά δεκάδες χιλιάδες, το περιβάλλον αυτό δεν επλήγη για να έχουμε σήμερα το θερμοκήπιο;

Διαφορετικά ας το πάρουμε. Είναι ικανή η Ευρώπη ως περιφέρεια, η ίδια η Ευρώπη, να μπορέσει με τις δικές της πολιτικές να αλλάξει το συνολικό περιβάλλον, ή θα πρέπει ένα άλλο Κιότο να υποχρεώσει τις ανερχόμενες δυνάμεις –όπως πολύ σωστά είπατε- της Κίνας και της Ινδίας, γιατί αυτές είναι, να τους υποχρεώσει όλους;

Να μπορέσουμε να ανασάνουμε και να μην έχουμε ούτε το όζον, το οποίο είναι πλέον η καταστροφή μας, ούτε τις ερημοποιήσεις, και επιπλέον να αντλήσουμε όλα εκείνα τα αποθέματα που θα χρειαστούμε για τη ζωή μας, και ποιες είναι οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, γιατί ουσιαστικά την αιφόρο ανάπτυξη, ή αν θέλετε πώς θα την επικεντρώσουμε.

Και για μένα σημαντικό επίσης είναι να μου πείτε γιατί δεν μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τα βιοκαύσιμα, δηλαδή μια άλλη μορφή ενέργειας. Το άκουσα και χάρηκα που υπήρξε μια απάντηση πάνω σε αυτό, αλλά κάπως πρέπει να λύσουμε κάποια προβλήματα. Τα οποία όμως πρέπει να τα ιεραρχήσουμε, να τα τοποθετήσουμε και να ξέρουμε επιτέλους τι κάνουμε, τι επιδιώκουμε, τι ζητάμε και προς τα πούμε πρέπει να στρέψουμε όλες μας τις δυνάμεις όλοι. Σας ευχαριστώ πολύ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστώ την κα Σπεντζάρη.

κ. ΠΕΝΤΑΡΑΚΗΣ: Με συγχωρείτε, μισό λεπτό, κάτι σχετικό με αυτό. Μισό λεπτό κύριε Πρόεδρε.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Όχι κύριε Πενταράκη. Την άλλη φορά θα κάνουμε συνέδριο και θα έχετε περισσότερο χρόνο.

κ. ΠΕΝΤΑΡΑΚΗΣ: Είναι πάρα πολύ σημαντικό. Ανακύκλωση κύριε Πρόεδρε. Θα συνεισφέρει τρομερά στη μακροημέρευση, στην παράταση της εξάντλησης των φυσικών πόρων.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Παρακαλώ τον κ. Βερνίκο.

κ. ΒΕΡΝΙΚΟΣ: Θέλω πρώτα-πρώτα να πω πόσο χαίρομαι που παρακολούθησα αυτή τη γόνιμη συζήτηση. Είμαι λίγο παλιός σε αυτό το χώρο, δηλαδή Καθηγητής Ανθρώπινης Οικολογίας, συνιδρυτής του Τμήματος Περιβάλλοντος του Αιγαίου, συνιδρυτής του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Και το πιο σημαντικό, από το 1975 με τον κ. Πυλαρινό είχαμε φτιάξει την πρώτη Οικολογική Ελληνική Εταιρεία.

Το Σεπτέμβριο του '74 είχα βγάλει στον ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟ ένα άρθρο, το οποίο είχε διαβαστεί αρκετά, και εκτός Ελλάδος, για μία εθνική οικολογική πολιτική. Είναι δυστυχώς πολλά επίκαιρα. Δεν είμαι ούτε απαισιόδοξος, ούτε αισιόδοξος. Αδράνεια.

Λοιπόν, ξέρουμε, διότι και στην UNESCO εκλήθην να μελετήσω και να προγραμματίσω την ενσωμάτωση των κοινωνικών επιστημών στις τεχνικές επιστήμες, στο πρόγραμμα «Άνθρωπος και Βίοςφαιρα», το πρόβλημα του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων είναι κοινωνικό και πολιτικό.

Θα μπορούσα να αρχίσω από τον κ. Κουλουμπή ή από τον κ. Βερυβάκη, παλιό συναγωνιστή στο φοιτητικό κίνημα (φτιάξαμε την ΕΦΕΕ μαζί) ότι η Τουρκία δεν θέλει τίποτε, η Τουρκία έβαλε βέτο ακόμη και στο INTERREG, διότι μέσα στο INTERREG υπήρχε η λέξη «σύνορα». Άρα χάσαμε όλα τα λεφτά.

Αλλά θα μείνω, για να είμαι σύντομος, σε εκείνο που είπε ο κ. Κεδίκογλου και είναι η ουσία της κας Κλουτσινιώτη. Το βασικό εργαλείο για να κάνουμε περιβαλλοντική διαχείριση είναι να έχουμε χωροταξικό και χωροτακτικό σχέδιο. Πώς όμως μία κοινωνία που δεν το θέλει θα το αποκτήσει;

Ξέρετε ότι ερχόμενος εδώ διάβαζα στις εφημερίδες, μία μεγάλη εφημερίδα, που έπαιξε και ρόλο στα εκλογικά, «Ηλεκτρονικό φακέλωμα των ιδιοκτητών ακινήτων». Μα χωρίς κτηματολόγιο δεν θα έχουμε ποτέ χωροτακτικό πρόγραμμα, ποτέ δεν θα μπορέσουμε να προγραμματίσουμε ούτε τις κοίτες των ξεροποτάμων οι οποίες γίνονται.

Δηλαδή εάν η κοινωνία, και η κοινωνία δεν το θέλει, αυτό το βασικό κοινωνικό και πολιτικό πρόβλημα δεν μπορούμε να το λύσουμε. Άρα πιστεύω ότι πρέπει εκεί να ενσωματώσουμε, και εκεί έχει σημασία οι κύριοι και οι κυρίες που έχουν μία πολιτική εδώ εμπειρία που έχουν κάνει στην Ελλάδα, να συνεχίσουν τον αγώνα. Και γι' αυτό συγχαίρω και ευχαριστώ πολύ όλους σας για το λόγο σας.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστώ τον κ. Βερνίκο.

Και παρακαλώ τον κ. Ποταμιάνο.

κ. ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΣ: Ευχαριστώ κύριε Πρόεδρε. Θα ήθελα κι εγώ με τη σειρά μου να συγχαρώ τους οργανωτές για την πολύ ενδιαφέρουσα συζήτηση απόψε. Βέβαια η συζήτηση έγινε σε ένα επίπεδο αφαίρεσης τέτοιο, που εθίγησαν πάρα πολλά θέματα και γι' αυτό το λόγο γίνονται δύσκολες παρεμβάσεις ή ερωτήσεις.

Θα προσπαθήσω πολύ σύντομα να αξιοποιήσω την παρουσία μου εδώ -γιατί δεν έχω συμμετάσχει ομολογώ τα τελευταία δέκα χρόνια σε συζητήσεις στην Ελλάδα για το θέμα κλιματικών αλλαγών ή πόρων- για να πάρω κάποιες συγκεκριμένες απαντήσεις. Δεν θα μακρηγορήσω.

Επειδή όμως είχα την ευκαιρία τα τελευταία αυτά δέκα χρόνια, δουλεύοντας στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ασχολούμενος με την προπαρασκευή της πολιτικής για τις κλιματικές αλλαγές, έχω μείνει με την εντύπωση ότι δεν υπάρχει ομοφωνία σε ευρωπαϊκό αλλά και διεθνές επίπεδο όσον αφορά πραγματικά ότι το φαινόμενο του θερμοκηπίου είναι ένα σύγχρονο και νεοφανές φαινόμενο.

Θα ήθελα λοιπόν να ρωτήσω τον κ. Ζερεφό. Όσον αφορά τις αλλαγές που παρατηρείτε εσείς στην Ελλάδα, έχετε χρονοσειρές χρονικού βάθους τέτοιου που να μπορείτε μετά βεβαιότητας να ισχυριστείτε ότι πραγματικά αυτές που εμείς εδώ παρατηρούμε ως κλιματικές αλλαγές είναι πραγματικά καινούριες;

Επιστημονικοί κύκλοι διεθνώς, σε επιστημονικά ουδέτερα συνέδρια, όχι με πολιτική σκοπιμότητα ισχυρίζονται –όχι όλοι, αλλά ένα τμήμα αξιοσέβαστων ερευνητών- ότι δεν μπορούμε μετά βεβαιότητας να ισχυριστούμε ότι πραγματικά είναι ένα καινούριο φαινόμενο. Γιατί δεν ξέρουμε πώς εξελίχτηκαν αυτά τα πράγματα σε βάθος χρόνου.

Βεβαίως είναι μια πάρα πολύ καλή ευκαιρία για όλους αυτούς που επιθυμούν την προστασία τους περιβάλλοντος να αξιοποιηθεί. Αλλά δεν το θέτω σε αμφισβήτηση, θέλω να πω μόνο αν επιστημονικά μπορείτε να πείτε κάτι τέτοιο μετά βεβαιότητας.

Το δεύτερο πράγμα για τον κ. Ζερεφό είναι μια πτυχή της παρουσίας του που είναι πάρα πολύ ενδιαφέρουσα. Είπε ότι βεβαίως, φυσικά ορμώμενος από την αγωνία του για την προστασία του περιβάλλοντος, ότι η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ενώσεως –προς Θεού, δεν θέλω να συνηγορήσω υπέρ της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ενώσεως εδώ- δεν έχει πολύ μεγάλη σημασία γιατί ο ρόλος της βαίνει μειούμενος. Πολύ σωστό.

Όμως πρέπει να μη ξεχνάμε, αν θέλουμε να είμαστε ρεαλιστές, ότι δεν διαμορφώθηκε μια πολιτική στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ενώσεως με στόχο μόνο την προστασία του περιβάλλοντος. Υπάρχει μια Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος, η οποία έχει πολύ προωθημένες απόψεις, αλλά αυτή πάντα συνεκτιμάται και μαγειρεύεται αν θέλετε μαζί με την πολιτική ενέργειας ή με την πολιτική ανταγωνισμού, οικονομικών κλπ., δεν έχει σημασία. Όλα αυτά

βγάζουν μια συνισταμένη. Η συνισταμένη αυτή λοιπόν, ακριβώς όπως κάποιος άλλος από σας, από τους ομιλητές ανέφερε, ουσιαστικά εδράζεται πάνω στο πλαίσιο του ανταγωνισμού μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ηνωμένων Πολιτειών.

Το πλαίσιο αυτό –και αυτό είναι σημαντικό και θέλω την άποψή σας- νομίζω είναι πάρα πολύ σημαντικό το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση λειτουργεί καταλυτικά, για την ευαισθητοποίηση αν μη τι άλλο σε παγκόσμιο επίπεδο όλων των δυνάμεων που θέλουν να αξιοποιήσουν τη συγκεκριμένη πολιτική. Και η συγκεκριμένη πολιτική βεβαίως, τόσο των χρηματιστηρίων εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακος -και όχι ρύπων, γιατί το διοξείδιο του άνθρακος δεν είναι ρύπος- σε ευρωπαϊκό αλλά και παγκόσμιο επίπεδο είναι ένα πολύ σημαντικό εργαλείο. Και θα ήθελα κύριε Ζερεφέ τη γνώμη σας.

Στο τέλος –πολύ σύντομο αυτό- άκουσα με ενδιαφέρον κάτι που είπατε, που είναι λεπτομερειακό αλλά πολύ σημαντικό: παραγωγή υδρογόνου από γεωθερμία. Εγώ έχω εκτεθεί αν θέλετε σε ερευνητικά προγράμματα, που ξέρουμε ότι σπαταλώνται πολλοί πόροι με μεγάλη δυσκολία για την παραγωγή υδρογόνου, τα fuel cells παραδείγματος χάρη, που δαπανούν άνθρακα όμως και εκπέμπουν διοξείδιο του άνθρακος για την παραγωγή τους. Αλλιώς θα είχαμε λύσει το πρόβλημα της ηλεκτροκίνησης αυτοκινήτων, με υδρογόνο. Η εφαρμογή που αναφέρατε έχει δυνατότητες σαν βιομηχανική εφαρμογή; Κλείνω με αυτό.

Το δεύτερο και τελευταίο μέρος είναι για την κα Κλουτσινιώτη. Άκουσα με μεγάλο ενδιαφέρον αυτά που είπατε, επειδή δεν έχω κι εγώ πολύ μεγάλη γνώση του τι ακριβώς γίνεται με το χωροταξικό, για τον τουρισμό, ή τα περιφερειακά.

Πρώτη ερώτηση. Εκτιμάτε ότι είναι σωστό να γίνονται τομεακά χωροταξικά; Εγώ το 1982, ως μέλος της Γραμματείας, δούλεα τότε στο Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας και Περιβάλλοντος, ήμουν από αυτούς που είχαν παραλάβει το Εθνικό Χωροταξικό του Δοξιάδη. Νομίζω ότι η θεματική προσέγγιση δεν είναι σωστή. Προσωπικά όμως είμαι διατεθειμένος να τη δεχτώ εάν κάνει αυτό που πολύ εύστοχα –και το σημείωσα- είπατε, γιατί είναι πολύ σωστό και η ουσία, είπατε ότι χρησιμοποιείται το χωροταξικό ως παροχή καθεστώτος βεβαιότητας για επενδυτικές δραστηριότητες. Είναι πολύ

σωστό, συμφωνώ απόλυτα μαζί σας. Άρα με αυτή τη λογική φαντάζομαι ότι θέλετε να εισηγηθείτε θετικά στο Επιμελητήριο.

Αν όμως το κάνετε, θα πρέπει να μας εξηγήσετε, όποτε μπορείτε, ίσως με δυο λέξεις απόψε, η ουσία, η φιλοσοφία της περιγραφής του χωροταξικού για το οποίο θα εισηγηθείτε πώς θα αντιμετωπίσει το φαινόμενο των αλληλοσυμπληρουμένων χρήσεων; Και συγκεκριμένα εννοώ:

Παραδείγματος χάρη, εφόσον ξέρουμε όλοι από τις εφημερίδες ότι θα προωθηθούν πολιτικές ανάπτυξης τουριστικής, χρησιμοποιείται σε αυτό που έχετε διαβάσει η πολιτική των –πώς να το πω- μαύρων κηλίδων; Δηλαδή αποφασίζουν να πάρουν περιοχές τις οποίες θα αφήσουν σε έντονη τουριστική εκμετάλλευση, ή όχι; Για μένα είναι πολύ σημαντικό, για να καταλάβουμε την πεμπουσία του χωροταξικού. Και σταματώ.

Και τέλος, κύριε Κουλουμπή για σας. Κύριε Υπουργέ, άκουσα με ενδιαφέρον αυτές τις νέες πληροφορίες για μένα που παρουσιάσατε, αλλά στο τέλος –μάλλον το είπε ο κ. Βερυβάκης πολύ σωστά- τι εισηγηθήκατε; Συνεκμετάλλευση στο Αιγαίο; Δεν κατάλαβα, γι' αυτό ρωτάω. Αν κατάλαβα από αυτά που είπατε, ήταν σαν να προσπαθήσουμε να προωθήσουμε συνεκμετάλλευση.

Θέλω να πω μια πληροφορία παραδείγματος χάρη. Στο Χρηματιστήριο του Λονδίνου πριν από πέντε μήνες ανέβηκε 500% μετοχή μιας εγγλέζικης εταιρείας η οποία μάθαμε αργότερα ότι είναι εμπλεγμένη στην εκμετάλλευση του Αιγαίου. Η οποία μετοχή βεβαίως κατέρρευσε μετά από δυο βδομάδες. Έγινε ένα χρηματιστηριακό παιχνίδι.

Αλλά η ουσία του θέματος είναι ότι, όπως νομίζω σωστά παρατήρησε ο κ. Βερυβάκης, η προώθηση της συνεργασίας για συνεκμετάλλευση, που είναι ευκατρία, δεν μπορούμε να πούμε ότι τα έχουμε όλα εμείς, προϋποθέτει μία μίνιμουμ συνεννόησης στο θέμα της προστασίας του εθνικού χώρου. Δεν νομίζετε κι εσείς αυτό; Ευχαριστώ.

κ. ΤΟΥΡΙΚΗΣ: Κύριε Πρόεδρε ήθελα να κάνω δύο παρατηρήσεις που σημείωσα. Μπορείτε να μας πείτε ποιες είναι συγκεκριμένα οι αρμόδιες Υπηρεσίες για τη διαχείριση των φυσικών πόρων; Και δεύτερον, υπάρχει ολοκληρωμένη και σαφής νομική περιχαράκωση του φυσικού περιβάλλοντος και γενικότερα του οικολογικού συστήματος;

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ο κ. Μπαλτάς έχει το λόγο.

κ. ΜΠΑΛΤΑΣ: Ευχαριστώ κύριε Πρόεδρε. Καταρχήν εκ μέρους του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ κ. Σουφλιά θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για την αποψινή πρόσκληση και να συγχαρώ τους διοργανωτές για τη σημερινή εκδήλωση.

Θα αναφερθώ, ως μία μικρή τοποθέτηση αν μου επιτρέπεται, σε αυτά που είπαν οι συνάδελφοι εισηγητές. Καταρχήν όσον αφορά στο χωροταξικό, για να το ξεκαθαρίσουμε. Πράγματι, υπήρχε ένα χωροταξικό από το 1999, σε αυτό που αναφέρθηκε η κα Κλουτσινιώτη, και όχι στο 2003. Το είχε κάνει επί υπουργίας Λαλιώτη, έμεινε στο Υπουργείο, και το 2003, λίγους μήνες πριν το 2003, είχε γίνει μία ομάδα εργασίας, απαρτιζόμενη από πανεπιστημιακούς και μη, για την επικαιροποίηση αυτού του 1999.

Ο Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ, πολύ σωστά, μετά το 2004, το 2005, μία μεγάλη ομάδα μελετητών, απαρτιζόμενη από διάφορες ειδικότητες, προκήρυξε τη μελέτη για το γενικό πλαίσιο. Η μελέτη αυτή υποβλήθηκε στη Διεύθυνση Χωροταξίας του Υπουργείου Περιβάλλοντος και με τη συγκρότηση του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, που πρώτη φορά συνεκλήθη μετά τον Αύγουστο, που ο ίδιος είχα εγχειρίσει τα τεύχη, την προηγούμενη εβδομάδα -και μάλιστα υπάρχει και μία σύγκληση για αύριο- έτσι ώστε να γνωμοδοτήσει προς την κυβερνητική επιτροπή όπου θα πάει στην Ολομέλεια της Βουλής.

Σε αυτό το γενικό πλαίσιο χωροταξίας πράγματι δίνονται κατευθύνσεις, τα ξέρει πολύ καλύτερα ενδεχομένως –και βεβαίως τη σέβομαι- η κα Κλουτσινιώτη, η οποία αν δεν κάνω λάθος συμμετέχει σε αυτή την ομάδα εκπόνησης της μελέτης για το γενικό πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού. Και όλη αυτή η διάρκεια ήταν πάνω από δύο χρόνια, από μία σειρά γραφείων μελετών.

Μαζί με το γενικό πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού συνετάγησαν, έτσι ώστε να υπάρχει ένα αλληλοπάντρεμα, μία απαρτία και μία σύγκληση για τα αποτελέσματα, τα τρία ειδικά. Για τον τουρισμό, για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και για τη βιομηχανία. Και θα ακολουθήσουν τα άλλα δύο τα οποία θα γίνουν από την Υπηρεσία, για τον ορεινό χώρο και τον παράκτιο χώρο. Και όλα αυτά να συνάδει το ένα με το άλλο, και βεβαίως το γενικό πλαίσιο να είναι μία ομπρέλα, από κάτω κρεμασμένα τα ειδικά πλαίσια

και με την αναθεώρηση των περιφερειακών πλαισίων να υπάρχει μία συμφωνία μεταξύ όλων αυτών.

Για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, και σύμφωνα με τους μελετητές, που ήταν και το Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (φορέας εποπτευόμενος από το Υπουργείο Ανάπτυξης) δίνει 5 διαφορετικές μορφές ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Η αιολική ενέργεια, που ως δέσμευση εθνική για το 2010 πρέπει να έχουμε το 20% της παραγόμενης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, θα πιάνει το 2010 το 87%. Τα μικρά υδροηλεκτρικά έργα ένα περίπου 9,5%, η γεωθερμία μαζί με τα φωτοβολταϊκά και τη βιομάζα θα είναι το υπόλοιπο περίπου 2,5 με 3%.

Σήμερα, θεωρώντας ως ανανεώσιμη πηγή ενέργειας τα μεγάλα υδροηλεκτρικά έργα, που είναι περίπου της τάξης των 3.300 MW για όλη τη χώρα, είμαστε στο 11%. Άρα με την εθνική δέσμευση για να πετύχουμε τους στόχους του πρωτοκόλλου του Κιότο, θα πρέπει το 2010 να πάμε στο 20% και το 2020 να πάμε στο 30%. Όταν ως στόχος για την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι το 22,1% για το 2010. Και βεβαίως αυτό απορρέει από το φαινόμενο του θερμοκηπίου, όπου έχουμε τις κλιματικές αλλαγές, και στο Υπουργείο παίρνουμε μία σειρά από μέτρα για να αντιμετωπίσουμε τις επιπτώσεις από τις κλιματικές αλλαγές.

Που βεβαίως η επιστημονική κοινότητα παγκοσμίως, με το χρόνο -δέκα χρόνια νωρίτερα ή δεκαπέντε δεν ήταν το ίδιο, ακόμα και στην επιστημονική κοινότητα- αλλά με το χρόνο τείνει να πιστέψει ότι πράγματι υπάρχουν κλιματικές αλλαγές και ότι τα αέρια του θερμοκηπίου (διοξείδιο του άνθρακα, μεθάνιο, οξείδιο του αζώτου) και τα άλλα τρία αέρια του θερμοκηπίου, χλωροφθοράνθρακες, με βάση ως έτος αναφοράς το 1990 -και αυτή ήταν η δέσμευση της χώρας, διότι γράφεται πολλές φορές ότι έχουμε ξεπεράσει ή έχουμε υπερβεί το στόχο- για τα τρία προαναφερθέντα αέρια, τα τρία κύρια αέρια, θα πρέπει για την πενταετία 2008 – 2012 να είμαστε στο +25%. Και για τα άλλα τρία με βάση το 1995. Δεν το έχουμε υπερβεί. Δεν έχουμε πάει ακόμα στο 2008, αλλά δεν το έχουμε υπερβεί.

Η σειρά μέτρων που ανακοινώθηκαν από το Υπουργείο σχετίζονται πρώτον με την εξοικονόμηση ενέργειας. Με τις πράσινες μεταφορές, 500 εκατομμύρια € (450 περίπου) θα είναι για το μετρό της Θεσσαλονίκης. Αυτό είναι πράσινες μεταφορές, σημαίνει εξοικονόμηση

ενέργειας. Προώθηση του φυσικού αερίου. Μπορεί να είναι στο Υπουργείο Ανάπτυξης, την ευθύνη γι' αυτά τα μέτρα την έχει το ΥΠΕΧΩΔΕ. Προώθηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και μέσα από το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο. Βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές για τις βιομηχανίες, οι οποίες βγάζουν αυτά τα αέρα του θερμοκηπίου.

Και θα πρέπει να ξέρουμε και το εξής απλό, και αυτό που πολύ σωστά ανεφέρθη από τον κ. Ζερεφό, τον ακαδημαϊκό. Σήμερα εκείνο στο οποίο γίνεται η διαπραγμάτευση και για τη μείωση, με βάση την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, είναι για περίπου το 52% με 54% του συνολικού διοξειδίου του άνθρακα. Μόνο γι' αυτό. Και αυτό βγαίνει από 150 βιομηχανίες, εκ των οποίων η ΔΕΗ συνεισφέρει περίπου στο 40% εν συνόλω του διοξειδίου του άνθρακα.

Απόρροια της κλιματικής αλλαγής, αλλά και να μην ξεχνάμε είμαστε σε μία χώρα που έχει ως ακτή περίπου 16.000 χιλιόμετρα, αυτό σημαίνει ένα μεγάλο αριθμό λεκανών απορροής. Ξέρετε τι λέει η Οδηγία 2060 που αναφέρθηκε από τον Καθηγητή κ. Στουρνάρα; Βασική μονάδα διαχειριστική είναι η λεκάνη απορροής. Αυτό είναι τεχνικά αδύνατο να γίνει για την Ελλάδα.

Και εξαιτίας της γεωμορφολογίας και εξαιτίας των φυσιογραφικών χαρακτηριστικών και εξαιτίας των τοπογραφικών χαρακτηριστικών, η κατεύθυνση μέσα από το γενικό πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού είναι αυτό που αναφέρθηκε από τον Υπουργό, ότι η μείωση των περιφερειών.

Θα ήταν πολύ καλύτερο, και κατά την ταπεινή μου άποψη την υποστηρίζω και επιστημονικά την εκτροπή του Αχελώου, όταν θα είχαμε να διαχειριστούμε σε ένα ενιαίο σύνολο. Δηλαδή οι υδρολογικές λεκάνες, οι ομάδες υδρολογικών λεκανών να απαρτίζουν μία υδρολογική διαχειριστικά περιφέρεια.

Και ανέφερε και η κα Σπεντζάρη για τον Αχελώο. Ο Αχελώος, που μέρος διοικητικά ανήκει στη Θεσσαλία, καταλήγει στην Αιτωλοακαρνανία. Αυτό πολύ απλά, από τη στιγμή που γίνεται το πρώτο φράγμα οπουδήποτε, σημαίνει έλεγχος της εκροής. Άρα ελέγχουμε από τότε που η ΔΕΗ έκανε το

πρώτο φράγμα στον Αχελώο, στα Κρεμαστά, ελέγχεται η εκροή, ελέγχεται η ποσότητα νερού που καταλήγει στη θάλασσα.

Το 15% -που αρκετές φορές έχει ανακοινώσει ο Υπουργός- είναι αυτό που χάνεται στη θάλασσα. Εάν δεν υπήρχε φράγμα, θα συμφωνήσουμε, ότι εκεί δεν μπορεί να γίνει. Από τη στιγμή που υπάρχει το πρώτο φράγμα, δεν υπάρχει λόγος κανείς να το συζητάει, είναι το 15% που χωροχρονικά ελέγχεται. Το συλλέγεις, το αποθηκεύεις, το διανέμεις όποτε έχεις την ανάγκη.

Φορείς διαχείρισης. Οι φορείς διαχείρισης σήμερα στη χώρα είναι περίπου 25 ανέφερε, κατά τα δικά μου δεδομένα περίπου το 23,4% σε όλη τη χώρα. Τι σημαίνει; Σημαίνει προστατευόμενες περιοχές, σημαίνει NATURA 2000. Αυτοί οι φορείς διαχείρισης, και στα πλαίσια του Γ΄ ΚΠΣ για πρώτη φορά έχουν υποστηριχθεί. Σήμερα λειτουργούν και εργάζονται πάνω από 150 άτομα στους 27 φορείς διαχείρισης ανά τη χώρα. Στα πλαίσια του Γ΄ ΚΠΣ έχουν δοθεί 50 περίπου εκατομμύρια € και έχουν θεσμοθετηθεί από 5 σε αριθμό που είχαμε, σήμερα 15.

Εδώ βεβαίως να σας πω και το εξής: Υπάρχουν πάρα πολλές αντιδράσεις από την τοπική κοινωνία όσον αφορά στη θεσμοθέτηση των φορέων διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών. Και αυτό είναι αλήθεια. Διότι όταν θα πας στην τοπική κοινωνία και θα αλλάξεις μία χρήση γης, θα αντιδράσει. Θα πρέπει να λοιπόν, στα πλαίσια της αειφόρου ή βιώσιμης ανάπτυξης να στηριζόμαστε στους τρεις βασικούς πυλώνες, δηλαδή στην κοινωνία, στην οικονομία και στο φυσικό περιβάλλον. Και βεβαίως να σας πω ότι...

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Κύριε Γενικέ, έχουν πολύ ενδιαφέρον αυτά που λέτε, αλλά κρατάω χρόνο, έχετε περάσει όλους τους ομιλητές.

κ. ΜΠΑΛΤΑΣ: Ωραία, σας ευχαριστώ. Και κλείνοντας απλά ήθελα να πω, και μόνο για τους φορείς διαχείρισης στην επόμενη προγραμματική περίοδο και έργα αμιγώς περιβαλλοντικά, είτε αφορά περιβαλλοντική αποκατάσταση, για παράδειγμα πρώην «ΜΑΒΕ», είτε αφορά βιολογικούς καθαρισμούς ή δίκτυα αποχέτευσης, είτε αφορά χώρους υγειονομικής ταφής απορριμμάτων, έχει βγει ένα ποσό μεγάλο, τεράστιο, της τάξεως των 4,3 δις €. Που είναι στους φορείς διαχείρισης, στη λειτουργία και την οργάνωση αυτών, 180 εκατομμύρια €. Ευχαριστώ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Εμείς σας ευχαριστούμε.

Έχουμε μείνει πολύ λίγοι.

Ι. ΠΟΥΛΟΥ: Μία ερώτηση ήθελα να κάνω. Θέλω να ευχαριστήσω θερμά όλους τους ομιλητές, γιατί θεωρώ ότι ήταν από τις λίγες εισηγήσεις που ήταν τόσο πλήρεις στον κάθε τομέα και γενικότερα για το περιβάλλον. Εγώ θέλω να απευθύνω μία ερώτηση στον κ. Κουλουμπή.

Σας ευχαριστούμε καταρχήν για την ενημέρωση που μας κάνατε, αλλά μήπως θα έπρεπε και θα ήταν καλύτερα όχι μόνο να αδρανοποιηθούν οι συμβάσεις και οι έρευνες σχετικά με τα κοιτάσματα του Αιγαίου, αλλά και να ματαιωθούν προς χάρη του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, έτσι όπως πολύ σωστά όλοι οι εισηγητές συνεισφέρατε σε αυτό, και ιδιαίτερα ο κ. Ζερεφός.

Εγώ συμφωνώ απόλυτα για τις προτάσεις και την ανάπτυξη βασικά των δύο άπλετων, πλουσιότατων πηγών ενέργειας για την Ελλάδα, για τη χώρα μας, της ηλιακής και της αιολικής, και σε επικουρική ανάπτυξη των άλλων μη βλαβερών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Θα ήθελα λοιπόν να εκφράσω την άποψή μου αλλά να ακούσω και εσάς, ότι θεωρώ ότι θα συνεισέφερε η ματαίωση. Τώρα αυτό μπορεί να μην είναι σωστό και γενικά υπάρχουν αντίθετες απόψεις, λέω τη δική μου άποψη. Η ματαίωση λοιπόν αυτής της προοπτικής ανάπτυξης των πετρελαίων του Αιγαίου, σε σχέση με τις διαφορές που έχουμε με την Τουρκία, ότι θα συνεισέφερε στην επίλυση σε θετικές προοπτικές για τα εθνικά μας δίκαια. Εγώ μιλάω για δίκαια, όχι συμφέροντα, γιατί πρέπει όλοι νομίζω, και κυρίως οι γειτονικές χώρες να βλέπουν και το δίκιο του άλλου.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Θέλετε να επιταχύνετε; Γιατί δεν έχουμε περιθώριο. Σας παρακαλώ.

Ι. ΠΟΥΛΟΥ: Αυτό ήθελα να πω, και θεωρώ ότι δεν είναι μόνο τα πετρέλαια, για τα οποία οπωσδήποτε η Τουρκία ενδιαφέρεται για τα πετρέλαια, αλλά νομίζω ότι το βλέπει και εθνικιστικά το θέμα, πολιτικά κλπ. Είναι γνωστά αυτά, δεν χρειάζεται να αναφερθώ άλλο.

Άλλη μία ερώτηση, και ζητώ συγγνώμη, εάν ο κ. Ζερεφός, ή όποιος άλλος εισηγητής θέλει να απαντήσει. Δεν αναφερθήκατε στην

πυρηνική ενέργεια –εγώ προσωπικά είμαι αντίθετη βέβαια- και στην ενέργεια από το υδρογόνο. Τι γνώμη έχετε, αν είστε υπέρ ή κατά.

Και εάν η βράβευση με το Νόμπελ για το περιβάλλον του Αλ Γκορ ήταν δίκαιη ή όχι. Διότι υπάρχουν άνθρωποι, προσωπικότητες και οργανώσεις που έχουν συνεισφέρει στην προστασία του περιβάλλοντος αφιλοκερδώς και με μακρινούς αγώνες. Επειδή, όπως αναφέρθηκε ο κ. Ζερεφός πολύ σωστά, και ο Κλίντον και ο Αλ Γκορ ήταν υπέρ της καύσης βιομάζας, αλλά και ως κυβέρνηση δεν συνέβαλαν ούτε στην πρόοδο της συμφωνίας του Κιότο ούτε γενικότερα στη μείωση των εκπομπών της χώρας τους. Ευχαριστώ θερμά.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Νομίζω ότι έχουμε όλοι κουραστεί. Θα παρακαλέσω τους εισηγητές σε ένα λεπτό, ει δυνατόν, να δώσουν απαντήσεις στα ερωτήματα που μπήκαν. Αλλά όσο γίνεται πιο σύντομα.

ΧΡ. ΖΕΡΕΦΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, επειδή πολλοί από τους ερωτώντες ανεφέρθησαν στα όσα είπα, θέλω να διευκρινίσω τα εξής: Αν έχετε την καλοσύνη κύριε Υπουργέ, κύριε Κεδίκογλου, με ακούτε.

Το ζήτημα του τρόμου που αναφερθήκατε για τα ζητήματα του περιβάλλοντος δεν είναι σωστό και θα σας πω γιατί. Στη δεκαετία του '70...

Β. ΚΕΔΙΚΟΓΛΟΥ: (Μιλάει εκτός μικροφώνου)

ΧΡ. ΖΕΡΕΦΟΣ: Όχι – όχι, προσέξτε, είναι αληθής ο τρόμος. Στη δεκαετία του '70, όταν μια χούφτα συναδέλφων –ήμασταν καμιά 40αριά- λέγαμε για την αραίωση του στρώματος του όζοντος, όλοι μας περνούσαν για τρελούς. Στη δεκαετία του '80, που κατέρρευσε το στρώμα του όζοντος και άρχισαν να ανεβαίνουν οι καρκίνοι του δέρματος και όλες οι συνέπειες, μας δώσανε βραβεία. Καταλάβατε; Άρα δεν είναι...

Β. ΚΕΔΙΚΟΓΛΟΥ: Η φύσις ουδέν μάτην ποιεί.

ΧΡ. ΖΕΡΕΦΟΣ: Όχι, μα αυτό δεν το κάνει η φύσις. Εγώ συμφωνώ μαζί σας απολύτως ότι η φύσις ουδέν μάτην ποιεί, αλλά ο άνθρωπος μπορεί να κάνει λάθη. Και ο άνθρωπος μαθαίνει από τα λάθη του. Ένα από τα λάθη ήταν οι χλωροφθοράνθρακες, οι οποίοι έχουν, και είχαν και έχουν και θα έχουν πολλά προβλήματα, και τα υποκατάστατά τους. Κλείνω.

Το θέμα του θερμοκηπίου, στο οποίο νομίζω κυρίως ο κ. Ποταμιάνος ανεφέρθη, υπάρχουν σαφέστατες όχι ενδείξεις αλλά αποδείξεις ότι το ανθρωπογενές φαινόμενο του θερμοκηπίου λειτουργεί για τον εξής λόγο: Ο αντίλογος ήταν ότι μεταβολές στο κλίμα γινόντουσαν πάντα. Αλλά οι μεταβολές κύριε Ποταμιάνο γινόντουσαν μέσα σε εκατοντάδες και χιλιάδες χρόνια. Μεταβολές μέσα σε 30-40 χρόνια της έκτασης και της έντασης αυτών που βλέπουμε τώρα παγκοσμίως, προσέξτε, δεν το έχουμε ξαναδεί. Και δεν το έχουμε ξαναδεί ούτε στα καρότα πάγων που παίρνουμε μετρήσεις ούτε πουθενά.

Επομένως το φαινόμενο του θερμοκηπίου, ότι λειτουργεί το ανθρωπογενές τμήμα του και στη χώρα μας, το έχουμε αποδείξει σε σωρεία εργασιών -η πιο πρόσφατη είναι προχθεσινή ας πούμε- όχι μόνον εγώ, αλλά και πάρα πολλοί συνάδελφοί μου.

Στο ζήτημα που έθεσε η κα Σπεντζάρη, αλλά και που συνδέεται με τον προβληματισμό σχετικά με τα πετρέλαια του Αιγαίου και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας είναι τραγικό ότι στη χώρα μας ουδέποτε έγινε καμία σύσκεψη για τις ανανεώσιμες πηγές και για τη χρήση της εξωτερικής πολιτικής με αιχμή του δόρατος τις ανανεώσιμες πηγές, και ιδίως τα γεωθερμικά πεδία που έχουμε στα έγκατα της γης και πώς θα μπορούσαν αυτά να αποτελέσουν διέξοδο, και μπορούν να αποτελέσουν διέξοδο. Αλλά ουδέποτε σας επαναλαμβάνω δεν έγινε καμία σύσκεψη, ούτε στο ΥΠΕΧΩΔΕ, ούτε στο Υπουργείο Εξωτερικών ούτε κοινή.

Όπως και γενικότερα υπάρχει μία αδράνεια, το ξέρετε, το ξέρει και ο κ. Υπουργός (Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ ήταν), και ο άλλος Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ ήταν, δηλαδή και ο κ. Κεδίκογλου, και όλοι. Επομένως το ζήτημα αυτό χρειάζεται βελτίωση κύριε Υπουργέ. Είναι ένα σοβαρό μείον της γενικότερα λειτουργίας της πολιτικής της εκάστοτε ελληνικής κυβερνήσεως, διότι, αντί να λειτουργεί σύγχρονα μεταξύ Υπουργείων, λειτουργεί ασύγχρονα και σύμφωνα με τις εισηγήσεις διαφόρων γενικών και μη διευθυντών και άλλων παραγόντων. Αυτό είναι το λάθος που έχουμε στη χώρα μας. Πρέπει να το αναγνωρίσουμε, για να τα βλέπουμε τα λάθη.

Ως προς το θέμα της πυρηνικής ενέργειας ανεφέρθη ότι περιμένω να δω, και εγώ χαιρετίζω τα νέα «εμιράτα ενέργειας». Μπορεί η Γαλλία να γίνει εμιράτο, δεν έχει ούτε σεισμούς ούτε τίποτα. Το ζήτημα των

πυρηνικών αποβλήτων θα λυθεί μακροπρόθεσμα, ήδη υπάρχουν πολύ σοβαρές λύσεις. Θα μπορούσε. Αλλά η χώρα μας εδώ και όλη η περιοχή θα μπορούσε να ευημερήσει από τις ανανεώσιμες πηγές.

Τέλος, επανέρχομαι στον κ. Κεδίκογλου, υπάρχει τεχνολογία να παράγουμε υδρογόνο από το ηφαίστειο, πάρα πολύ εύκολα. Είναι έτοιμα, είναι όλα έτοιμα. Χρειάζεται πολιτική βούληση. Αλλά προσέξτε, η Ελληνική Κυβέρνηση έδωσε κίνητρα για τα φωτοβολταϊκά και δεν έδωσε κίνητρα γι' αυτόν που βάζει παθητικά ηλιακά συστήματα. Εγώ ζεσταίνω το σπίτι μου με 60 τετραγωνικά...

(Διαλογικές συζητήσεις)

ΧΡ. ΖΕΡΕΦΟΣ: Απάντησα και ευχαριστώ πάρα πολύ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Κύριε Στουρνάρα, ελπίζω να κρατήσουμε το ένα λεπτό.

Γ. ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ: Θα το κρατήσουμε κύριε Πρόεδρε. Αν και είχα πει να μιλήσω λίγο ήρεμα τώρα, γιατί προηγουμένως με κυνηγούσε ο χρόνος και τα έλεγα πάρα πολύ βιαστικά. Τι να κάνω, είχα προετοιμαστεί για μεγάλη ομιλία, κακώς.

Μπήκαν πάρα πολλά θέματα, έβαλε αρκετά και η κα Σπεντζάρη και θα πάρει μερικές απαντήσεις. Έβαλε ένα θέμα και ο κ. Γενικός όμως, το θέμα του Αχελώου, που είναι πολύ μεγάλο. Μας προκαλέσατε αλλά δυστυχώς δεν μπορούμε τώρα να απαντήσουμε. Εκτός αν το κάνατε γι' αυτό, που ξέρετε ότι δεν μπορούμε να απαντήσουμε τώρα, δεν έχουμε χρόνο!

Λοιπόν, θα περιοριστώ σε ένα θέμα μόνο, σχετικά με τη διαχείριση των υδατικών πόρων που είπατε προηγουμένως. Κοινή γνώμη όλων των επιστημόνων ανά τον κόσμο είναι ότι τα προβλήματα που προέρχονται από τη λειψυδρία ή την ξηρασία, ή και τα δύο, θα ήταν πολύ λιγότερα αν υπήρχε σωστή υδατική διαχείριση. Η υδατική διαχείριση η σωστή αμβλύνει κατά πολύ, μέχρι που τα εξαλείφει.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο υπάρχει μία βασική αρχή της υδατικής διαχείρισης, την οποία δεν την έχει νομοθετήσει ούτε η οδηγία ούτε το εθνικό μας δίκαιο που έχει προσαρμόσει την οδηγία αυτή, αλλά εμείς προσπαθούμε να την περάσουμε και την έχουμε πει επανειλημμένως και στην Κεντρική Υπηρεσία Υδάτων στα διάφορα συνέδρια τα οποία έχουμε παρευρεθεί, με τον κ. Συμπέθερο και με τους συναδέλφους εκεί.

Υπάρχει μία αρχή που λέει ότι η υδατική δυνατότητα, μάλλον οι υδατικές ανάγκες του καθενός συνδέονται βέβαια με το επίπεδο ανάπτυξης και το επίπεδο ζωής που έχουμε, αλλά συγχρόνως πρέπει να συνδέονται και με την υδατική επάρκεια της κάθε περιοχής.

Δηλαδή, στην Αθήνα που δεν έχουμε πρόβλημα και έχουμε ένα υψηλό βιοτικό επίπεδο, καταναλώνει ο καθένας κατά μέσο όρο κατά κεφαλή τόσα λίτρα την ημέρα, άμεσα ή έμμεσα, έτσι δεν είναι; Αλλά όταν πάμε για διακοπές στις Κυκλάδες, στη βαλίτσα μας μαζί με τα πράγματά μας βάζουμε και τις υδατικές συνήθειες της Αθήνας. Και πάμε λοιπόν στη Φολέγανδρο, πάμε στη Σίκινο, πάμε στα μικρά αυτά νησάκια και διεκδικούμε την ίδια υδατική κατανάλωση.

Αυτό είναι το λάθος, διότι προσπαθώντας να αναπτύξουν τον τουρισμό και οι τοπικές αρχές, προσπαθούν να καλύψουν τις ανάγκες αυτές με διάφορους τρόπους οι οποίοι οδηγούν σε αδιέξοδα. Δεν είναι δυνατόν δηλαδή να δίνονται άδειες σε μικρά νησάκια σε ξενοδοχεία 200 κλινών με δύο πισίνες και γκαζόν.

Επομένως αυτό που πρέπει να θυμόμαστε είναι ότι οι υδατικές ανάγκες του καθενός συνδέονται με διάφορα πράγματα, αλλά πρέπει να συνδέονται και με την υδατική δυνατότητα και την υδατική επάρκεια της κάθε περιοχής. Αυτά και ευχαριστώ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστούμε.

Παρακαλώ την κα Κλουτσινιώτη για μια σύντομη απάντηση.

ΟΥΡ. ΚΛΟΥΤΣΙΝΙΩΤΗ: Μία μόνο, σε μία ερώτηση θα απαντήσω. Δεν ήθελα, γιατί σέβομαι και τον κόσμο, θέλει να πάει και σπίτι του, αλλά έχουμε τον Βαγγέλη εδώ, πρέπει να απαντάμε.

Λοιπόν, του θέμα του αν δημιουργεί το παρόν γενικό πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού περιβάλλον βεβαιότητας, που ήταν από τους δύο πόλους ας πούμε. Η γνώμη η δική μου –δεν πρόλαβα να τα πω σαφώς προφανώς- είναι η εξής: Ότι από τη στιγμή που είναι ασαφές δεν δημιουργεί περιβάλλον βεβαιότητας. Μάλλον συνεχίζει η έως σήμερα αβεβαιότητα. Αυτό. Τέλος.

ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ: Φτάσαμε στο τέλος. Κι εγώ οφείλω μία απάντηση.

ΟΜΙΛΗΤΗΣ: Είναι κι εδώ ένας τέως-τέως Βουλευτής.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Το βλέπω, και γι' αυτό έχω κάποια δυσκολία. Θέλετε κάποια ερώτηση να κάνετε κύριε Υπουργέ; Παρακαλώ.

A. ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Παρατήρηση ενός λεπτού. Πρώτον, συγχαρητήρια για την πρωτοβουλία κύριε Πυλαρινέ της Ενώσεώς μας. Γιατί με κοιτάτε Γενικέ περίεργα; Κανείς δεν γλιτώνει το «τέως»! Κανένας, και μετά θάνατον σας συνοδεύει. Είσαι «τέως» εν ζωή!

Συγχωρήστε μου την καθυστέρηση, ήρθα από το νησί, σήμερα γιορτάζει στη Ρόδο ο προστάτης άγιος, Κωνσταντίνος ο Υδραίος, κύριε Κουλουμπή ένας άστεγος άγιος. Τον καιρό που ήσαστε επί του οικισμού δεν φροντίσατε να τον στεγάσετε.

Ήρθα για να δώσω το παρόν απλώς και να κάνω την παρατήρηση που κάνω κάθε φορά σαν νησιώτης Βουλευτής. Όλες αυτές οι ωραίες ιδέες που αναπτύσσονται σε παρόμοιες συναντήσεις και είναι προϊόν γνώσεως, πείρας, επιστημονικής ερεύνης και συζητήσεων, ανταλλαγής απόψεων μεταξύ των ειδικών, πρέπει να χωρίζονται σε δυο κομμάτια: Το τι ισχύει στην ηπειρωτική Ελλάδα και τι ισχύει στη νησιωτική Ελλάδα, από την πείρα τη βουλευτική αλλά και την υπουργική.

Και τώρα επιτρέψτε μου να αποταθώ στον κ. Ζερεφό. Γενικές διατάξεις, κανόνες στα Υπουργία Χωροταξίας, Ανάπτυξης, για νερά, για ενέργειες και άλλα παρόμοια καμία σχέση δεν έχουν με τα νησιωτικά. Γι' αυτό και δεν εφηρμόσθη τίποτα. Στο Υπουργείο Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής επί ημερών μου, βρήκα 334 μελέτες για τη διαχείριση των νερών. Ούτε μία δεν εφαρμόστηκε. Και μεταφέρουμε το νερό με υδροφόρους. Και μάλιστα κατά τρόπο μονοπωλιακό.

Πληρώσαμε πέρσι 11 εκατομμύρια € σε έναν για να μεταφέρει νερό στη Φολέγανδρο που είπατε. Στην οποία τι να κάνεις; Να απαγορέψεις να πάνε οι επισκέπτες; Δεν έχει ξενοδοχεία εκεί. Σπιτάκια, σπιτάκια, σπιτάκια, σπιτάκια. 11 εκατομμύρια €. Υποδείξατε αφαλατώσεις διάφοροι ειδικοί, βάλαμε μπροστά το πρόγραμμα των μικρών νησιών, 12 αφαλατώσεις σε Δωδεκάνησα και Κυκλάδες, για να ανακουφίσουμε ένα σύστημα. Αλλά ακόμη μέθοδος αντιμετώπισεως λειψυδρίας -που η λειψυδρία δεν εξαρτάται από την

ανομβρία, ούτως ή άλλως, ούτως ή άλλως τα νησιά, κάποια νησιά, δεν έχουν νερό, ό,τι και να κάνεις δεν έχουν νερό, βρέξει-χιονίσει.

Ενέργεια. Δεν πείσαμε, πολιτικοί και επιστήμονες, τον κόσμο να μη φοβάται. Γεωθερμία. Κύριε Κουλουμπή, το πάνελ να κατέβει σε νησιά που έχει γεωθερμία, Νίσυρο, Μήλο, να ξετρομάξουμε τον κόσμο. Να ξετρομάξουμε τον κόσμο. Να έρθει στη Μυτιλήνη, που γίνονται τώρα στη Στύψη οι ερευνητικές επεμβάσεις της ΔΕΗ, να ξετρομάξει ο κόσμος. Και να πάψει η εξάρτηση στο βαθμό που σήμερα την έχουμε.

Κύριε Πυλαρινέ, εργοστάσιο καινούριο ΔΕΗ στη Ρόδο. Κόστος: 100 εκατομμύρια €. Στη Μυτιλήνη θα πιάσει κάτι παρακάτω, αν προχωρήσει τώρα. Και πλήρης αξιοποίηση αιολικής, με σύστημα. Μην πάθουμε ό,τι με τις υδροκαλλιέργειες, που γέμισε ο τόπος ψάρια, ξεσηκώθηκε ο κόσμος και κυνηγάει τώρα τους ιχθυοκαλλιεργητές. Με μέθοδο, χωροταξική κατανομή, αξιοποίηση της αιολικής ενέργειας, μεγάλη υπόθεση.

Της ηλιακής, τώρα με τα φωτοβολταϊκά «δώσε κι εμένα μπάρμπα», ο κουρέας, ο τσοπάνης, ο μπακάλης έχουν κάνει ένα χαρτί να γίνουν φωτοβολταϊτζήδες. Και κύριε Ζερεφέ, η πρωτοβουλία που αναλάβατε, γεωθερμία. Και κλείνω εδώ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστώ πολύ κύριε Υπουργέ.

ΧΡ. ΖΕΡΕΦΟΣ: Τα φωτοβολταϊκά, με συγχωρείτε, θυμίζουν λίγο τότε με το Χρηματιστήριο που φώναζε: «Κατίνα, ποια μετοχή είναι;» Και παίρνανε.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Την άλλη φορά κύριε Καθηγητά θα κάνουμε συνέδριο και θα έχουμε χρόνο.

Στον κ. Τουρίκη, είπε: σε ποιο Υπουργείο είναι οι φυσικοί πόροι; Οι φυσικοί πόροι είναι σήμερα στο Υπουργείο Ανάπτυξης, παλαιότερα ήταν το Υπουργείο Ενέργειας και Φυσικών Πόρων. Και κάποια άλλη ερώτηση, δεν τη θυμάμαι, συγχωρέστε με.

κ. ΤΟΥΡΙΚΗΣ: Η άλλη ερώτηση κύριε Υπουργέ είναι η εξής: Αν υπάρχει ολοκληρωμένη νομική περιχαράκωση του φυσικού περιβάλλοντος.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Θα μπορούσε να σας απαντήσει ο Γενικός καλύτερα, αλλά όχι τώρα, την επόμενη φορά.

Για τον κ. Ποταμιάνο. Δεν κατάλαβα κύριε Ποταμιάνο τι είπατε. Δηλαδή φανταστήκατε από την ομιλία μου ότι εγώ πρότεινα συνεκμετάλλευση του Αιγαίου; Λυπάμαι αν καταλάβατε κάτι τέτοιο. Το αντίθετο. Έχουμε βρει εμείς τον Μπάμπουρα, εμείς θα τον εκμεταλλευτούμε κλπ.

Για το υπόλοιπο Αιγαίο όμως, θα μπορούσαμε σε αυτό το τραπέζι των διαπραγματεύσεων που έχουμε με την Τουρκία, με αφορμή την είσοδό της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, να σιγουρέψουμε τι πετρέλαια υπάρχουν στο Αιγαίο και τι πετρέλαια θα εκμεταλλευτούμε εμείς και τι πετρέλαια, αν είναι δικά τους, θα εκμεταλλευτούν οι Τούρκοι. Αυτό είναι και το πρόβλημα. Μα πρέπει να τα βρούμε πρώτα. Αν δεν κάνουμε έρευνες, πώς θα τα βρούμε;

Θέλω να σας ευχαριστήσω όλους, πραγματικά είχε πολύ μεγάλο ενδιαφέρον η συζήτηση. Ίσως πολλοί από μας κουράστηκαν, και γι' αυτό είπα ότι το επόμενο θα είναι συνέδριο, να έχουμε περισσότερο χρόνο για να αντιμετωπίσουμε. Σας ευχαριστώ όλους για την ηρωική σας προσπάθεια.

ΛΗΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ